

ΤΟ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΤΙΚΟ ΖΗΤΗΜΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΤΗΣ ΚΡΙΣΗΣ ΚΑΙ Η ΔΡΑΣΗ ΤΩΝ ΜΗ ΚΥΒΕΡΝΗΤΙΚΩΝ ΟΡΓΑΝΩΣΕΩΝ

ΠΑΝΤΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΑΣ

Διπλωματική Εργασία

Επιβλέπον καθηγητής : Καραμπελιάς Γεράσιμος

Τίτλος Εργασίας: Το Μεταναστευτικό ζήτημα στην Ελλάδα της κρίσης και η δράση των Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων

Ονοματεπώνυμο: Παπαδάκη Μαρία

A.M: 01260314M007

Εξεταστική Επιτροπή

Καθηγητής Καραμπελιάς Γεράσιμος

Καθηγητής Κωστόπουλος Τρύφων

Καθηγητής Λύτρας Ανδρέας

Πίνακας περιεχομένων

ΕΙΣΑΓΩΓΗ	5
ΕΝΟΤΗΤΑ 1	
1.1 ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ ΤΟΥ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟΥ ΤΗΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ	9
1.1.1 Η ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ	11
1.2 ΚΕΝΤΡΑ ΚΡΑΤΗΣΗΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ	18
1.2.1 ΤΟ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟ ΤΟΥ «ΕΓΚΛΩΒΙΣΜΟΥ» ΤΩΝ ΠΑΡΑΤΥΠΩΝ ΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΙ ΤΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΠΟΥ ΔΗΜΙΟΥΡΓΟΥΝΤΑΙ ΣΕ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΕΣ ΤΗΣ ΧΩΡΑΣ ΕΞΑΙΤΙΑΣ ΤΟΥ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟΥ	19
1.3 ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ ΚΑΙ ΕΓΚΛΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ	21
1.3.1 ΠΑΡΑΒΑΤΙΚΟΤΗΤΑ ΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ	21
1.3.2 ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΠΟΥ ΑΥΞΑΝΟΥΝ ΤΗΝ ΕΓΚΛΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ ΤΩΝ ΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ	23
1.3.3 ΠΡΟΛΗΨΗ ΤΗΣ ΕΓΚΛΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ	25
1.3.4 ΠΡΟΛΗΨΗ ΤΗΣ ΕΓΚΛΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΜΕΣΩ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ	26
1.3.5 ΠΡΟΛΗΨΗ ΤΗΣ ΕΓΚΛΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΜΕΣΩ ΤΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ	26
1.4 Η ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΩΝ ΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΣ ΑΠΟΚΛΕΙΣΜΟΣ	27
1.4.1 ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΩΝ ΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ	27
1.4.2 ΡΑΤΣΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΞΕΝΟΦΟΒΙΑ ΣΤΗΝ ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΛΛΑΔΑ	28
1.5 ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΑΙΚΗ ΕΝΩΣΗ	30
1.5.1 ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ ΤΟΥ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟΥ ΤΗΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗΣ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ.....	30
1.5.2 ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΈΝΩΣΗ ΚΑΙ Η ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΤΗΣ	31
1.5.3 ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΥ ΓΙΑ ΤΗ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΗΣ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑΣ ΣΤΑ ΕΞΩΤΕΡΙΚΑ ΣΥΝΟΡΑ ΤΗΣ Ε.Ε. (FRONTEX)	33
1.5.4 ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΕΣ ΤΗΣ FRONTEX	33
1.5.5 ΕΝΑΡΜΟΝΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΣΥΓΚΛΙΣΗ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΣΤΟΝ ΤΟΜΕΑ ΤΗΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ	35
1.5.6 Η ΑΝΑΓΚΗ ΓΙΑ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗ ΤΩΝ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΤΙΚΩΝ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΣΕ ΔΙΕΘΝΕΣ ΕΠΙΠΕΔΟ	36
1.6 ΑΙΤΙΕΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗΣ ΑΠΟ ΤΙΣ ΧΩΡΕΣ ΤΗΣ ΑΣΙΑΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΑΦΡΙΚΗΣ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΕΕ .	37
1.6.1 ΓΕΩΠΟΛΙΤΙΚΗ ΘΕΣΗ ΤΗΣ ΜΕΣΟΓΕΙΟΥ.....	37
1.6.2 Η ΕΡΜΗΝΕΙΑ ΤΗΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗΣ ΠΡΟΣ ΤΗ Ν. ΕΥΡΩΠΗ	37
1.6.3 Η ΠΕΡΙΟΧΗ ΤΗΣ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΜΕΣΟΓΕΙΟΥ	40
1.7 ΤΟ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΤΙΚΟ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟ ΣΤΙΣ ΧΩΡΕΣ ΤΗΣ ΝΟΤΙΑΣ ΕΥΡΩΠΗΣ	41

1.7.1 Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΗΣ ΙΣΠΑΝΙΑΣ	41
1.7.2 Η ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΤΗΣ ΙΣΠΑΝΙΑΣ	42
1.7.3 Η ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΝΣΩΜΑΤΩΣΗ ΤΩΝ ΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ	44
1.7.4 Η ΘΕΣΗ ΤΗΣ ΙΣΠΑΝΙΚΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΑΣ ΓΙΑ ΤΟ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟ ΤΗΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗΣ	45
1.8 Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΗΣ ΙΤΑΛΙΑΣ	46
1.8.1 Η ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΤΗΣ ΙΤΑΛΙΑΣ	48
1.9 Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΗΣ ΜΑΛΤΑΣ	51
1.9.1 Η ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΤΗΣ ΜΑΛΤΑΣ	51
1.10 ΝΟΜΟΘΕΤΗΜΑΤΑ, ΠΡΩΤΟΚΟΛΛΑ ΚΑΙ ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΑΠΟ ΠΛΕΥΡΑΣ ΕΕ. ΙΔΙΑΙΤΕΡΗ ΑΝΑΦΟΡΑ ΣΤΟΝ ΚΑΝΟΝΙΣΜΟ «ΔΟΥΒΛΙΝΟ ΙΙ» ΚΑΙ ΣΤΙΣ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΚΕΣ ΠΟΥ ΠΑΡΟΥΣΙΑΖΕΙ	52
1.10.1 ΝΟΜΟΘΕΤΗΜΑΤΑ, ΠΡΩΤΟΚΟΛΛΑ ΚΑΙ ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΑΠΟ ΠΛΕΥΡΑΣ ΕΕ	52
1.10.2 ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΟΥ ΔΟΥΒΛΙΝΟΥ ΙΙ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ	60
ΕΝΟΤΗΤΑ 2	
2. Μη-Κυβερνητικές Οργανώσεις (ΜΚΟ)	63
2.1 ΟΡΙΣΜΟΣ ΜΚΟ	65
2.2 ΚΑΤΗΓΟΡΙΟΠΟΙΗΣΗ	72
ΡΟΛΟΣ-ΣΤΟΧΟΣ-ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ	
2.3 ΡΟΛΟΣ	77
2.4 ΜΚΟ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΑΙΚΗ ΕΝΩΣΗ	79
2.5 ΣΤΟΧΟΣ	84
2.6 ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ	86
2.7 ΤΡΟΠΟΙ ΟΡΓΑΝΩΣΗΣ	87
2.8 ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ	90
ΕΝΟΤΗΤΑ 3	
3. Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΗΝ ΜΚΟ ΣΤΟ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΤΙΚΟ ΖΗΤΗΜΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ	96
3.1 ΟΙ ΜΚΟ ΚΑΙ ΤΟ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ	99
3.2 ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΟΤ ΣΤΗΝ ΜΚΟ ΜΕ ΟΝΟΜΑ ΙΑΤΡΙΚΗ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗ, MEDIN	102
ΕΠΙΛΟΓΟΣ	111
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	112

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η μετανάστευση αποτελεί ένα παγκόσμιο φαινόμενο που σχετίζεται με την ανθρώπινη φύση το οποίο εκτυλίσσεται από την αρχαιότητα έως σήμερα. Χιλιάδες είναι αυτοί που καθημερινά αναγκάζονται να εγκαταλείψουν τις εστίες τους λόγω οικονομικών, πολιτικών ή φυσικών παραγόντων. Οι μετακινήσεις πληθυσμών, στη διάρκεια της ιστορίας, λάμβαναν χώρα, κυρίως γιατί στις χώρες υποδοχής η οικονομική κατάσταση ήταν αρκετά καλύτερη από αυτή που επικρατούσε στις χώρες προέλευσης. Αυτό σημαίνει ότι θα μπορούσαν να αναζητήσουν και να εξασφαλίσουν ένα καλύτερο βιοτικό επίπεδο και μια καλύτερη ποιότητα ζωής. Ένας ακόμη λόγος είναι η πολιτική κατάσταση που επικρατεί στις χώρες προέλευσης των μεταναστών όπως αυταρχικά καθεστώτα, πόλεμοι, κλπ, η οποία τους οδηγεί στο να φύγουν από τις χώρες τους προκειμένου να μετακινηθούν προς πιο δημοκρατικές χώρες με πιο σταθερά πολιτικά καθεστώτα.

Η μετανάστευση είναι ένα θέμα το οποίο αφορά στις μέρες μας όλο και περισσότερο την περιοχή των Βαλκανίων και γενικότερα την Ευρώπη. Η ένταση του μεταναστευτικού φαινομένου συνεχώς αυξάνεται καθώς οι διεθνείς πολιτικές και οικονομικές συνθήκες οδηγούν όλο και μεγαλύτερο αριθμό ατόμων να καταφύγουν στη μετανάστευση.

Η αυξανόμενη εθνική και φυλετική ποικιλομορφία που παρατηρείται στις σύγχρονες κοινωνίες αποτελεί αναπόφευκτη συνέπεια της μετανάστευσης. Η αυξανόμενη μετανάστευση σημαίνει ότι ένας αυξανόμενος αριθμός κρατών έρχεται αντιμέτωπος με την πρόκληση της παροχής φιλοξενίας σε ανθρώπους από διαφορετικούς πολιτισμούς, θρησκεία και γλώσσα. Η ξενοφοβία και ο ρατσισμός έχουν γίνει προφανείς σε μερικές κοινωνίες που έχουν λάβει μεγάλο αριθμό μεταναστών, ως εργαζομένους ή ως αιτούντες άσυλο. Σε εκείνες τις χώρες οι μετανάστες έχουν γίνει οι στόχοι στις εσωτερικές διαφωνίες για την εθνική ταυτότητα.

Σκοπός της συγκεκριμένης εργασίας είναι η ανάλυση και η παρουσίαση του φαινομένου της παράτυπης μετανάστευσης σε Ελλάδα και Ευρώπη. Επίσης θα παρουσιαστούν η μεταναστευτική πολιτική της Ελλάδας καθώς και κάποιων επιλεγμένων Ευρωπαϊκών χωρών. Γίνεται εκτενής αναφορά στο άσυλο και στα

κέντρα κράτησης των μεταναστών καθώς επίσης και στις ευρωπαϊκές συνθήκες. Επιπλέον αναφέρεται το φαινόμενο του εγκλωβισμού των μεταναστών στην Ελλάδα και τα προβλήματα που αυτό δημιουργεί. Στόχος επίσης της εργασίας είναι να δείξει και την κοινωνική αντιμετώπιση των μεταναστών καθώς και να θίξει το θέμα της ξενοφοβίας και του ρατσισμού στην σύγχρονη εποχή, θέματα που συνδέονται με την προβατική συμπεριφορά των μεταναστών χωρίς όμως να λαμβάνονται υπόψη οι παράγοντες που οδηγούν σε αυτή την άνομη συμπεριφορά. Τέλος αναφέρεται ο σημαντικός ρόλος των ΜΚΟ μαζί με τους τρόπους οργάνωσής τους, την στρατηγική και την χρηματοδότησή τους.

Μετανάστευση, είδη μετανάστευσης και μεταναστών, παράγοντες μετανάστευσης

Εννοιολογικός προσδιορισμός της μετανάστευσης

Με τον όρο μετανάστευση εννοούμε την αλλαγή, είτε αυτή είναι μόνιμη είτε για κάποιο χρονικό διάστημα, στον τόπο διαμονής ενός ατόμου. Με τον όρο εσωτερική μετανάστευση εννοούμε την μετακίνηση ενός ατόμου ή μιας ομάδας ατόμων εντός των συνόρων μιας χώρας ενώ αντιθέτως εξωτερική μετανάστευση εννοούμε την μετακίνηση προς ένα άλλο κράτος.

Το φαινόμενο της μετανάστευσης εξελίσσεται από την αρχαιότητα έως σήμερα καθώς αποτελεί μία από τις παλαιότερες εκδηλώσεις στην ιστορία της ανθρωπότητας. Ολόκληροι πολιτισμοί έχουν δημιουργηθεί εξαιτίας του φαινομένου αυτού.

Κάθε χρόνο χιλιάδες άνθρωποι εγκαταλείπουν τις εστίες τους με σκοπό την αναζήτηση μιας καλύτερης διαβίωσης. Αυτό οφείλεται σε πολλούς παράγοντες. Αυτοί περιλαμβάνουν αποτελέσματα πολέμου, πείνας, ξηρασίας και επιδημιών, το αυξανόμενο οικονομικό χάσμα μεταξύ των πλουσίων και φτωχών χωρών. Η απειλή της αυξανόμενης στάθμης της θάλασσας και των ακραίων καιρικών συνθηκών, που συνδέεται με το φαινόμενο του θερμοκηπίου και την κλιματική αλλαγή, μπορεί επίσης να προκύψει ως κύριος παράγοντας πίσω από την μετανάστευση.

Οι μετακινήσεις ατόμων ή ενός συνόλου ατόμων, έχουν γίνει ιδιαίτερα έντονες τα τελευταία χρόνια με αποτέλεσμα να προκαλούνται αντιδράσεις από ένα μέρος της κοινωνίας των χωρών στις οποίες κατευθύνονται αυτοί οι μετανάστες. Τα οικονομικά και κοινωνικά προβλήματα που αντιμετωπίζουν κάποιες χώρες οξύνουν

περισσότερο τις αντιδράσεις απέναντι στους μετανάστες. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα να παρατηρείται αύξηση της ξενοφοβίας και του ρατσισμού.

Είδη Μετανάστευσης

Η μετανάστευση, διαχωρίζεται σε Νόμιμη και Παράτυπη Μετανάστευση.

Νόμιμη μετανάστευση

Με τον όρο νόμιμη μετανάστευση εννοούμε την νόμιμη είσοδο και παραμονή στη χώρα ενός ατόμου ή ενός συνόλου ατόμων. Οι αλλοδαποί που βρίσκονται σε μια χώρα διακρίνονται σε δυο κατηγορίες :

Όσοι είναι πολίτες κράτους μέλους την Ευρωπαϊκής ένωσης και οι οποίοι μπορούν να μετακινηθούν εντός των χωρών της Ε.Ε ελεύθερα.

Όσοι υπήκοοι χωρών οι οποίες δεν είναι μέλη της Ε.Ε, για τους οποίους απαιτείται έγκριση από την χώρα στην οποία επιθυμούν να εισέλθουν και να παραμείνουν.

Παράτυπη Μετανάστευση

Με τον όρο παράτυπη μετανάστευση εννοούμε την είσοδο σε μια χώρα αλλοδαπών που είτε εισήλθαν παράτυπα, χρησιμοποιώντας μη νόμιμα έγγραφα ή και χωρίς καθόλου έγγραφα, είτε εισήλθαν νόμιμα στην αρχή και στη συνέχεια παραμένουν παράτυπα. Τέλος υπάρχει και μια τρίτη περίπτωση παράτυπων μεταναστών η οποία αφορά εκείνους που έχουν κάνει αίτηση για άσυλο στη συγκεκριμένη χώρα, η αίτηση τους έχει απορριφθεί και αυτοί εξακολουθούν να μένουν στη χώρα.

Μεταναστευτικό καθεστώς

Με τον όρο μεταναστευτικό καθεστώς ή καθεστώς μετανάστευσης εννοούμε το σύνολο των κανόνων, θεσμών και ρυθμίσεων που χαρακτηρίζουν τους μετανάστες καθώς και τις διαδικασίες με τις οποίες λαμβάνονται οι αποφάσεις για την αντιμετώπιση του μεταναστευτικού κύματος που κατευθύνεται στη χώρα υποδοχής.

Μεταναστευτική πολιτική

Με τον όρο μεταναστευτική πολιτική εννοούμε την πολιτική που ασκεί ένα κράτος με σκοπό την αντιμετώπιση του φαινομένου της μετανάστευσης. Η μεταναστευτική πολιτική διακρίνεται σε δύο κατηγορίες:

- α.) στην πολιτική ρύθμισης και ελέγχου της μετανάστευσης και
- β.) στην πολιτική ενσωμάτωσης των μεταναστών.

Η πολιτική ρύθμισης και ελέγχου της μετανάστευσης περιλαμβάνει όλους εκείνους τους κανόνες και τη διαδικασία, μέσω των οποίων προσδιορίζεται η είσοδος των αλλοδαπών στη χώρα υποδοχής. Επομένως, μέσω αυτής της πολιτικής αντιλαμβανόμαστε τόσο την ποσότητα όσο και την ποιότητα του αριθμού μεταναστών που βρίσκονται στη χώρα υποδοχής, καθώς καθορίζεται ο αριθμός και τα ποιοτικά χαρακτηριστικά των μεταναστών, οι οποίοι εισέρχονται και παραμένουν στην χώρα υποδοχής.

Η πολιτική ρύθμισης και ελέγχου της μετανάστευσης είναι δυνατόν να περιλαμβάνει μία σειρά διοικητικών μέτρων, όπως τα εξής:

- α) βελτίωση του ελέγχου στα σύνορα της χώρας
- β) παροχή αναπτυξιακής βοήθειας στις χώρες από τις οποίες προέρχονται οι μεταναστευτικές ροές
- γ) επαναπροώθηση των παράτυπων μεταναστών πίσω στις χώρες τους
- δ) απέλαση των παράτυπων μεταναστών που δε δικαιούνται άσυλο
- ε) θέσπιση ως αδικήματος, της εκμετάλλευσης των παράτυπων μεταναστών

ΕΝΟΤΗΤΑ 1

1.1 ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ ΤΟΥ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟΥ ΤΗΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Το μεταναστευτικό ζήτημα στην Ελλάδα αναφέρεται στη συστηματική παράνομη/παράτυπη είσοδο μεγάλου αριθμού μεταναστών στην Ελλάδα κατά την περίοδο 1990 - 2011. Η πτώση των σοσιαλιστικών καθεστώτων στην Ανατολική Ευρώπη το 1989, δημιούργησε το πρώτο κύμα οικονομικής μετανάστευσης με προορισμό την Ελλάδα (με μετανάστες κυρίως από την Αλβανία, Βουλγαρία και Ρουμανία) διαμέσου των βόρειων συνόρων και στην συνέχεια προστέθηκαν μετανάστες από χώρες της Αφρικής και της Ασίας. Κατά τη δεκαετία 2000 - 2010, η Ελλάδα έγινε πόλος έλξης εκατοντάδων χιλιάδων μεταναστών όχι μόνο από τις πρώην σοσιαλιστικές χώρες αλλά από ολόκληρο τον κόσμο με αποτέλεσμα περίπου το 7% του πληθυσμού της χώρας να αποτελείται από μετανάστες από χώρες εκτός Ε.Ε (Ευρωπαϊκής Ένωσης). Η συσσώρευση μεγάλου πλήθους μεταναστών, κυριολεκτικά πρωτόγνωρη για τον γηγενή ελληνικό πληθυσμό, άφευκτα δημιούργησε ένα μείζον πολιτικό ζήτημα με τελείως διαφορετικές αναλυτικές προσεγγίσεις και προτάσεις επίλυσης από τα ελληνικά πολιτικά κόμματα. Επίσης, η Ελλάδα έχει χαρακτηριστεί ως κύρια είσοδος μετανάστευσης στην Ευρώπη για την περίοδο 2005 - 2010 συγκεκριμένα χαρακτηρίστηκε ως «η πύλη της Ευρώπης για την παράνομη μετανάστευση». Σε άλλες χώρες, όπως η Ισπανία και η Ιταλία, επιχειρείται περιορισμός της μετανάστευσης μέσω συμφωνιών με τις γειτονικές χώρες που δεν ανήκουν στην Ε.Ε αλλά στην Ελλάδα η παράνομη μετανάστευση παραμένει μείζον ζήτημα. Η ελληνική κρίση χρέους 2010-2012 δεν έχει μειώσει τον αριθμό των μεταναστών που έρχονται στην Ελλάδα, η οποία αποτελεί το κύριο δρόμο εισόδου στην Ευρώπη. Το 2010, σύμφωνα με την FRONTEX, 9 στους 10 μετανάστες που εισήλθαν παράνομα στην Ευρώπη, εισήλθαν μέσω της Ελλάδας. Πολλοί μετανάστες που εισέρχονται στην Ελλάδα, ξαναφεύγουν μετά από κάποιο χρονικό διάστημα. Ωστόσο οι πολιτικές εξελίξεις σε Λιβύη και Τυνησία το 2011 (Αραβική Άνοιξη), επανέφεραν την μετανάστευση προς την Ευρώπη μέσω της Ιταλίας (κυρίως μέσω της νήσου Λαμπεντούζα), καθιστώντας αυτή τη χώρα μια από τις κύριες πύλες εισόδου μεταναστών στην Ευρώπη. Το 2011 αυξήθηκε περαιτέρω η μετανάστευση.

Σύμφωνα με τη FRONTEX, τους πρώτους 9 μήνες του 2011 πέρασαν τα ελληνικά σύνορα 112.844 μετανάστες έναντι 76.697 την αντίστοιχη περίοδο του 2010.

Πληθώρα ειδικών παραγόντων έχουν διαμορφώσει το ζήτημα των μεταναστευτικών ρευμάτων εισροής στην Ελλάδα. Η γεωγραφική θέση της χώρας, με χερσαία και θαλάσσια σύνορα που φυλάγονται δύσκολα, δημιουργεί προϋποθέσεις ευκολότερης πρόσβασης πληθυσμών από γειτονικές χώρες ενώ παράλληλα, ως σταυροδρόμι ανάμεσα σε δύο ηπείρους, αποτελεί ενδιάμεσο σταθμό αρκετών μεταναστών. Η ύπαρξη σχετικά εκτεταμένου αγροτικού τομέα, μεγάλου αριθμού μικρομεσαίων επιχειρήσεων αλλά και παραοικονομίας, συντελούν επίσης στην ευκολότερη απορρόφηση μεταναστευτικής εργασίας, συχνά εποχικής ή περιοδικής, κυρίως στους τομείς των κατασκευών, του αγροτικού τομέα, της παροχής υπηρεσιών και της βιοτεχνίας. Επιπλέον, η διαμόρφωση ενός εν γένει χαλαρού θεσμικού πλαισίου εκτιμάται πως ευνόησαν ή ενθάρρυναν την είσοδο μεταναστών.

Η Ισπανία, για την αντιμετώπιση της μετανάστευσης, έχτισε το 2005 ένα φράκτη μήκους 11 χιλιομέτρων και ύψους 6 μέτρων στη Θέουτα και έναν δεύτερο φράκτη στη Μελίγια. Παράλληλα ανέπτυξε συνεργασία με το Μαρόκο και δημιούργησε το SIVE (Sistema Integrado de Vigilancia Exterior), ένα πληροφοριακό και επιχειρησιακό σύστημα με σταθμούς ανίχνευσης παρουσίας ανθρώπων, ελικόπτερα και πλοία. Το 2010, η Ευρωπαϊκή Ένωση υπολόγιζε ότι το 90% των ανθρώπων που εισέρχονται παράνομα στην Ευρώπη συλλαμβάνονται στα ελληνικά σύνορα. Ανάμεσα στους μετανάστες βρίσκονται και πολλοί ασυνόδευτοι ανήλικοι οι οποίοι κινδυνεύουν από τα κυκλώματα των δουλεμπόρων. Ανήλικοι μετανάστες ωθούνται σε εξαναγκαστική εργασία, πορνεία και αφαίρεση οργάνων. Σύμφωνα με τη βρετανική υπηρεσία ελέγχου για το άσυλο, το 60% των παιδιών που εμφανίζονται σε κέντρα υποδοχής μεταναστών στην Ευρώπη έχει παρασυρθεί από τα παραπάνω κυκλώματα. Το φθινόπωρο του 2010, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ενέκρινε τη χορήγηση, από το κοινοτικό ταμείο, στην Ελλάδα ποσού 323 εκ. ευρώ για την αντιμετώπιση των ροών μεταναστών ενώ παράλληλα η επιτροπή έχει προσφύγει στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο κατά της Ελλάδας για παραβίαση της κοινοτικής νομοθεσίας σχετικά το σύστημα ασύλου.

Με αφορμή τις πολιτικές εξελίξεις (εξεγέρσεις) στην Τυνησία, την Αίγυπτο και την Αλγερία τον Ιανουάριο 2011, το Υπουργείο Θαλασσίων Υποθέσεων αποφάσισε τη λήψη εντατικότερων μέτρων και συνοριακών ελέγχων από τις αστυνομικές και λιμενικές αρχές της Ελλάδος, για ενδεχόμενο κύμα μεταναστών

από την Αίγυπτο. Παράλληλα ο υπουργός Προστασίας του Πολίτη, Χρήστος Παπουτσής, ζήτησε από τις οργανώσεις που υποστηρίζουν τους μετανάστες να μη συμμετέχουν σε εκδηλώσεις οι οποίες ενδέχεται να δημιουργήσουν εντάσεις. Συγκεκριμένα είπε *"Απευθύνω έκκληση προς όλους τους φορείς και τις ενώσεις υπέρ των μεταναστών να αποτρέψουν τα μέλη τους από εκδηλώσεις που θα λειτουργούσαν ως εστίες έντασης"*.

Την 17η Ιανουαρίου 2012 η Ελλάδα καταδικάστηκε από το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (ΕΔΑΔ) για βασανισμό (συγκεκριμένα βιασμό με κλομπ) του Τούρκου παράνομου μετανάστη Necati Zontul από δύο άνδρες του Λιμενικού Σώματος Χανίων, στις 5 Ιουνίου 2001. Η Ελλάδα παραβίασε το άρθρο 3¹ της ΕΣΔΑ και της επιβλήθηκε πρόστιμο 50.000 ευρώ για ηθική βλάβη και 3.500 ευρώ για δικαστικά έξοδα. Στις 14 Οκτωβρίου 2004 ο κατηγορούμενος λιμενικός είχε καταδικαστεί αρχικά σε 30 μήνες φυλάκιση για προσβολή σεξουαλικής αξιοπρέπειας. Στη συνέχεια, κατά την έφεση η ποινή μετατράπηκε σε 6 μήνες η οποία τελικώς τράπηκε σε πρόστιμο 792 ευρώ. Το ΕΔΑΔ χαρακτήρισε την τελική ποινή που επιβλήθηκε ως ανεπαρκή.

Το Συμβούλιο της Ευρώπης έχει δημοσιεύει αναφορές στις οποίες καλεί την Ελλάδα να βελτιώσει τις συνθήκες κράτησης των μεταναστών

1.1.1 Η ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

Στην αρχή της δεκαετίας το 1990 η Ελλάδα δεν είχε νομοθετικό πλαίσιο για τον έλεγχο ή την διαχείριση των μεταναστευτικών εισροών. Τα θέματα μετανάστευσης ρυθμιζόνταν από τον νόμο 4310² του 1929 αναθεωρημένος το 1948, ο οποίος αφορούσε κυρίως θέματα μεταναστευτικών εκροών. Ο πρώτος νόμος που προσπάθησε να ρυθμίσει τα θέματα της μετανάστευσης ήταν ο νόμος 1975 του 1991 με τίτλο *Είσοδος, έξοδος, παραμονή, εργασία, απέλαση αλλοδαπών, διαδικασία αναγνώρισης προσφύγων και άλλες διατάξεις* ο οποίος απέβλεπε κυρίως στον περιορισμό της μετανάστευσης, στον αυστηρότερο έλεγχο των συνόρων και στην απέλαση –αν ήταν δυνατόν– όλων των παράτυπων μεταναστών από την ελληνική

¹ Άρθρον 3.- Ουδείς επιτρέπεται να υποβληθή εις βασάνους ούτε εις ποινάς ή μεταχειρίσιν απανθρώπους ή εξευτελιστικάς.

² Περί εγκαταστάσεως και κινήσεως αλλοδαπών εν Ελλάδι, αστυνομικού ελέγχου διαβατηρίων και απελάσεων και εκτοπίσεων

επικράτεια. Ουσιαστικά ο νόμος καθιστούσε σχεδόν ανέφικτη την είσοδο και εγκατάσταση ξένων στην χώρα μας με σκοπό την εργασία.

Στα χρόνια που ακολούθησαν εντούτοις, πολλοί μετανάστες ήλθαν στην Ελλάδα, εγκαταστάθηκαν και βρήκαν εργασία χωρίς να διαθέτουν τα απαραίτητα νόμιμα έγγραφα. Πολλοί διέσχισαν νύχτα τα σύνορα μεταξύ Αλβανίας, Βουλγαρίας και Ελλάδας. Άλλοι έφτασαν με πλοιάρια στα νησιά του Αιγαίου και στην Κρήτη συνήθως με την βοήθεια οργανωμένων δικτύων λαθραίας μετακίνησης ανθρώπων. Κάποιοι διέσχισαν τα ελληνικά σύνορα με λεωφορεία, παριστάνοντας ότι ταξιδεύουν οργανωμένα για τουρισμό και κάποιοι άλλοι έφτασαν στα ελληνικά αεροδρόμια ή λιμάνια με θεωρήσεις εισόδου για τουρισμό, παραμένοντας στην Ελλάδα και μετά την λήξη τους.

Σύμφωνα με τα στοιχεία του SOPEMI³, 1999, το 1997 διέμεναν νόμιμα στην Ελλάδα 74.500 αλλοδαποί από του οποίους το 6% ήταν Αλβανοί, 8% Βούλγαροι και το 17% από την Ρωσική ομοσπονδία (ακολούθησαν Ρουμάνοι, Αιγύπτιοι, Ουκρανοί και οι πολίτες της πρώην Γιουγκοσλαβίας με ποσοστό 4% από την κάθε εθνικότητα) την ίδια περίοδο πολλοί ερευνητές εκτιμούν ότι ζούσαν και εργάζονταν στην Ελλάδα τουλάχιστον 400.000 ανεπίσημοι μετανάστες.

Χρειάστηκε παραπάνω από μια πενταετία για να αναγνωρίσει η ελληνική πολιτεία ότι η κατάσταση αυτή δεν μπορούσε ούτε να αλλάξει ούτε να ρυθμιστεί με μόνο εργαλείο τον αυστηρό έλεγχο των συνόρων και τις μαζικές απελάσεις παράτυπων μεταναστών. Παρ'όλα αυτά στα τέλη του 1997 εκδόθηκαν δυο προεδρικά διατάγματα που εισήγαγαν το πρώτο πρόγραμμα νομιμοποίησης ανεπίσημων μεταναστών στην Ελλάδα. Είναι σημαντικό να σημειώσουμε πως στις γειτονικές νοτιοευρωπαϊκές χώρες όπως Ιταλία και Ισπανία είχαν ήδη εκδοθεί δυο προγράμματα νομιμοποίησης.

Στο διάστημα 1997, όπου εκδίδονται τα δυο πρώτα διατάγματα και το 1998 όπου εκδίδονται άλλα δυο, βασική πολιτική διαχείριση της ανεπίσημης μετανάστευσης ήταν η επιχείρηση «σκούπα» δηλαδή μαζικοί έλεγχοι σε συγκεκριμένους δημόσιους χώρους και αθρόες συλλήψεις και απελάσεις με συνοπτικές διαδικασίες. Τα μέτρα αυτά πέρα από το ότι κόστισαν οικονομικά στην Ελλάδα ενίσχυσαν την άποψη των ελλήνων πολιτών ότι πολλοί μετανάστες, αν όχι όλοι, εκδηλώνουν προβατικές συμπεριφορές και ότι η μετανάστευση ισούνται με την

³ Continuous Reporting System on Migration (known by its French acronym, SOPEMI)

παρανομία. Τα προεδρικά διατάγματα 358/1997⁴ και 359/1997⁵ εγκαινίασαν το πρώτο πρόγραμμα νομιμοποίησης παράτυπων μεταναστών που έλαβε χώρα το 1993.

Πριν καν ολοκληρωθούν όμως τα προγράμματα το 2001 ψηφίζεται ο νόμος 2910/2001 με τίτλο *Είσοδος και παραμονή αλλοδαπών στην Ελληνική Επικράτεια. Κτήση της ιθαγένειας με πολιτογράφηση και άλλες διατάξεις*. Αυτή η θεώρηση της μετανάστευσης και των μεταναστών ως δεξαμενής διαθέσιμου εργατικού δυναμικού που το ελληνικό κράτος θα μπορούσε να ρυθμίζει κατά βούληση χαρακτήρισε και εξακολουθεί και χαρακτηρίζει την ελληνική μεταναστευτική πολιτική.

Ο νόμος 2910/2001 ψηφίστηκε σαν ένα μέσο καταπολέμησης της μη νόμιμης μετανάστευσης, προκειμένου να εξυπηρετήσει η μετανάστευση τις ανάγκες της ελληνικής αγοράς εργασίας αλλά και για να προστατευθεί η ελληνική κοινωνία από μια ανεξέλεγκτη κατάσταση μαζικής παρουσίας μεταναστών χωρίς χαρτιά. Η κυβέρνηση υποστήριξε επίσης ότι ο νέος νόμος ανταποκρινόταν στις διεθνείς και ευρωπαϊκές υποχρεώσεις της χώρας σχετικά με την διαχείριση του μεταναστευτικού φαινομένου, αναγνωρίζοντας τον διεθνή χαρακτήρα του φαινομένου.

Την περίοδο αυτή μόνο κάποιες ΜΚΟ αριστερής απόχρωσης και οι σταδιακά αναδυόμενοι σύλλογοι μεταναστών προσπαθούσαν να εντάξουν τους μετανάστες όχι μόνο στο εργατικό δυναμικό της Ελλάδας αλλά και στην κοινωνία γενικότερα.

Ο νόμος 2910/2001 είχε ένα διττό στόχο. Αφενός να προχωρήσει στην πραγματοποίηση ενός δεύτερου προγράμματος νομιμοποίησης για να αντιμετωπίσει βραχυπρόθεσμα το φαινόμενο της παράνομης μετανάστευσης στην χώρα. Αφετέρου να δημιουργήσει τις προϋποθέσεις για μια μακροπρόθεσμη ρύθμιση του φαινομένου συμπεριλαμβάνοντας στις διατάξεις του τόσο θέματα ελέγχου των συνόρων, όσο και τις προϋποθέσεις για την είσοδο αλλοδαπών στην Ελλάδα με σκοπό την εργασία ή τις σπουδές, αυτό πραγματοποιούταν με την χορήγηση άδειας διαμονής η οποία ήταν μια περίπλοκη διοικητική διαδικασία. Όσον αφορά στην εξαρτημένη εργασία, η ρύθμιση των μεταναστευτικών εισροών βασιζόταν στον προγραμματισμό, από τον ΟΑΕΔ, των αναγκών της εγχώριας αγοράς εργασίας στο τελευταίο τρίμηνο κάθε έτους. Η διαδικασία που προέβλεπε ο νόμος είναι εν συντομία η εξής : ο ΟΑΕΔ διαπιστώνει την ανάγκη εργατικών χεριών σε τάδε τομείς, σε τάδε περιοχές και αποστέλλει το σχετικά στοιχεία στις ελληνικές προξενικές αρχές. Οι εκεί αλλοδαποί εκδηλώνουν το

⁴ Προϋποθέσεις και διαδικασία για την νόμιμη παραμονή και εργασία αλλοδαπών στην Ελλάδα που δεν είναι υπήκοοι των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

⁵ Χορήγηση της κάρτας παραμονής περιορισμένης χρονικής διάρκειας σε αλλοδαπούς.

ενδιαφέρον τους με αίτησή τους στις προξενικές αρχές και εγγράφονται σε σχετικούς καταλόγους. Παράλληλα οι έλληνες εργοδότες εκδηλώνουν και αυτοί το ενδιαφέρον τους να προσλάβουν αλλοδαπούς εργαζομένους με αίτησή τους στην νομαρχία. Ο εργοδότης επιλέγει ονομαστικά από τις καταστάσεις των ενδιαφερομένων τις οποίες στο μεταξύ έχουν αποστείλει οι προξενικές αρχές. Η νομαρχία, υπό ορισμένες προϋποθέσεις εκδίδει και αποστέλλει την άδεια εργασίας για τον συγκεκριμένο αλλοδαπό στην χώρα προέλευσής του. Τότε ο αλλοδαπός παίρνει θεώρηση εισόδου (βίζα) και με την άφιξη του στην Ελλάδα υποβάλλει νέα σειρά δικαιολογητικών για να λάβει την άδεια.

Παρόμοια ήταν διαδικασία για την λήψη άδειας διαμονής με σκοπό τις σπουδές. Το Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων καθόριζε κάθε χρόνο τον αριθμό των αλλοδαπών σπουδαστών, κατά σχολή και κλάδο, που μπορούσαν να έλθουν στην Ελλάδα για σπουδές. Με βάση τη σχετική έκθεση του υπουργείου, οι ενδιαφερόμενοι υπέβαλλαν αίτηση για θεώρηση εισόδου στα κατά τόπους προξενεία και ακολουθούσαν μια διαδικασία παρόμοια με αυτήν που περιγράψαμε πιο πάνω.

Αν και η διαδικασία στις δυο περιπτώσεις διέφερε ως προς τα συγκεκριμένα δικαιολογητικά που οι ενδιαφερόμενοι έπρεπε να προσκομίσουν, η λογική της ήταν ίδια. Είναι προφανές ότι η παραπάνω διαδικασία αν και απόλυτα λογική στηριζόταν σε μια σειρά διοικητικών πράξεων που είναι χρονοβόρες και πολυδάπανες για όλους (ελληνικό δημόσιο, προξενικές αρχές, έλληνας εργοδότης και αλλοδαπός εργαζόμενος). Ο νόμος στην ουσία έδινε έμφαση στον νομότυπο χαρακτήρα της διαδικασίας και παραμελούσε τις ανάγκες της εγχώριας αγοράς εργασίας, την σημασία πλήρωσης κενών θέσεων σε ικανό χρόνο ώστε να διατηρηθεί η βιωσιμότητα και ανταγωνιστικότητα των επιχειρήσεων και τέλος το γεγονός ότι πολλοί από τους μετανάστες πιεζόμενοι από την ανέχεια ή την πολιτική καταπίεση θα προσπαθούσαν να μεταναστεύσουν παράνομα.

Παράλληλα με την προσπάθεια νομιμοποίησης των μεταναστών το 2001 και τις παραπάνω ρυθμίσεις η κυβέρνηση εκπόνησε ένα τριετές σχέδιο δράσης για την κοινωνική τους ένταξη με την στήριξη του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου και της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Το σχέδιο αυτό περιλάμβανε μέτρα για την ένταξη των μεταναστών στην αγορά εργασίας, την παροχή περίθαλψης και υγείας και γενικά την εφαρμογή μέτρων για την καταπολέμηση του ρατσισμού και της ξενοφοβίας στην ελληνική κοινωνία. Δυστυχώς, τα περισσότερα από αυτά τα μέτρα παρέμειναν στα χαρτιά λόγω έλλειψης πόρων και πολιτικής βούλησης.

Στις 23 Αυγούστου 2005 η τότε κυβέρνηση ψήφισε έναν νέο νόμο τον 3386/2005 με τίτλο *Είσοδος, διαμονή και κοινωνική ένταξη υπηκόων τρίτων χωρών στην Ελληνική επικράτεια*, ο οποίος θεωρείται βασικό νομοθέτημα της ελληνικής μεταναστευτικής πολιτικής. Ο νόμος αυτός ρυθμίζει θέματα εισόδου, διαμονής και κοινωνικής ένταξης, στην χώρα, των υπηκόων τρίτων χωρών. Εξαιρούνται από το πεδίο εφαρμογής του οι πολίτες της Ε.Ε, οι πρόσφυγες και οι αιτούντες άσυλο. Ο νέος νόμος στοχεύει στην ορθολογιστική οργάνωση των αδειών διαμονής των αλλοδαπών για λόγους εργασίας, σπουδών, οικογενειακής επανένωσης. Σύμφωνα με τον νόμο η άδεια διαμονής και εργασίας θεσπίζονται σε έναν μόνον έγγραφο: άδεια διαμονής για συγκεκριμένο λόγο(π.χ. για εξαρτημένη εργασία, για ανεξάρτητη οικονομική δραστηριότητα, για επενδυτική δραστηριότητα, για σπουδές). Παραμένει το παράβολο των 150 ευρώ για την έκδοση άδειας διαμονής μονοετούς διάρκειας. Το παράβολο αυτό, όμως, αυξάνεται σε 300 ευρώ για άδεια διάρκεια δυο ετών και σε 450 ευρώ για άδεια διάρκειας τριών ετών. Η λογική της αύξησης των παραβόλων εμφανίζεται ως καθαρά εισπρακτική. Έπειτα από διαμαρτυρίες των μεταναστευτικών οργανώσεων και άλλων φορέων, αποφασίστηκε να εκδίδονται χωρίς παράβολο οι άδειες εξαρτημένων μελών της οικογένειας του αλλοδαπού ο οποίος έχει την βασική άδεια και εργάζεται.

Ο νόμος του 2005 προσπαθεί να εξορθολογήσει το σύστημα μετάκλησης αλλοδαπών εργαζομένων από το εξωτερικό στην Ελλάδα για λόγους εργασίας⁶. Το νέο σύστημα βασίζεται στην εκπόνηση ετήσιας έκθεσης σχετικής με τις ανάγκες της εγχώριας αγοράς εργασίας σε συγκεκριμένους τομείς. Επίσης ο νόμος προσδιορίζει την άδεια διαμονής για επενδυτική δραστηριότητα, η οποία αναφέρεται σε άτομα που προτίθενται να επενδύσουν στην Ελλάδα κεφάλαιο τουλάχιστον 300.000 ευρώ. Ορίζεται ξεχωριστά η άδεια διαμονής για την άσκηση ανεξάρτητης οικονομικής δραστηριότητας, καθώς και το είδος της άδειας διαμονής που χορηγείται σε υπαλλήλους εταιρειών με έδρα σε κράτος-μέλος της ΕΕ ή Τρίτη χώρα, οι οποίοι μετακινούνται στην Ελλάδα για περιορισμένο χρονικό διάστημα, προκειμένου να

⁶Άρθρο 14. Διαδικασία μετάκλησης υπηκόου τρίτης χώρας για εργασία. Επιτρέπεται η είσοδος υπηκόου τρίτης χώρας στην Ελλάδα για απασχόληση με σχέση εξαρτημένης εργασίας σε συγκεκριμένο εργοδότη και για ορισμένο είδος απασχόλησης, εφόσον του έχει χορηγηθεί η αντίστοιχη θεώρηση εισόδου.

προσφέρουν συγκεκριμένες υπηρεσίες στα πλαίσια της απασχόλησής τους στην εταιρεία τους.

Όσον αφορά στις άδειες διαμονής για λόγους σπουδών, παραμένει ο χρονικός περιορισμός⁷ : συνολική διάρκεια σπουδών προσαυξημένη κατά το ήμισυ, συν ένας χρόνος για την εκμάθηση της γλώσσας. Ο νόμος δίνει έμμεσα έμφαση στην ανάπτυξη του κλάδου παροχής εκπαίδευσης και επαγγελματικής κατάρτισης στην Ελλάδα, γιατί αναγνωρίζει όλα τα σχετικά δημόσια και ιδιωτικά ιδρύματα ανώτερης, ανώτατης και επαγγελματικής εκπαίδευσης. Επίσης θεσπίζει ανώτατο ετήσιο όριο αδειών διαμονής που εκδίδονται για τον λόγο αυτόν. Θεσπίζεται ακόμη η δυνατότητα των ξένων σπουδαστών στην Ελλάδα να εργαστούν με καθεστώς μερικής απασχόλησης.

Ο νόμος 3536/2007, στα άρθρα⁸ του περιλαμβάνει κάποιες περαιτέρω λεπτομερειακές ρυθμίσεις που αποσκοπούν στην ευχερέστερη εφαρμογή του προηγούμενου νόμου και σε ορισμένες περιπτώσεις διευκολύνουν την κινητικότητα του αλλοδαπού εργαζομένου γεωγραφικά και μεταξύ ειδών και τομέων απασχόλησης, υπό προϋποθέσεις. Με τον νόμο αυτό διευκολύνονται οι μετανάστες στην εξαγορά του 20% των ενσήμων που απαιτείται να συμπληρώσουν για να ανανεώσουν την άδεια παραμονής τους. Επίσης οι γονείς μεταναστών μπορούν να νομιμοποιούνται όταν τα παιδιά τους φοιτούν στην πρωτοβάθμια ή δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Επίσης καταργείται το παράβολο για τις άδειες διαμονής των εξαρτημένων ανήλικων παιδιών.

Τέλος με τον νόμο 3838/2010 τροποποιείται ο *Κώδικας ελληνικής ιθαγένειας* ο οποίος βασιζόταν στην αρχή του δικαίου του αίματος. Με τον νέο νόμο τα παιδιά μεταναστών αποκτούν την ελληνική ιθαγένεια, με τη γέννησή τους στην Ελλάδα, με προϋπόθεση ότι οι δύο γονείς διαμένουν στην Ελλάδα μόνιμα και νόμιμα για 5 συνεχόμενα έτη. Επίσης παιδιά μεταναστών, τα οποία έχουν παρακολουθήσει τουλάχιστον 6 έτη ελληνικού σχολείου και κατοικούν μόνιμα και νόμιμα στη χώρα, δικαιούνται την ελληνική ιθαγένεια. Οι αλλοδαποί οι οποίοι επιθυμούν την

⁷ Άρθρο 28 : Η είσοδος υπηκόου τρίτης χώρας στην Ελλάδα για σπουδές σε Πανεπιστήμια, Τεχνολογικά Εκπαιδευτικά Ιδρύματα (Τ.Ε.Ι.), Ανώτερες Εκκλησιαστικές Σχολές και Εκκλησιαστικές Σχολικές Μονάδες, Ανώτερα Σχολή Εκπαιδευτικών Τεχνολόγων Μηχανικών της Ανώτατης Σχολής Παιδαγωγικής και Τεχνολογικής Εκπαίδευσης (Α.Σ.Ε.ΤΕ.Μ./Α.Σ.ΠΑΙ.Τ.Ε.), στην Ανώτερη Σχολή Τουριστικών Επαγγελματιών του Ε.Ο.Τ. και σε Τεχνικά Επαγγελματικά Εκπαιδευτήρια (Τ.Ε.Ε.) επιτρέπεται εφόσον προηγουμένως λάβει ειδική θεώρηση εισόδου. Στις σπουδές περιλαμβάνονται και οι μεταπτυχιακές. Στην έννοια των σπουδών εντάσσεται και ο κύκλος προετοιμασίας, εφόσον αυτός προβλέπεται από την κείμενη νομοθεσία, ως τμήμα των σπουδών αυτών.

⁸ Άρθρο 6 Θέματα εξαρτημένης εργασίας, Άρθρο 7 Μετάκληση αλιεργατών, Άρθρο 8 Θέματα αδειών διαμονής μελών διοικητικού συμβουλίου, διαχειριστών και προσωπικού εταιρειών, Άρθρο 9 Ρυθμίσεις για την άσκηση ανεξάρτητης οικονομικής δραστηριότητας, Άρθρο 10 Θέματα αδειών διαμονής για λόγους σπουδών, Άρθρο 11 Ρυθμίσεις αδειών διαμονής για εξαιρετικούς λόγους καθώς και για τα θύματα εμπορίας ανθρώπων

πολιτογράφηση ως Έλληνες θα πρέπει να διανέμουν νόμιμα για επτά συνεχόμενα έτη, να έχουν λευκό ποινικό μητρώο, γνώση ελληνικών, ομαλή ένταξη στην οικονομική και κοινωνική ζωή αλλά και εξοικείωση με τους θεσμούς του πολιτεύματος.

1.2 Κέντρα κράτησης μεταναστών

Ο αριθμός των μεταναστών που εισέρχονται και διαμένουν παράτυπα στη χώρα είναι μεγάλος. Ως ένα μέσο αντιμετώπισης του προβλήματος η Ελληνική πολιτεία, το Μάρτιο του 2012, πήρε την απόφαση για τη δημιουργία 30 κλειστών κέντρων φιλοξενίας παράτυπων μεταναστών σε ορισμένες περιφέρειες της χώρας. Η δημιουργία των κέντρων κράτησης αποτελεί μέρος του “Εθνικού Σχεδίου Δράσης για τη Διαχείριση των Παράνομων Μεταναστευτικών Ροών 2010-2013”. Το Σχέδιο χαρακτηρίστηκε, καινοτόμα πρωτοβουλία από τους περισσότερους διεθνείς οργανισμούς που ασχολούνται με το μεταναστευτικό φαινόμενο.

Όσοι από τους παράτυπους μετανάστες συλλαμβάνονται στα χερσαία ή θαλάσσια σύνορα της χώρας φιλοξενούνται στους Ειδικούς Χώρους Παραμονής Αλλοδαπών, που λειτουργούν στην Ορεστιάδα (Φυλάκιο), στη Ροδόπη (Βέννα), στη Λέσβο (Παγανή)⁹, στη Χίο (Μερσινίδι), στη Σάμο (Βαθύ) και στη Λακωνία. Από την

⁹ Στην Λέσβο λειτουργεί το κέντρο κράτησης μεταναστών στην Παγανή, το οποίο λόγω άθλιων συνθηκών έχει χαρακτηριστεί στην ιστοσελίδα του πρώην πρωθυπουργού, Γεωργίου Παπανδρέου, ως "κολαστήριο ψυχών". Στις 22 Οκτωβρίου 2009 ο Σπύρος Βούγιας, υφυπουργός Προστασίας του Πολίτη επισκέφτηκε το κέντρο κράτησης της Παγανής και δήλωσε «συγγνώμη για το έλλειμμα ανθρωπιάς», «σε αυτή την αποθήκη ψυχών, όπου η κόλαση του Δάντη ωχριά μπροστά της», «οι συνθήκες είναι άθλιες, είναι απάνθρωπες, θίγουν τον πυρήνα της ανθρώπινης αξιοπρέπειας». Μετά την επίσκεψη του Σπύρου Βούγια αποφασίστηκε το κλείσιμο του κέντρου κράτησης της Παγανής. Το κέντρο κράτησης της Παγανής ήταν αρχικά σχεδιασμένο για κράτηση 300 ανθρώπων αλλά υπήρξαν στιγμές που 1.200 μετανάστες ήταν στοιβαγμένοι χωρίς ιατρική βοήθεια και υπό άθλιες συνθήκες

πρώτη στιγμή της δημιουργίας των κέντρων κράτησης μεταναστών έχουν προκληθεί μεγάλες αντιδράσεις, από φορείς και οργανισμούς, εντός και εκτός της χώρας, οι οποίοι επισημαίνουν τις άσχημες και δύσκολες συνθήκες κράτησης που αντιμετωπίζουν οι μετανάστες στα συγκεκριμένα κέντρα. Επίσης, οι μετανάστες είναι αποκλεισμένοι από τον έξω κόσμο, δεν έχουν πρόσβαση σε δωρεάν νομική βοήθεια και οι Ελληνικές αρχές δεν τους γνωστοποιούν τα δικαιώματά τους.

1.2.1 Το φαινόμενο του «εγκλωβισμού» των παράτυπων μεταναστών στην Ελλάδα και τα προβλήματα που δημιουργούνται σε περιφέρειες της χώρας εξαιτίας του φαινομένου

Είναι ευρέως γνωστό ότι η χώρα μας αποτελεί σήμερα κύρια πύλη εισόδου και διέλευσης για την Ευρωπαϊκή Ένωση για χιλιάδες μετανάστες, που εισέρχονται παράτυπα στη χώρα. Αρκετοί από αυτούς έχουν σαν τελικό προορισμό άλλες χώρες της ΕΕ αλλά πολλοί είναι αυτοί που αποτυγχάνουν όμως να εγκαταλείψουν τη χώρα μας με αποτέλεσμα να εγκλωβίζονται εντός αυτής. Το γεγονός αυτό σε συνδυασμό με την μεγάλη οικονομική κρίση που βιώνει σήμερα η χώρα μας, συντελεί στην αύξηση των φαινομένων περιθωριοποίησης και εξαθλίωσης μεγάλου αριθμού μεταναστών, δημιουργεί εντάσεις εντός της κοινωνίας ενώ δημιουργεί πρόσφορο έδαφος για να αναπτυχθούν ακραίες ρατσιστικές συμπεριφορές και εκδήλωση πράξεων βίας από εξτρεμιστικές ομάδες.

Μεγάλος αριθμός μεταναστών που εισέρχονται στην Ελλάδα παράτυπα καταλήγουν στο κέντρο της Αθήνας όπου όμως υπάρχει έλλειψη υποδομών και μέριμνας από πλευράς ελληνικού κράτους για αυτούς τους ανθρώπους. Τα περιορισμένα περιθώρια για την ένταξή τους στην ελληνική κοινωνία (τόσο νομοθετικά, όσο και πρακτικά), χειροτερεύουν το πρόβλημα και δημιουργούν πρόσφορο έδαφος για δράση «κυκλωμάτων» εκμετάλλευσης¹⁰, εμπορίας ανθρώπων και εγκληματικότητας.

υγιεινής, δεχόμενοι σωματική βία από φύλακες. Η Ελλάδα καταδικάστηκε στις 5 Απριλίου 2011 από το Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων για την παράνομη κράτηση ανήλικου Αφγανού.

¹⁰ Στην Αθήνα οι μετανάστες πέφτουν πολλές φορές θύματα οργανωμένων κυκλωμάτων τα οποία τους εκμεταλλεύονται ως φθινό εργατικό δυναμικό. Σύμφωνα με έρευνα που παρουσιάστηκε τον Μάιο 2011 σε ημερίδα του Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών, οι μετανάστες στην Ελλάδα έχουν ίση

Τα τελευταία χρόνια, ο αριθμός των μεταναστών που βρίσκονται στην ευρύτερη περιοχή της Αθήνας έχει παρουσιάσει μεγάλη αύξηση. Αρκετές είναι και οι περιοχές της χώρας μας, εκτός Αθήνας, που αντιμετωπίζουν μεγάλα προβλήματα εξαιτίας της παραμονής και διαμονής αρκετών παράτυπων μεταναστών στην περιφέρειά τους. Η Πάτρα και η Ηγουμενίτσα είναι δύο από αυτές τις περιοχές. Ο λόγος που οι συγκεκριμένες περιοχές αντιμετωπίζουν μεγάλο πρόβλημα με τους μετανάστες είναι το γεγονός ότι έχουν λιμάνια. Όσοι μετανάστες χωρίς χαρτιά προσπαθούν να περάσουν παράτυπα στην Ιταλία και από εκεί σε άλλες χώρες της ΕΕ καταφθάνουν σε αυτές τις πόλεις.

πρόσβαση στην αγορά εργασίας με τους Έλληνες αλλά δουλεύουν περισσότερο χωρίς πλήρη εργασιακά δικαιώματα. Σύμφωνα με την έρευνα αυτή, που διεξήχθη το διάστημα 2009-2010, μόνο το 60% των μεταναστών είναι ασφαλισμένοι, οι μισθοί τους είναι κατώτεροι κατά 40% από τους αντίστοιχους μισθούς που έχουν οι Έλληνες και για τις ίδιες εργασίες δουλεύουν περισσότερες ώρες. Οι μετανάστες ετεροαπασχολούνται σε διαφορετικά πεδία από ότι οι Έλληνες όπως γεωργικές και οικοδομικές εργασίες

1.3 ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ ΚΑΙ ΕΓΚΛΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ

1.3.1 ΠΑΡΑΒΑΤΙΚΟΤΗΤΑ ΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ

Στην Ελλάδα η αύξηση του μεταναστευτικού φαινομένου έδρασε καταλυτικά στην ύπαρξη ανακατατάξεων τόσο στον κοινωνικό όσο και στον οικονομικό τομέα. Αυτό είχε σαν αποτέλεσμα να δημιουργηθούν και θετικές αλλά και αρνητικές συνέπειες. Τα τελευταία δέκα χρόνια γίνονται σοβαρές προσπάθειες από τους δημόσιους φορείς στην μείωση του φαινομένου της παραβατικότητας των μεταναστών που φαίνεται να αυξάνεται.

Σε γενικές γραμμές η έννοια της παραβατικότητας με τον όρο μετανάστευση παρουσιάζει πολλές πλευρές και δεν φαίνεται η μελέτη πάνω σε αυτό το θέμα να είναι σαφής και επαρκής παρά τη σημαντικότητα του στον κοινωνικοοικονομικό τομέα. Ωστόσο ξεχωρίζουν τέσσερις μορφές αδικημάτων που σχετίζονται με το μεταναστευτικό φαινόμενο τα οποία είναι :

- Η παράνομη εισροή μεταναστών σε μια χώρα.
- Η διακίνηση μεταναστών από ομάδες του οργανωμένου εγκλήματος
- Τα αδικήματα που διαπράττονται από αλλοδαπούς
- Τα αδικήματα με θύματα μετανάστες που διαπράττονται από γηγενείς πολίτες

Με βάση τις προαναφερθέντες μορφές αδικημάτων γίνεται αντιληπτό ότι τα θύματα, οι συντελεστές αλλά και οι προθέσεις παρουσιάζουν διαφορετικότητα.

Οι υψηλοί δείκτες της εμφανούς εγκληματικότητας που αναλογούν στις κοινότητες των μεταναστών αποδίδεται στην ώθησή τους από το πολιτικό-οικονομικό σύστημα στο κοινωνικό περιθώριο αλλά και στις διακρίσεις που παρατηρούνται σε βάρος τους σε όλα τα στάδια της ποινικής διαδικασίας (αστυνόμευση, δίωξη, ενδιάμεση διαδικασία, ποινική δίκη).

Επιπρόσθετα οι αντιλήψεις και οι ρατσιστικές στάσεις που καλλιεργούνται συνειδητά σε πολλά άτομα, αναπαράγουν το φαινόμενο αυτό και ο φόβος του εγκλήματος επιδεινώνει την κατάσταση.

Η θεωρία περί του φόβου του εγκλήματος εξηγείται και αναλύεται ως εξής¹¹:

« Ο φόβος του εγκλήματος είναι ένα είδος ανασφάλειας που νιώθουν κυρίως αυτοί που κατοικούν σε μεγάλες περιοχές. Μια ψυχολογική κατάσταση υποψήφιου

¹¹ Καρύδης, Βασίλης Χ. 1996 Η εγκληματικότητα των μεταναστών στην Ελλάδα: ζητήματα θεωρίας και αντεγκληματικής πολιτικής.

θύματος, χωρίς όμως αυτό να ισχύει πραγματικά. Το χαρακτηριστικό αυτό έχει επαρκώς τεκμηριωθεί στην εγκληματολογική φιλολογία. Ομάδες όπως ηλικιωμένοι εκδηλώνουν εντονότερα αυτόν τον φόβο. Συχνά, σε τέτοιο σημείο που επηρεάζεται η καθημερινή τους ζωή, οι συνήθειές τους. Αναμφισβήτητα τα ΜΜΕ διαδραματίζουν το σημαντικότερο ρόλο καθώς στις ομάδες αυτές διαπιστώνεται μια απόσταση από τα κοινωνικά γίνεσθαι. Δηλαδή όσο μεγαλύτερη απόσταση υπάρχει από τις πηγές του πραγματικού κινδύνου, τόσο περισσότερο ενισχύεται η αντίληψη ότι κινδυνεύει να πέσει θύμα εγκληματικής πράξης».

Με αυτόν τρόπο το εγκληματικό φαινόμενο αποκτά φυλετικά χαρακτηριστικά και ταυτόχρονα κατασκευάζεται κοινωνικά η εγκληματοποίηση ολόκληρων εθνοτικών ομάδων μέσω της συγκρότησης ψευδών στερεοτύπων για πολιτικούς, οικονομικούς και πολιτισμικούς λόγους.

Παράγοντες που οδηγούν στην εγκληματοποίηση των μεταναστών είναι οι εξής :

- Το μεγαλύτερο μέρος των μεταναστών συγκεντρώνει τα δημογραφικά και κοινωνικά χαρακτηριστικά που ευνοούν την διάπραξη παράνομων πράξεων. Αυτό σημαίνει ότι πρόκειται για άτομα χαμηλής κοινωνικής αλλά και οικονομικής τάξης, τα οποία έρχονται σε ένα περιβάλλον με χαμηλή ζήτηση εργασίας και αναγκάζονται να ζουν σε υποβαθμισμένες περιοχές με αποτέλεσμα να «πέφτουν» θύματα μιας προβληματικής κατάστασης. Επίσης ανήκουν στην ηλικιακή ομάδα με την μεγαλύτερη συμμετοχή στην παραβατικότητα αφού πρόκειται κυρίως για νέους άνδρες , μη συνοδευόμενους από τις οικογένειές τους.
- Η παραβατικότητα των μεταναστών παρουσιάζει μεγάλη αύξηση λόγω της διαφορετικής καταγωγής των δραστών και της παράνομης διαμονής τους στη χώρα καθώς επίσης και το γεγονός ότι εργάζονται παράνομα
- Άλλος ένας παράγοντας είναι η προδιάθεση των ημεδαπών να καταγγέλλουν τα αδικήματα των μεταναστών ενώ στον αντίποδα είναι οι μετανάστες οι οποίοι έχουν τον φόβο καταγγελίας εις βάρος τους είτε από ομοεθνείς είτε από Έλληνες.
- Επίσης, το γεγονός ότι στις περιοχές που διαμένουν κυρίως μετανάστες υπάρχει έντονη αστυνομική επιτήρηση έχει σαν

αποτέλεσμα την αποκάλυψη περισσότερων παράνομων πράξεων μεταναστών το οποίο με τη σειρά του οδηγεί στην δημιουργία στερεότυπων και προκαταλήψεων.

- Τέλος στους παράγοντες θα πρέπει να αναφερθούν και οι προκαταλήψεις των δικαστών, η απουσία σοβαρής νομικής εκπροσώπησης και άλλες αδυναμίες, όπως είναι για παράδειγμα η μη καλή χρήση τη γλώσσας τα οποία διευκολύνουν την καταδίκη των μεταναστών.

Με βάση τους παράγοντες που αναφέρθηκαν, συμπεραίνεται ότι τελικά πρόκειται για μια διαδικασία «εγκληματοποίησης» και κοινωνικής κατασκευής των δραστών-μεταναστών, οι οποίοι περικυκλώνονται από τα στερεότυπα και τις προκαταλήψεις που έχουν δημιουργηθεί από τους ημεδαπούς.

1.3.2 ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΠΟΥ ΑΥΞΑΝΟΥΝ ΤΗΝ ΕΓΚΛΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ ΤΩΝ ΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ

Η εγκληματικότητα των αλλοδαπών εξαρτάται από διάφορος παράγοντες οι οποίοι ποικίλουν ανάλογα, κυρίως, από την χώρα στην οποία φιλοξενούνται.

Ένας από τους παράγοντες που διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στην εγκληματικότητα των μεταναστών είναι ο βαθμός ενσωμάτωσης τους στην χώρα υποδοχής.

Οι αλλοδαποί ανήκουν σε μια κατηγορία πληθυσμού που αντανακλά όχι μόνο τη σύγκρουση πολιτισμών μεταξύ της χώρας προέλευσης και της χώρας υποδοχής αλλά και την διαφορετική αντιμετώπισή τους από την διοίκηση και την δικαιοσύνη, ακριβώς λόγω της προέλευσής τους.

Με τους κανόνες του ποινικού δικαίου, οι κοινωνικές ομάδες επεδίωξαν να εξασφαλίσουν ομοιόμορφη συμπεριφορά των μελών τους δεσμεύοντας όλους όσους ζουν μέσα στα πολιτικά όρια των αντίστοιχων κρατών και το κάθε κράτος εξαναγκάζει την εφαρμογή του. Ο χαρακτήρας αυτών των κανόνων, το είδος ή ο τύπος συμπεριφοράς που απαγορεύουν, η φύση των κυρώσεων που απειλούνται σε περίπτωση παραβιάσεώς του,

εξαρτώνται από τον χαρακτήρα και τα συμφέροντα εκείνων των ομάδων του πληθυσμού που επηρεάζουν την νομοθεσία.

Από την άλλη μεριά, το άτομο γεννιέται και μεγαλώνει σε ένα συγκεκριμένο πολιτισμικό περιβάλλον από το οποίο δέχεται επιρροές αντιλήψεων και ιδεών, εμφυτεύονται στον πνευματικό κόσμο και μεταβάλλονται σε προσωπικά στοιχεία. Τα στοιχεία αυτά, σε συνδυασμό με την βιολογική ιδιοσυγκρασία του ατόμου προσδιορίζουν την προσωπικότητά του και επηρεάζουν την μετέπειτα έκφρασή της στα πλαίσια της κοινωνικής δραστηριότητας του ατόμου.

Κάθε άτομο ανήκει σε αρκετές ομάδες οι οποίες έχουν δικούς τους κανόνες συμπεριφοράς. Όσο πιο πολυσύνθετη πολιτιστικά γίνεται η κοινωνία, τόσο περισσότερες θα είναι οι ομάδες που με τους κανόνες τους θα επηρεάζουν την προσωπικότητα του ατόμου και τόσο μεγαλύτερη πιθανότητα υπάρχει ότι οι κανόνες αυτοί θα διαφέρουν μεταξύ τους.

Έτσι, όταν κάθε μια ομάδα υπαγορεύει διαφορετικούς κανόνες συμπεριφοράς, η σύγκρουση των κανόνων μιας ομάδας με την άλλη είναι αναπόφευκτη..

Εκτός όμως από τον βαθμό ενσωμάτωσης των μεταναστών στην χώρα υποδοχής, ένας ακόμη παράγοντας που σχετίζεται με την εγκληματικότητα αυτών αφορά την αγορά εργασίας αφού πολλοί μετανάστες μετατρέπονται σε θύματα εκμετάλλευσης ενός παράνομου δικτύου εργασίας.

Ενδιαφέρον είναι το γεγονός ότι οι ευκαιρίες για εργασία στις Δυτικές Ευρωπαϊκές χώρες προσφέρουν εκτός από τις αυξανόμενες ευκαιρίες για μετανάστευση και ευκαιρίες παράνομης εισόδου και εργασίας μεταναστών στις χώρες υποδοχής. Στο πλαίσιο αυτό, διεθνή κυκλώματα διακινητών και οργανωμένου εγκλήματος ανέπτυξαν δραστηριότητες που είχαν στόχο την εκμετάλλευση της φτώχειας και απειρίας των ανθρώπων εισάγοντάς τους σε χώρες υποδοχής.

Συχνά, αποτέλεσμα την παράνομης διακίνησης εργατικού δυναμικού είναι η αποδοχή του 'διακινούμενου' να εργαστεί υπό συνθήκες απάνθρωπες και εξευτελιστικές, αλλά και να διαπράξει διάφορα εγκλήματα για να μπορέσει να αποπληρώσει στον διακινητή το τίμημα της μεταφοράς του. Το πιο συνηθισμένο έγκλημα είναι η διακίνηση ναρκωτικών..

Σε συνάρτηση με τα παραπάνω, ένας σημαντικός παράγοντας που συνδέεται με την εγκληματικότητα των μεταναστών είναι ο οικονομικός. Πολλοί μετανάστες διαπράττουν κλοπές οι οποίες συνήθως ανήκουν στην κατηγορία των ‘εγκλημάτων φτώχειας’ αν όχι επιβίωσης .

Το μεγαλύτερο μέρος των λαθρομεταναστών σήμερα στην Ελλάδα είναι άνθρωποι παράνομοι, φοβισμένοι, συχνά χωρίς τα πραγματικά τους ονόματα, πολλές φορές άστεγοι, εξαθλιωμένοι, αποξενωμένοι. Σε τέτοιες συνθήκες είναι πολύ μεγάλος ο κίνδυνος απώλειας της ίδιας της αυτοεκτίμησής τους. Οι άθλιες υλικές συνθήκες διαβίωσης και ο πλήρης κοινωνικός αποκλεισμός, η αίσθηση ότι παραβιάζονται τα ανθρώπινα δικαιώματά τους επηρεάζουν πιθανόν τους δείκτες της εγκληματικότητας λόγω διάπραξης εγκλημάτων επιβίωσης ή και βίαιης δι-αντίδρασης.

1.3.3 ΠΡΟΛΗΨΗ ΤΗΣ ΕΓΚΛΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ

Όπως έχει ήδη αναφερθεί, η παραμονή των μεταναστών, ιδιαίτερα όσων βρίσκονται παράνομα στη χώρα μας, έχει κάποιες συνέπειες οι οποίες συνοψίζονται στις ακόλουθες:

- Δημιουργία κοινωνικών εντάσεων εφόσον στερούνται οποιασδήποτε προστασίας από κακομεταχείριση ή εκμετάλλευση.
- Δημιουργία πυρήνων οργανωμένου εγκλήματος μέσα στη δική τους κοινότητα λόγω της αδυναμίας των θυμάτων να αναζητήσουν προστασία από την ελληνική έννομη τάξη και της κοινωνικής τους απομόνωσης.
- Περιθωριοποίηση λόγω αδυναμίας οργανωμένης εκμάθησης της γλώσσας, έλλειψη αυτοεκτίμησης, διάπραξης ελαφρών εγκλημάτων κατά της ιδιοκτησίας για την εξασφάλιση της επιβίωσής τους.
- Αρνητική δι-αντίδραση και στιγματισμός που μπορεί να οδηγήσει σε δευτερογενή εγκληματική δραστηριότητα, ακόμη και στην διαμόρφωση εγκληματικής ταυτότητας και καριέρας.
- Μεγαλύτερη καταστολή ως κρατική απάντηση στην παραβατική συμπεριφορά των μεταναστών και αναπαραγωγή του φαινομένου που έχει ως αποτέλεσμα τη διαιώνιση του

προβλήματος. Ανάπτυξη ρατσιστικής προκατάληψης και ξενοφοβίας σε βάρος των αλλοδαπών.

Μέσα στο πλαίσιο αυτό πρέπει να αναζητηθούν οι τρόποι αποφυγής των παραπάνω οι οποίοι θα συντελέσουν, ενδεχομένως και στην πρόληψη της εγκληματικότητας των μεταναστών.

1.3.4 ΠΡΟΛΗΨΗ ΤΗΣ ΕΓΚΛΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΜΕΣΩ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

Μια από τις παραμέτρους που σχετίζεται με την εγκληματικότητα των μεταναστών αφορά την πολιτική που ακολουθείται σχετικά με τη συνολική προσέγγιση της μεταναστευτικής κοινότητας.

Η προσέγγιση που κρίνεται αναγκαία στην Ελλάδα αλλά και σε κάθε πολυπολιτισμική χώρα είναι η δια-πολιτισμική με στόχο την επίτευξη της ισότητας των ευκαιριών μέσω της ισότιμης, διαλεκτικής και γόνιμης αλληλεπίδρασης των διαφορετικών πολιτισμικών και πολιτιστικών στοιχείων.

Η ελληνική κοινωνία λοιπόν οφείλει να υιοθετήσει μια ενεργό και συνθετική προσέγγιση και αντίστοιχη πολιτική προς την μεταναστευτική κοινότητα. Με τον τρόπο αυτό μπορεί να επιτευχθεί η διατήρηση της κοινωνικής τάξης.

1.3.5 ΠΡΟΛΗΨΗ ΤΗΣ ΕΓΚΛΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΜΕΣΩ ΤΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Μεταξύ των μέτρων που θεωρούνται ως ανασταλτικά της εγκληματικής συμπεριφοράς, οπότε και αποτελεσματικά ως μέτρα πρόληψης του εγκλήματος, ιδιαίτερη σημασία αποδίδεται στην εργασία και τη μόρφωση.

Φυσικά το θέμα δεν είναι να έχουν τα άτομα αυτά μία απασχόληση ώστε να μην εγκληματούν. Αυτό είναι σημαντικό είναι να υπάρχει μια μόνιμη, καλά αμειβόμενη και ενδιαφέρουσα εργασία, που να ταιριάζει στο άτομο και που να μην το αλλοτριώνει.

Με άλλα λόγια, θα μπορούσε να ισχυριστεί κανείς ότι ουσιαστικά αυτό που συμβάλλει στην εγκληματική συμπεριφορά ενός ατόμου και που είναι άμεσα συνδεδεμένο με το είδος της εργασίας του είναι η κοινωνική του θέση. Ιδιαίτερα όσον αφορά του μετανάστες, η κοινωνική τους θέση διαλέγεται με την εθνο-πολιτισμική

θέση τους στην κοινωνία υποδοχής. Η κοινωνικά θετική ή αρνητική έκβαση αυτής της αλληλεπίδρασης αποτελεί συνάρτηση των θεσμικών μέτρων που λαμβάνονται, της δράσης των μηχανισμών και φορέων υλοποίησης τους αλλά και της ατομικής στάσης και αντίληψης που επικρατεί τόσο στο γενικό πληθυσμό όσο και στα μέλη της μεταναστευτικής κοινότητας.

Οι παρεμβάσεις στα σημεία που έχουν ήδη αναφερθεί δε θα είναι επαρκείς χωρίς την συμβολή των ΜΜΕ. Ο πληθυσμός πρέπει να ενημερωθεί με αξιόπιστο τρόπο για τα πραγματικά δεδομένα του εγκληματικού φαινομένου στην Ελλάδα, τα αίτια της εγκληματικότητας, τις συνέπειες του φόβου του εγκλήματος και τον άδικο και επικίνδυνο χαρακτήρα της στερεοτυπικής απεικόνισης των μεταναστών.

1.4 Η ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΩΝ ΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΣ ΑΠΟΚΛΕΙΣΜΟΣ

1.4.1 ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΩΝ ΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ

Η μεταναστευτική παρουσία στην χώρα έχει καταστεί κατά τα τελευταία έτη συνώνυμο των αυξημένων μεγεθών παραβατικότητας, στη συνείδηση τόσο του Έλληνα πολίτη, όσο, πολύ συχνά και των επίσημων φορέων του κοινωνικού ελέγχου.

Όμως οι Έλληνες, δικαίως ή μη, βίωσαν και εξακολουθούν να βιώνουν, μαζί με την εισροή των μεταναστών, το φόβο του εγκλήματος, που κατά περιόδους έφθασε στα όρια του πανικού. Εύλογα ή μη, αντέδρασαν και αντιδρούν στον κίνδυνο που φαίνεται να απειλεί την ελληνική κοινωνία και άσκησαν και ασκούν πιέσεις στην πολιτεία για την απομάκρυνση των φερόμενων ως υπαιτίων.

Επίσης, υπήρξαν και οι περιπτώσεις αυτοδικίας και ρατσιστικού μένους, όταν κρινόταν ότι η παρεχόμενη θεσμοθετημένη προστασία δεν ήταν ικανοποιητική. Το κλίμα αυτό θα μπορούσε να χαρακτηριστεί από κάποιο χρονικό σημείο και έπειτα ως ξενοφοβικό, καθώς οι αρνητικές τάσεις και στάσεις απέναντι στους μετανάστες τείνουν να γενικευτούν, με τρόπο μάλιστα μη συνειδητό, στην ελληνική κοινωνία που εξακολουθεί να υποστηρίζει με ζήλο την ανεκτικότητα και το πνεύμα φιλοξενίας της.

Τελικά η δυσπιστία απέναντι στους μεταναστευτικούς πληθυσμούς, που εισέρρευσαν στην χώρα και η πεποίθηση ότι αποτελούν τον κύριο παράγοντα αύξησης παραβατικότητας, φαίνεται να διακατέχει μεγάλο μέρος της ελληνικής

κοινωνίας, στο οποίο περιλαμβάνονται αναπόφευκτα και φορείς του επίσημου κοινωνικού ελέγχου.

1.4.2 ΡΑΤΣΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΞΕΝΟΦΟΒΙΑ ΣΤΗΝ ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΛΛΑΔΑ

Η μετανάστευση μεταβάλλει τα δημογραφικά, τα οικονομικά και τα κοινωνικά δεδομένα των χωρών υποδοχής, μεταξύ αυτών και της Ελλάδας κατά την τελευταία δεκαπενταετία, αυξάνει τον αριθμό των κοινωνικών υποκειμένων που παίρνουν μέρος στην συλλογική ζωή και που έρχονται σε αντιπαράθεση για τον έλεγχο των διαδικασιών ανακατανομής των υλικών και συμβολικών αγαθών.

Η μετανάστευση πριμοδοτεί συνεπώς μια κοινωνική διαδικασία επαναπροσδιορισμού των θέσεων, των ρόλων και του κύρους. Σε αυτές τις συγκυρίες συχνά μερίδες των εθνικών πληθυσμών, φοβούμενες ότι θα ανατραπεί η θέση τους στις υπό διαμόρφωση νέες κλίμακες ιεραρχίας και ότι θα χάσουν τα προνόμια που συνδέονται με την εθνικότητα-υπηκοότητα στον εργασιακό τομέα αλλά και σε αυτόν των άλλων δικαιωμάτων, αυτοπροσδιορίζονται ως πλειονότητες και προσπαθούν να επιβάλλουν έναν αρνητικό προσδιορισμό και μια κατώτερη θέση στους ξένους στιγματίζοντάς τους.

Η ξενοφοβία μετατρέπεται σε ρατσισμό όταν μια ομάδα αποκτά την δύναμη να επιβάλλει ορισμένες αντιλήψεις ως ηγεμονικές και ως νομιμοποιητική βάση για τη στέρηση δικαιωμάτων και για την καταστρατήγηση της αρχής της ισότητας.

Ο ρατσισμός αποτελεί ένα σύστημα αντιλήψεων και ενεργειών που καθιστά ορατή και ορίζει ως διαφορετική μια κοινωνική ομάδα βάσει μια πραγματικής ή υποθετικής καταγωγής, για να την υποτιμήσει και για να τοποθετηθούν τα άτομα που θεωρούνται ότι την απειλούν στις κατώτερες κοινωνικές θέσεις ή να αποκλειστούν και να περιθωριοποιηθούν εντελώς.

Με τον ισχυρισμό ότι οι διαφορές και οι ιεραρχίες που βασίζονται πάνω τους, έγκειται σε εγγενή χαρακτηριστικά, επιδιώκεται ο εγκλωβισμός του «άλλου» σε μια αμετάβλητη κατώτερη κοινωνική θέση. Η διάκριση και ο στιγματισμός μπορούν να βασιστούν σε οποιοδήποτε υπαρκτό ή φανταστικό χαρακτηριστικό, σε κάποιο εξωτερικό γνώρισμα, όπως είναι το χρώμα του δέρματος ή σε κάποιο πολιτισμικό στοιχείο όπως είναι η θρησκεία, η γλώσσα, οι συνήθειες.

Ο σύγχρονος ρατσισμός συνυφαίνεται με τον εθνικισμό μετατρέποντας τον πολιτισμό σε μια στατική υποστασιοποιημένη έκφραση της εθνικής μοίρας,

προβάλλοντας την εικόνα ενός ομοιογενούς και αμετάβλητου εθνικού πολιτισμού, ο οποίος κινδυνεύει από τη δράση εσωτερικών και εξωτερικών εχθρών.

Ο ρατσιστικός λόγος παίρνει σήμερα την μορφή της υπεράσπισης της πολιτισμικής ταυτότητας και των συνόρων έναντι του κινδύνου διείσδυσης του «άλλου» στην επικράτεια. Συνεπώς ο ρατσισμός σηματοδοτεί τις απόπειρες να ανακοπεί η πλήρης συμμετοχή των ξένων κατοίκων μια χώρας, στην οικονομική, κοινωνική, πολιτική και πολιτισμική ζωή της.

1.5 ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ

1.5.1 Ιστορική αναδρομή του φαινομένου της μετανάστευσης στην Ευρώπη

Η Ευρώπη άρχισε να δέχεται τα πρώτα μεταναστευτικά κύματα, τα πρώτα χρόνια μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο. Ήταν τότε που χιλιάδες μετανάστες ήρθαν στην Ευρώπη με σκοπό την αναζήτηση εργασίας και να βοηθήσουν στην οικονομική ανασυγκρότηση.

Τις τελευταίες δύο δεκαετίες η Ευρώπη έχει καταστεί περιοχή υποδοχής μεταναστών. Αυτό οφείλεται σε μια σειρά από πολιτικούς, κοινωνικούς και οικονομικούς παράγοντες όπως επίσης και εξαιτίας πολεμικών συγκρούσεων που γίνονται σε χώρες που βρίσκονται περιφερειακά της Ευρώπης. Υπάρχουν οκτώ βασικοί τρόποι με τους οποίους μη Ευρωπαίοι πολίτες καθίστανται παράτυποι μετανάστες. Αυτοί συνοπτικά είναι:

1. Η παράτυπη είσοδος, δηλαδή η παράτυπη διέλευση των χερσαίων και θαλάσσιων συνόρων κάποιου Ευρωπαϊκού κράτους.
2. Η είσοδος στην Ευρώπη, με τη χρήση πλαστών εγγράφων.

3. Η είσοδος με νόμιμα έγγραφα, στα οποία όμως έχει παρατηρηθεί παροχή ψευδών πληροφοριών.

4. Η λήξη της προσωρινής άδειας παραμονής, ή χωρίς θεώρησης άδειας ταξιδιού

5. Η μη ανανέωση της άδειας παραμονής εξαιτίας της μη πλήρωσης των απαιτήσεων ή της παραβίασης των συνθηκών διαμονής.

6. Η γέννηση υπό καθεστώς παρατυπίας.

7. Η φυγοδικία κατά τη διάρκεια της διαδικασίας χορήγησης ασύλου ή η μη τήρηση της απόφασης για την αποχώρηση από το κράτος υποδοχής, ύστερα από αρνητική κρίση.

8. Η αποτυχία ενός κράτους να εφαρμόσει την απόφαση επιστροφής για νομικούς ή πρακτικούς λόγους (ανοχή).

Η αύξηση των μεταναστευτικών ροών προς τις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης σε συνδυασμό με την οικονομική κρίση που βιώνουν πολλές από τις χώρες αυτές και τα υψηλά επίπεδα ανεργίας, τη διεύρυνση της Ευρωπαϊκής Ένωσης, καθώς επίσης και την αρνητική δημογραφική εξέλιξη στις χώρες της ΕΕ καθιστούν τη μετανάστευση ως μια σημαντικότερη κοινωνικο-οικονομική πρόκληση για την Ευρώπη.

Η μετανάστευση των τελευταίων ετών, σε αντίθεση με αυτή των πρώτων δεκαετιών μετά το τέλος του Β' Παγκοσμίου Πολέμου, χαρακτηρίζεται:

- από ένα διευρυμένο φαινόμενο οικογενειακής συνένωσης,
- από ένα μεγάλο αριθμό παράτυπων μεταναστών, και
- από ένα τεράστιο αριθμό προσφύγων και ατόμων που ζητούν άσυλο.

1.5.2 Ευρωπαϊκή Ένωση και η μεταναστευτική πολιτική της

Όλες οι χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης έχουν μετατραπεί με το πέρασμα του χρόνου σε χώρες υποδοχής μεταναστών. Η ΕΕ κινείται προς την κατεύθυνση αλλαγής της μεταναστευτικής της πολιτικής αλλά χρειάζονται ακόμα πολλά να γίνουν. Η ανάγκη για μια κοινή μεταναστευτική πολιτική από πλευράς ΕΕ είναι μεγάλη.

Κάθε κράτος-μέλος της ΕΕ είναι ελεύθερο να καθορίζει τον αριθμό και το είδος των εργαζόμενων μεταναστών που χρειάζεται και να προχωρά στην έκδοση των αδειών εργασίας και διαμονής τους. Ακόμη, οι χώρες υποδοχής έχουν την ευθύνη της

ομαλούς ενσωμάτωσης των μεταναστών και των οικογενειών τους στη νέα τους χώρα. Καθώς η μετανάστευση είναι ένα ευαίσθητο ζήτημα, υπάρχει συμφωνία σε κοινοτικό επίπεδο για προσεκτική διαχείριση και ακόμη μεγαλύτερη συνεργασία με σκοπό την καλύτερη αντιμετώπιση του φαινομένου.

Στη Συνθήκη του Άμστερνταμ¹², η οποία αποτελεί μία από τις κυριότερες συνθήκες στα πλαίσια της ΕΕ δηλώνεται εμφανώς ότι ένας από τους κύριους στόχους της Ευρωπαϊκής Ένωσης είναι «να διατηρήσει και να αναπτύξει την Ένωση ως χώρο ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης, μέσα στον οποίο εξασφαλίζεται η ελεύθερη κυκλοφορία των προσώπων σε συνδυασμό με κατάλληλα μέτρα όσον αφορά τους ελέγχους στα εξωτερικά σύνορα, το άσυλο, τη μετανάστευση, και την πρόληψη και καταστολή της εγκληματικότητας».

Τον Οκτώβριο του 2008, εγκρίθηκε από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο το “Σύμφωνο για τη Μετανάστευση και το Άσυλο” (Εγγραφο 13440/08).¹³ Με βάση το συγκεκριμένο Σύμφωνο, η Ευρωπαϊκή Ένωση και τα κράτη-μέλη της όφειλαν να εφαρμόσουν μία αποτελεσματική πολιτική αντιμετώπισης του φαινομένου της μετανάστευσης με σεβασμό στα ατομικά δικαιώματα, αλλά και τη διαφύλαξη της κοινωνικής συνοχής. Επίσης ενισχύεται η προστασία των εξωτερικών συνόρων της ΕΕ εξαιτίας της δημιουργίας του ευρωπαϊκού οργανισμού “Frontex”. «Στο Ευρωπαϊκό Σύμφωνο για τη Μετανάστευση και το Άσυλο αναφέρεται συγκεκριμένα: Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο θεωρεί ότι η νόμιμη μετανάστευση πρέπει να δηλώνει τη βούληση αμφοτέρων των πλευρών, τόσο του μετανάστη όσο και της χώρας υποδοχής, και να αποβλέπει σε αμοιβαίο όφελος. Υπενθυμίζει ότι εναπόκειται σε κάθε κράτος μέλος να αποφασίζει τις προϋποθέσεις εισόδου των νόμιμων μεταναστών στο έδαφός του και να καθορίζει ενδεχομένως τον αριθμό τους. Η επιβολή ποσοτώσεων που μπορεί να προκύψει, θα μπορούσε να γίνει σε σύμπραξη με τις χώρες προέλευσης. Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο καλεί τα κράτη μέλη να εφαρμόσουν μια επιλεκτική και συντονισμένη μεταναστευτική πολιτική, ιδίως σε συνάρτηση με τις ανάγκες της εγχώριας αγοράς εργασίας και λαμβανομένων υπόψη των πιθανών επιπτώσεων στα υπόλοιπα κράτη μέλη. Τέλος, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο υπογραμμίζει τη σημασία της

¹² Η συνθήκη του Άμστερνταμ άφησε σε εκκρεμότητα θέματα όπως η προσαρμογή των θεσμικών οργάνων, η διεύρυνση και ορισμένες πτυχές της εξωτερικής πολιτικής. Αυτά τα θέματα ωστόσο πρόκειται να επιλυθούν μετά την επικύρωση της Συνθήκης της Λισαβόνας

¹³[http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2009_2014/documents/com/com_com\(2009\)0266_/com_com\(2009\)0266_el.pdf](http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2009_2014/documents/com/com_com(2009)0266_/com_com(2009)0266_el.pdf)

διαμόρφωσης μιας πολιτικής που να επιτρέπει την ίση μεταχείριση των μεταναστών και την αρμονική ενσωμάτωσή τους στην κοινωνία της χώρας που τους υποδέχεται».¹⁴

1.5.3 Δημιουργία Ευρωπαϊκού Οργανισμού για τη διαχείριση της επιχειρησιακής συνεργασίας στα εξωτερικά σύνορα της Ε.Ε. (FRONTEX)

Ο Ευρωπαϊκός Οργανισμός για τη διαχείριση της επιχειρησιακής συνεργασίας στα εξωτερικά σύνορα των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης (FRONTEX) αποτελεί οργανισμό της Ε.Ε. Η επίσημη έναρξη της λειτουργίας του είναι η 1η Μαΐου 2005, αν και στην πράξη η επιχειρησιακή του δράση ξεκίνησε την 1η Οκτωβρίου του 2005, οπότε και εγκαταστάθηκε στη Βαρσοβία (Πολωνία). Οι ρίζες της δημιουργίας του εντοπίζονται στη Συμφωνία Σένγκεν (Schengen) του 1985 σχετικά με την κατάργηση των ελέγχων στα κοινά σύνορα μεταξύ των συμμετεχόντων κρατών-μελών.

Η FRONTEX αποτελεί το βασικό μέσο υλοποίησης της πολιτικής της Ε.Ε. που αφορά στη διαχείριση των συνόρων. Ο βασικός της στόχος είναι, όπως περιγράφεται στο άρθ. 1 του Κανονισμού 2007/2004¹⁵ «η ολοκληρωμένη διαχείριση των εξωτερικών συνόρων της Ε.Ε.». Αποτελεί μια στρατηγική της που αποβλέπει σε μια «ολοκληρωμένη και παγκόσμια» απάντηση στις προκλήσεις που παράγονται από το φαινόμενο της μετανάστευσης στα κοινά εξωτερικά σύνορα. Ιδρύθηκε για να προωθήσει την αλληλεγγύη και την αμοιβαία εμπιστοσύνη μεταξύ των κρατών μελών, όπως και την κατανομή του οικονομικού βάρους της διαχείρισης των εξωτερικών συνόρων.

1.5.4 ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΕΣ ΤΗΣ FRONTEX

Ο ιδρυτικός Κανονισμός του FRONTEX 2007/2004 τονίζει πως η ευθύνη για τον έλεγχο και την επιτήρηση των συνόρων των κρατών είναι αρμοδιότητα των ίδιων των κρατών μελών. Ο Οργανισμός βοηθάει στην αποτελεσματικότερη εφαρμογή των

¹⁴ <http://foreignaffairs.gr/articles/68783/ioannis-kotoylas/apla-mathimata-metanasteytikis-politikis?page=show>

¹⁵ Άρθρο 1 : Σύσταση του οργανισμού .Ιδρύεται Ευρωπαϊκός οργανισμός για τη διαχείριση της επιχειρησιακής συνεργασίας στα εξωτερικά σύνορα (εφεξής ο «οργανισμός») με σκοπό την ολοκληρωμένη διαχείριση των εξωτερικών συνόρων των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

μέτρων που λαμβάνονται από πλευράς ΕΕ με σκοπό τη διαχείριση του μεταναστευτικού φαινομένου.

Ειδικότερα, οι αρμοδιότητες της FRONTEX περιγράφονται ως εξής:

- στο συντονισμό της επιχειρησιακής συνεργασίας μεταξύ των κρατών μελών όσον αφορά τη διαχείριση των εξωτερικών συνόρων·
- στην εκπόνηση ενός προτύπου κοινής και ολοκληρωμένης αξιολόγησης των κινδύνων και την προετοιμασία των αναλύσεων των γενικών και ειδικών κινδύνων·
- στην παροχή συνδρομής στα κράτη μέλη για την επαγγελματική κατάρτιση των εθνικών συνοριακών φρουρών τους μέσω ανάπτυξης κοινών κανόνων επαγγελματικής κατάρτισης, παρέχοντας επίσης επαγγελματική κατάρτιση σε ευρωπαϊκό επίπεδο στους εκπαιδευτές των εθνικών συνοριακών φρουρών, οργανώνοντας σεμινάρια και προσφέροντας συμπληρωματική επαγγελματική κατάρτιση στους υπαλλήλους των αρμόδιων διοικήσεων·
- στην παρακολούθηση της εξέλιξης της έρευνας στον τομέα του ελέγχου και της εποπτείας των εξωτερικών συνόρων·
- στη συνδρομή στα κράτη μέλη που αντιμετωπίζουν μια κατάσταση που απαιτεί ενισχυμένη τεχνική και επιχειρησιακή βοήθεια στα εξωτερικά τους σύνορα·
- στην παροχή στα κράτη μέλη της αναγκαίας στήριξης για την οργάνωση κοινών επιχειρήσεων επαναπατρισμού. Ο οργανισμός μπορεί να χρησιμοποιήσει τους οικονομικούς πόρους της Ένωσης που είναι διαθέσιμοι γι' αυτόν το σκοπό και οφείλει να καταρτίσει κατάσταση των ορθών πρακτικών απομάκρυνσης των υπηκόων τρίτων χωρών που βρίσκονται παράνομα στα κράτη μέλη·
- στην αποστολή ομάδων ταχείας επέμβασης στα σύνορα (RABIT) στα κράτη μέλη σε κατάσταση επείγουσας και εξαιρετικής πίεσης, η οποία οφείλεται, για παράδειγμα, σε μαζική εισροή παράνομων μεταναστών.

1.5.5 Εναρμονισμός και σύγκλιση πολιτικών στον τομέα της μεταναστευτικής πολιτικής

Το 2005, η ΕΕ πρόβαλε την αναγκαιότητα μιας παγκόσμιας προσέγγισης του μεταναστευτικού φαινομένου. Αρχικά, οι δράσεις που αναλαμβάνονταν στο πλαίσιο της προσέγγισης της ΕΕ με τις χώρες αποστολής μεταναστών εστιάζονταν στην Αφρική και στη Μεσόγειο και στη συνέχεια επεκτάθηκαν στις ανατολικές και νοτιοανατολικές περιοχές που γειτνιάζει η ΕΕ.

Λόγω της γεωγραφικής τους θέσης, οι χώρες της Νότιας και Ανατολικής Ευρώπης αντιμετωπίζουν το μεγαλύτερο φορτίο εισροής παράτυπων μεταναστών, μεγάλος αριθμός των οποίων έχει σαν τελικό προορισμό τις βόρειες χώρες. Ως ένδειξη αλληλεγγύης, οι ηγέτες της ΕΕ αποφάσισαν να μοιραστούν ορισμένες δαπάνες γι' αυτό τον λόγο, δημιουργώντας τέσσερα ταμεία της ΕΕ με ενοποιημένο προϋπολογισμό που υπερβαίνει τα 4 δισ. ευρώ για την περίοδο 2007–2013.

- Το μεγαλύτερο από αυτά είναι **το Ταμείο Εξωτερικών Συνόρων** με προϋπολογισμό 1,8 δισ. ευρώ. Το ποσό αυτό κατανέμεται μεταξύ των χωρών της ΕΕ με βάση τη σχετική επιβάρυνση της καθεμίας για τον έλεγχο των εξωτερικών συνόρων και την πολιτική θεωρήσεων εισόδου. Τα χρήματα της ΕΕ συμβάλλουν στη χρηματοδότηση των υποδομών διέλευσης των συνόρων, του εξοπλισμού μεταφορών των συνοριακών φυλάκων καθώς και των ενεργειών κατάρτισης και της επένδυσης στην τεχνολογία.
- **Το Ταμείο Ένταξης Υπηκόων Τρίτων Χωρών** βοηθάει στην ομαλή ενσωμάτωση των μεταναστών στις ευρωπαϊκές κοινωνίες. Το Ταμείο προωθεί τον διαπολιτισμικό διάλογο ανάμεσα στους μετανάστες και τους τοπικούς πληθυσμούς. Παρέχει επίσης μαθήματα γλώσσας και διδάσκει στους μετανάστες πώς να προσαρμόζονται στον τρόπο ζωής και στις συνθήκες εργασίας στο νέο τους περιβάλλον.
- Με προϋπολογισμό 676 εκατ. ευρώ, **το Ταμείο Επιστροφών** στηρίζει τις προσπάθειες των χωρών της ΕΕ να βελτιώσουν τη διαχείριση του συστήματος επαναπροώθησης και επανεγκατάστασης παράνομων μεταναστών. Χορηγεί ειδική ενίσχυση για τις ευάλωτες ομάδες ατόμων και καλύπτει τα έξοδα επιστροφής, συμπεριλαμβανομένων

των εξόδων των συνοδών, του ιατρικού προσωπικού και των διερμηνέων.

- **Το Ευρωπαϊκό Ταμείο Προσφύγων**, με προϋπολογισμό 628 εκατ. ευρώ για την περίοδο 2007–2013, προσπαθεί να επεκτείνει την ικανότητα των συστημάτων ασύλου των χωρών της ΕΕ. Στηρίζει επίσης τις προσπάθειες εγκατάστασης προσφύγων και ατόμων που ζητούν άσυλο σε μακροπρόθεσμη βάση και την πιο ισόρροπη κατανομή προσφύγων και αιτούντων άσυλο μεταξύ των κρατών μελών.

1.5.6 Η ΑΝΑΓΚΗ ΓΙΑ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗ ΤΩΝ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΤΙΚΩΝ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΣΕ ΔΙΕΘΝΕΣ ΕΠΙΠΕΔΟ

Η θέσπιση από πλευράς ΕΕ μιας κοινής πολιτικής σε τομείς όπως είναι ο αποτελεσματικότερος έλεγχος των εξωτερικών συνόρων και οι κανόνες για την παροχή ασύλου, η καλύτερη συνεργασία με σκοπό την αντιμετώπιση της παράτυπης μετανάστευσης, και η δημιουργία ειδικών ταμείων οικονομικής βοήθειας μεταξύ των κρατών μελών αποτελούν αναπόσπαστο τμήμα αυτής της κοινής μεταναστευτικής πολιτικής.

Τα κράτη-μέλη της ΕΕ οφείλουν να επιδείξουν πνεύμα συνεργασίας με σκοπό την καλύτερη αντιμετώπιση του μεταναστευτικού φαινομένου. Στο πλαίσιο αυτό, κάποια από τα μέτρα τα οποία θα μπορούσαν να ληφθούν είναι τα εξής:

- Ενημέρωση των πολιτών τους σε ζητήματα μετανάστευσης.
- Καταπολέμηση όλων των φαινομένων ξενοφοβίας και ρατσισμού.
- Ενημέρωση των νόμιμων μεταναστών σε ζητήματα εργασίας, εκπαίδευσης, υγείας και κοινωνικής ένταξης.
- Εκπαίδευσή των νόμιμων μεταναστών και στοιχειώδης εκμάθηση της γλώσσας του κράτους στο οποίο βρίσκονται.
- Υγειονομικός έλεγχος και περίθαλψη των νόμιμων μεταναστών.
- Πάταξη της παράνομης διακίνησης μεταναστών.

- Αποτελεσματικότερη φύλαξη των εξωτερικών συνόρων της ΕΕ.
- Επαναπροώθηση των παράτυπων μεταναστών στις χώρες καταγωγής τους.

1.6 ΑΙΤΙΕΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗΣ ΑΠΟ ΤΙΣ ΧΩΡΕΣ ΤΗΣ ΑΣΙΑΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΑΦΡΙΚΗΣ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΕΕ

1.6.1 ΓΕΩΠΟΛΙΤΙΚΗ ΘΕΣΗ ΤΗΣ ΜΕΣΟΓΕΙΟΥ

Η μετανάστευση στην λεκάνη της Μεσογείου είναι ένα πολύ συχνό φαινόμενο με βαθιές ιστορικές και κοινωνικοπολιτικές προεκτάσεις. Εδώ και καιρό η Μεσόγειος χαρακτηρίζεται ως το ευρωπαϊκό "Rio Grande" από το όνομα του διάσημου ποταμού τον οποίο διασχίζουν πολλοί Μεξικανοί στην προσπάθειά τους να φτάσουν στις πλούσιες Ηνωμένες Πολιτείες. Η Μεσόγειος Θάλασσα χωρίζει την αναπτυγμένη και γερασμένη Ευρώπη από την υπερπληθυσμιακά και με νέο πληθυσμό αναπτυσσόμενη Αφρική. Η μείωση στον πληθυσμό που παρουσιάζουν οι χώρες της νότιας Ευρώπης, οι οικονομικές ανισότητες που παρατηρούνται μέσα στην ίδια την Ευρώπη ανάμεσα στις βόρειες και τις νότιες χώρες, ο πιο αυστηρός έλεγχος και οι περιορισμοί που αφορούν τη νόμιμη μετανάστευση και την παροχή ασύλου από τα κράτη μέλη της Ε.Ε., η μη ύπαρξη πολιτικής και κοινωνικής σταθερότητας στις περισσότερες χώρες της βορείου Αφρικής και της ανατολικής Μεσογείου, έχουν συντελέσει στην όξυνση του φαινομένου της παράτυπης μετανάστευσης στην περιοχή της Μεσογείου.

Κάποιες από τις περιοχές εισόδου των μεταναστών στην Ευρωπαϊκή Ένωση είναι:

1. Η Κεντρική Μεσόγειος, από την Τυνησία και τη Λιβύη με τις μεταναστευτικές ροές να κατευθύνονται προς την Ιταλία και τη Μάλτα.
2. Η Δυτική Μεσόγειος από το Μαρόκο και την Αλγερία προς την Ισπανία.
3. Η Ανατολική Μεσόγειος, που αφορά στην είσοδο των μεταναστών από την Τουρκία προς την Ελλάδα μέσω ξηράς ή θάλασσας.

1.6.2 Η ΕΡΜΗΝΕΙΑ ΤΗΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗΣ ΠΡΟΣ ΤΗ Ν. ΕΥΡΩΠΗ

Την τελευταία δεκαετία ο αριθμός των μεταναστών που εισήλθαν στην Ευρώπη αυξήθηκε δραματικά. Σε επίσκεψή του, το Νοέμβριο του 2012 στην Ελλάδα, ο Φρανσουά Κρεπό, Ειδικός Εισηγητής του ΟΗΕ για τα ανθρώπινα δικαιώματα των

μεταναστών δήλωσε πως “δεδομένης της στρατηγικής της θέσης στη Μεσόγειο και έχοντας κοινά χερσαία και θαλάσσια σύνορα με την Τουρκία, η Ελλάδα έχει γίνει ένα βασικό σημείο εισόδου για πολλούς μετανάστες που επιδιώκουν να φτάσουν στην Ευρωπαϊκή Ένωση”.¹⁶ Το Δεκέμβριο του 2013 υπεγράφη συμφωνία μεταξύ Τουρκίας και Ευρωπαϊκής Ένωσης για την επανεισδοχή των μεταναστών που εισέρχονται παράτυπα στην Ευρώπη, μέσω του τουρκικού εδάφους.

Ο μεγάλος αγροτικός και τουριστικός τομέας των χωρών της Νότιας Ευρώπης συμβάλλουν στη διαμόρφωση ενός μοντέλου παρανομίας και ενίσχυσης της παραοικονομίας. Το νέο αυτό μοντέλο ονομάστηκε «νοτιοευρωπαϊκό». Τα κύρια χαρακτηριστικά του είναι η παράτυπη μετανάστευση, η ανομοιογένεια των εθνικοτήτων που φτάνουν στη νότια Ευρώπη, οι διαφορές που υπάρχουν στην προέλευση των μεταναστών και τέλος, η ύπαρξη παράτυπης μετανάστευσης μαζί με μεγάλα ποσοστά ανεργίας και υποαπασχόλησης των ντόπιων στις χώρες υποδοχής.

Τόσο η επικινδυνότητα που χαρακτηρίζει την προσπάθεια των παράτυπων μεταναστών να εισέλθουν σε μια άλλη χώρα όσο και η μη ύπαρξη ασφάλειας στις διακινήσεις των παράτυπων μεταναστών έχουν ως αποτέλεσμα να συμβαίνουν συχνά ατυχήματα και ναυάγια με το κόστος σε ανθρώπινες ζωές να είναι μεγάλο. Κατά συνέπεια, το φαινόμενο της παράτυπης μετανάστευσης έχει λάβει μεγάλη ανθρωπιστική διάσταση καθώς τα τελευταία χρόνια έχουν χαθεί χιλιάδες ζωές.

Ιδιαίτερη σημασία παρουσιάζει το Διεθνές Δίκαιο της Θάλασσας όσον αφορά περιπτώσεις ατόμων που αντιμετωπίζουν κίνδυνο για τη ζωή τους κατά τη διάρκεια του ταξιδιού τους και χρήζουν άμεσης βοήθειας. Σύμφωνα με το Διεθνές Δίκαιο της Θάλασσας κάθε πλοίο έχει την υποχρέωση να παρέχει βοήθεια σε οποιονδήποτε κινδυνεύει στη θάλασσα. Ειδικότερα, όπως ορίζεται στο άρθρο 98¹⁷ της Σύμβασης

¹⁶ <http://www.unhcr.gr/nea/artikel/2f89f984fe365e1e930f24306050127d/metanastes-kai-meso.html?L=bmugxgjnyvrnhgyk>

¹⁷ Άρθρο 98 Υποχρέωση παροχής βοήθειας

1. Κάθε κράτος πρέπει να απαιτεί από τον πλοίαρχο οποιουδήποτε πλοίου που φέρει τη σημαία του, εφόσον μπορεί να πράξει αυτό χωρίς να εκθέσει σε σοβαρό κίνδυνο το πλοίο, το πλήρωμα ή τους επιβάτες. α) να παρέχει βοήθεια σε οποιοδήποτε πρόσωπο που είναι στη θάλασσα και κινδυνεύει να πνιγεί β) να πλέει με όσο το δυνατόν μεγαλύτερη ταχύτητα για τη διάσωση ατόμων που βρίσκονται σε κίνδυνο, εφόσον ήθελε πληροφορηθεί ότι αυτοί χρειάζονται βοήθεια και εφόσον η παροχή τέτοιας βοήθειας μπορεί λογικά να αναμένεται απ' αυτόν) σε περίπτωση σύγκρουσης, να παρέχει βοήθεια στο άλλο πλοίο, στο πλήρωμα του και στους επιβάτες του και, αν είναι δυνατό, να πληροφορεί το άλλο πλοίο για το όνομα του δικού του πλοίου, το λιμάνι νηολόγησής του καθώς και το πλησιέστερο λιμάνι στο οποίο θα προσεγγίσει αυτό. 2. Κάθε παράκτιο κράτος, πρέπει να μεριμνά για την ίδρυση, λειτουργία και συντήρηση επαρκούς και αποτελεσματικής υπηρεσίας έρευνας και διάσωσης στη θάλασσα και, όπου το απαιτούν οι περιστάσεις, να συνεργάζεται με τα γειτονικά κράτη για τον σκοπό αυτό στο πλαίσιο περιφερειακών διευθετήσεων.

των Ηνωμένων Εθνών για το Δίκαιο της Θάλασσας, κάθε κράτος απαιτεί από τον πλοίαρχο οποιουδήποτε πλοίου φέρει τη σημαία του, εφόσον μπορεί, χωρίς να εκθέσει σε σοβαρό κίνδυνο το πλοίο, το πλήρωμα ή τους επιβάτες, να παρέχει βοήθεια σε οποιοδήποτε πρόσωπο είναι στη θάλασσα και κινδυνεύει να πνιγεί και να πλέει με όσο το δυνατόν μεγαλύτερη ταχύτητα για τη διάσωση ατόμων που βρίσκονται σε κίνδυνο. Επίσης, η Σύμβαση τονίζει την ανάγκη για ίδρυση και λειτουργία από πλευράς ΕΕ μιας ικανής και μόνιμης υπηρεσίας έρευνας και διάσωσης που θα εγγυάται τη θαλάσσια ασφάλεια, και αν υπάρχει λόγος, να υπάρχει συνεργασία με τα γειτονικά κράτη.

Ωστόσο, το νομικό αυτό καθεστώς συχνά παραβιάζεται από τις πολιτικές ορισμένων κρατών. Αρκετές φορές επιβάλλονται ποινές σε όσους καπετάνιους διασώσουν παράτυπους μετανάστες, γεγονός που τους αποτρέπει από το να εκπληρώσουν το ανθρωπιστικό τους καθήκον. Είναι αρκετές οι φορές όπου καπετάνιοι αγνόησαν κλήσεις για βοήθεια ή που ανάγκασαν ανθρώπους που είχαν ανέβει στο πλοίο τους να πέσουν πίσω στη θάλασσα. Επίσης, μια ακόμη δυσκολία που υπάρχει από πλευράς εμπορικών πλοίων, είναι η άρνηση ορισμένων κρατών να συνεργαστούν και να δεχτούν οι μετανάστες που υπάρχουν επάνω στα πλοία να αποβιβαστούν σε κάποιο λιμάνι τους.

Γίνεται λοιπόν εύκολα αντιληπτό ότι η πολιτική αντιμετώπισης του φαινομένου από πλευράς ΕΕ οφείλει να λάβει σοβαρά υπόψη τον ανθρωπιστικό χαρακτήρα που έχει το συγκεκριμένο φαινόμενο της παράτυπης μετανάστευσης καθώς όλο και περισσότεροι χάνουν τη ζωή τους στα νερά της Μεσογείου.

1.6.3 Η ΠΕΡΙΟΧΗ ΤΗΣ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΜΕΣΟΓΕΙΟΥ

Ένας από τους κύριους δρόμους μετανάστευσης από την Ασία και την Αφρική προς την ΕΕ διασχίζει την Τουρκία και καταλήγει στα ελληνοτουρκικά σύνορα. Ο Οργανισμός Θεμελιωδών Δικαιωμάτων αναφέρει τα εξής στην έκθεσή του για την παράτυπη μετανάστευση στην Ελλάδα (Μάρτιος 2011): *«Η ενίσχυση της επιτήρησης των συνόρων και τα λοιπά μέτρα που έλαβαν άλλα κράτη μέλη της ΕΕ στη Νότια Ευρώπη είχαν ως αποτέλεσμα σημαντική μείωση του αριθμού των αφίξεων σε Ιταλία, Μάλτα και Ισπανία. Παρατηρήθηκε αλλαγή των μεταναστευτικών οδών προς ΕΕ, αρχικά με πύλη εισόδου τα θαλάσσια σύνορα και στη συνέχεια τα χερσαία σύνορα Ελλάδας-Τουρκίας. Το 2010, ποσοστό 90% του συνόλου των παράτυπα εισερχομένων από το σύνολο των εξωτερικών χερσαίων και θαλασσίων συνόρων της ΕΕ εντοπίστηκε στα ελληνικά εξωτερικά χερσαία και θαλάσσια σύνορα»*.¹⁸ Η πίεση από τις μεταναστευτικές ροές που έφθαναν συνεχώς στα ελληνοτουρκικά σύνορα ήταν μεγάλη καθ' όλη τη διάρκεια του 2011, όπως γίνεται γνωστό από τις εκθέσεις της Frontex. Η Frontex συνοψίζει την κατάσταση ως εξής: Το 2011 παρατηρήθηκαν σημαντικές και εκτενείς εξελίξεις στο θέμα της πίεσης από παράτυπα εισερχόμενους μετανάστες στα εξωτερικά σύνορα της ΕΕ, ως αποτέλεσμα δύο ταυτόχρονων πλην όμως ανεξάρτητων κυμάτων παράτυπης εισόδου από δύο πύλες. Το πρώτο αφορά την εποχιακά αυξημένη δραστηριότητα στα χερσαία σύνορα Ελλάδας-Τουρκίας, όπου συνέχισαν να εντοπίζονται μετανάστες κάθε είδους σε πολύ μεγάλο αριθμό. Το δεύτερο κύμα παρατηρήθηκε στην κεντρική Μεσόγειο, η οποία ήταν αδιαμφισβήτητα η κύρια πύλη εισόδου παράτυπα εισερχομένων μεταναστών στην ΕΕ το 2ο τρίμηνο του 2011, με τεράστιο αριθμό μεταναστών από χώρες της υποσαχάριας Αφρικής να καταπλέει στις ακτές της Ιταλίας και της Μάλτας, κυρίως λόγω βίαιου εκτοπισμού από τη Λιβύη.

¹⁸ http://www.ekem.gr/index.php?option=com_content&view=article&id=147:i-paranomi-metanasteysi-dia-thalassis-stin-eyropi-i-mesogeios-se-anthropistiki-krisi&catid=15:2008-05-12-11-28-15&Itemid=68

1.7 ΤΟ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΤΙΚΟ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟ ΣΤΙΣ ΧΩΡΕΣ ΤΗΣ ΝΟΤΙΑΣ ΕΥΡΩΠΗΣ

Χιλιάδες μετανάστες από την Αφρική και την Ασία, κάνουν το επικίνδυνο ταξίδι πέρα από τη Μεσόγειο σε αναζήτηση εργασίας και μιας καλύτερης ζωής. Οι χώρες που οριοθετούν τη Μεσόγειο όπως η Ισπανία, η Ιταλία, η Ελλάδα και η Μάλτα επηρεάζονται σε τεράστιο βαθμό από αυτό το φαινόμενο. Στο πλαίσιο του κανονισμού του Δουβλίνου II, η πρώτη χώρα στην οποία ένας αιτών ασύλου εισέρχεται είναι αρμόδια για την εξέταση της αίτησης ασυλίας εκείνου του προσώπου. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα η μεγαλύτερη πίεση από τους χιλιάδες μετανάστες που προσπαθούν να εισέλθουν στην Ευρώπη να ασκείται στις χώρες που βρίσκονται στην περιοχή της Μεσογείου.

1.7.1 Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΗΣ ΙΣΠΑΝΙΑΣ

Λόγω της γεωγραφικής της θέσης, η Ισπανία αποτελεί σταυροδρόμι της ανθρώπινης μετανάστευσης. Στα μέσα της δεκαετίας του 1980, δημιουργούνται οι κατάλληλες συνθήκες για να μετατραπεί η Ισπανία από χώρα αποστολής μεταναστών σε χώρα υποδοχής. Στις αρχές της δεκαετίας του 1990 η Ισπανία ήταν ανάμεσα στις χώρες της ΕΕ με τα χαμηλότερα ποσοστά μεταναστών στο εσωτερικό της. Λίγα χρόνια μετά, η Ισπανία άρχισε να δέχεται περισσότερους από μισό εκατομμύριο μετανάστες κάθε χρόνο. Αυτό μπορεί να εξηγηθεί από διάφορους λόγους, όπως η γεωγραφική της θέση, το πορώδες των συνόρων της και ο μεγάλος γεωργικός και κατασκευαστικός τομέας της. Μετά το 2000, η εισροή μεταναστών αυξήθηκε δραματικά. Αυτή η αύξηση του μεταναστευτικού πληθυσμού δεν οδήγησε σε σημαντική ανησυχία ή σε κάποιες σπασμωδικές κινήσεις από πλευράς πολιτείας. Οι Ισπανοί αντιμετώπισαν την μετανάστευση ως απαίτηση της αγοράς εργασίας, μια έκβαση της οικονομικής προόδου, και ίσως ακόμη και ένα σημάδι νεωτερισμού. Οι έρευνες έδειξαν ότι ενώ μερικά τμήματα του πληθυσμού ανησύχησαν για τον αυξανόμενο αριθμό μεταναστών, δέχτηκαν ότι αυτοί οι εργαζόμενοι ήταν δημόσια χρήσιμοι για κάποιους τομείς της αγοράς εργασίας.

Η Ισπανία έχει 5.294.710 αλλοδαπούς που ζουν στη χώρα που αντιπροσωπεύουν περισσότερα από 12% του συνολικού πληθυσμού. Μεταξύ αυτών των αριθμών, 2.563.803 αλλοδαποί ανήκουν στο καθεστώς Community (από τις

χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης), και 2.730.907 αλλοδαποί προέρχονται από τις χώρες εκτός ΕΕ.

Οι ιστορικοί δεσμοί που κατέχει η Ισπανία με το Μαρόκο και τις χώρες της Λατινικής Αμερικής, λόγω της γεωγραφικής και πολιτιστικής εγγύτητας, ή της οικονομικής ανισότητας μεταξύ των χωρών (και από την άποψη της οικονομικής ανάπτυξης και των αμοιβών) έχουν προκαλέσει σημαντικά μεταναστευτικά κύματα προς το εσωτερικό της. Η μετανάστευση στην Ισπανία δεν είναι ομοιογενής. Οι κύριες αυτόνομες κοινότητες προορισμού μεταναστών στην Ισπανία είναι η Καταλονία, η Μαδρίτη και η Ανδαλουσία (συνήθως Βαρκελώνη, Μαδρίτη και η μεσογειακή ακτή).

1.7.2 Η ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΤΗΣ ΙΣΠΑΝΙΑΣ

Η μεταναστευτική πολιτική της Ισπανίας, δεν έχει σχέση τόσο με το μέγεθος της ροής των μεταναστών που εισέρχονται στη χώρα, όσο με το άνοιγμα ή τη διεύρυνση των λεωφόρων για τη νόμιμη μετανάστευση. Τα υψηλά ποσοστά της παρατυπίας είναι ένα χρόνια χαρακτηριστικό γνώρισμα του τοπίου μετανάστευσης στην Ισπανία.

Η εξέλιξη της ισπανικής μεταναστευτικής πολιτικής χωρίζεται σε τρεις περιόδους. Η πρώτη ξεκινά από τα μέσα της δεκαετίας του 1980 και φτάνει μέχρι τις αρχές της δεκαετίας του 1990. Είναι η περίοδος που παράγονται οι πρώτοι νόμοι για την μετανάστευση. Η δεύτερη περίοδος καλύπτει το υπόλοιπο τμήμα της δεκαετίας του 1990. Σε αυτή την περίοδο υιοθετείται για πρώτη φορά ένα πλαίσιο για την ένταξη των μεταναστών. Η τρίτη ξεκινά το 1999 και φτάνει μέχρι σήμερα και χαρακτηρίζεται από τις αλλαγές στο νομοθετικό πλαίσιο. Ένας άλλος τομέας, της μεταναστευτικής πολιτικής της χώρας είναι η υπογραφή συμφωνιών συνεργασίας τόσο με τις χώρες προέλευσης των μεταναστών όσο και με τις αντίστοιχες διέλευσής τους στην Αφρική.

Ο πρώτος νόμος για την αντιμετώπιση του μεταναστευτικού φαινομένου εισήχθη το 1985. Ο κινητήριο λόγος για τη σύνταξή του ήταν η είσοδος της χώρας στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα. Ο βασικός στόχος του νόμου ήταν να δημιουργηθεί ένα βασικό πλαίσιο και να οριστούν οι βασικές αρχές παραμονής των μεταναστών στην Ισπανία. Ο νόμος του 1985 όριζε ποιος είναι νόμιμος και ποιος είναι παράτυπος μετανάστης. Με τον νόμο αυτόν περιορίζεται η είσοδος νόμιμων μεταναστών στη

χώρα. Στους μετανάστες δίνονταν ετήσια άδεια παραμονής. Αυτή η πολιτική, δημιουργούσε την αίσθηση πως προωθούνταν η προσωρινή παραμονή των μεταναστών, καθώς ελάχιστοι ήταν αυτοί που μπορούσαν να μείνουν στη χώρα χωρίς να εργάζονται. Με αυτό τον τρόπο υπήρχε ένα είδος ανεκτικότητας από το κράτος προς τους εργοδότες, οι οποίοι απαιτούσαν να μειωθεί το εργατικό κόστος. Ειδικά στον αγροτικό τομέα, οι παράτυποι μετανάστες εκτόπισαν το νόμιμο εποχιακό προσωπικό, καθώς ήταν χρήσιμοι, ζούσαν όμως υπό άθλιες συνθήκες, κρυμμένοι για να αποφύγουν μια πιθανή σύλληψη από τις αρμόδιες αρχές.

Η κυβέρνηση της χώρας, το 1994, εκπόνησε μια εθνική στρατηγική για την κοινωνική ενσωμάτωση των μεταναστών που περιλάμβανε το «Σχέδιο για την Κοινωνική Ένταξη των Μεταναστών» όπως και δύο υπηρεσίες για να υποστηρίξουν τη δημιουργία του νέου θεσμικού πλαισίου. Η πρώτη ήταν το «Φόρουμ για την Κοινωνική Ένταξη των Μεταναστών (Foro para la Integracion Social de los Immigrantes)» και η δεύτερη το «Μόνιμο Παρατηρητήριο για τη Μετανάστευση (Observatorio Permanente de la Inmigracion)».

Με νομική μεταρρύθμιση, το 2000, αποφασίστηκε να παρέχονται εκτεταμένα κοινωνικά οφέλη —υγεία, εκπαίδευση και μερικές άλλες κοινωνικές παροχές, όπως το βασικό εισόδημα για τις φτωχές —στους παράτυπους μετανάστες. Η μόνη υποχρέωσή τους θα ήταν να καταχωρηθούν στο δημοτικό κατάλογο πληθυσμών.

Το 2004, εξαιτίας και της κυβερνητικής αλλαγής η μεταναστευτική πολιτική της χώρας γίνεται πιο εξωστρεφής. Αυτό συμβαίνει, με σκοπό την ανάδειξη του ζητήματος της μετανάστευσης ως ζητήματος που αφορά όλη την Ε.Ε και όχι μόνο τη χώρα.

Μια σημαντική πρωτοβουλία που έχει αναλάβει η Ισπανία στα πλαίσια της μεταναστευτικής της πολιτικής είναι η Διπλωματία της Μετανάστευσης. Αυτό οδηγεί στην επίτευξη μιας σειράς από σημαντικές πρωτοβουλίες ώστε να επιτευχθεί συμφωνία μεταξύ της χώρας και των αντίστοιχων χωρών προέλευσης σε θέματα που αφορούν τη μετανάστευση από αυτές τις χώρες. Μια ακόμη σημαντική πτυχή της μεταναστευτικής πολιτικής της Ισπανίας η οποία αποτελεί και προέκταση της Διπλωματίας της Μετανάστευσης, είναι η σύναψη μιας σειράς από συμφωνίες συνεργασίας τόσο με τις χώρες προέλευσης των μεταναστών, όσο και με τις αντίστοιχες διέλευσής τους στην Αφρική. Η ισπανική πλευρά παρέχει αναπτυξιακή βοήθεια στις χώρες της Αφρικής με σκοπό να δεχθούν ως αντάλλαγμα την επανεισδοχή των απελαθέντων μεταναστών στο έδαφός τους. Επίσης σε περίπτωση

που τηρούν τα συμφωνηθέντα οι συνεργαζόμενες χώρες, ως ένα είδος επιβράβευσης, παρέχεται στους υπηκόους τους μεγαλύτερο μερίδιο συμμετοχής στο σύστημα των ποσοστώσεων. Έτσι περισσότεροι έχουν τη δυνατότητα να εισέρχονται νόμιμα στη χώρα και να αναζητούν εργασία. Μερικές από τις χώρες που έχουν υπογραφεί τέτοιου είδους συμφωνίες είναι η Νιγηρία, η Γκάνα, η Μαυριτανία και η Σενεγάλη.

Μεγάλη σημασία, στην ομαλή διαχείριση των ροών μετανάστευσης προς την Ισπανία, παρουσιάζουν οι σχέσεις με το γειτονικό Μαρόκο. Η συνεργασία των δύο χωρών έχει στρατηγική σημασία καθώς το Μαρόκο, έχει διπλή ιδιότητα, τόσο ως χώρα αποστολής, όσο και ως χώρας διέλευσης παράτυπων μεταναστών από την Αφρική προς την Ευρώπη. Από το 2003 το Μαρόκο έδειξε διάθεση για συνεργασία με σκοπό τον καλύτερο έλεγχο της παράτυπης μετανάστευσης και αυτό είχε σαν συνέπεια το 2004 να υπογραφεί, για πρώτη φορά, συμφωνία για επιστροφή στα εδάφη του παράτυπων μεταναστών από τις υποσαχάριες χώρες. Έπειτα και από την ανάληψη σημαντικών πρωτοβουλιών από πλευράς Ε.Ε, οι σχέσεις με το Μαρόκο βρίσκονται σε καλό επίπεδο και αυτό γίνεται φανερό και σε μια σειρά από συμφωνίες συνεργασίας σε κοινοτικό επίπεδο.

1.7.3 Η ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΝΣΩΜΑΤΩΣΗ ΤΩΝ ΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ

Η εφαρμογή της πολιτικής ενσωμάτωσης συνάντησε πολλές δυσκολίες. Ο νόμος 149/1978 όριζε «πως όλα τα θέματα που σχετίζονται με τη μετανάστευση και το άσυλο αποτελούν αποκλειστικές ευθύνες της κυβέρνησης». Χαρακτηριστικό στοιχείο της πολιτικής ενσωμάτωσης ήταν η αναγνώριση της σημασίας των τοπικών κοινοτήτων (περιφερειών και δήμων) στην υλοποίηση των προγραμμάτων, καθώς οι τοπικοί παράγοντες γνώριζαν καλύτερα τα ζητήματα και τις λύσεις που έπρεπε να δοθούν στους μετανάστες. Αυτό που αξίζει να σημειωθεί σε αυτή την περίοδο είναι πως το μεταναστευτικό ζήτημα έδειχνε τα όρια του ισπανικού συστήματος διακυβέρνησης και τη διαφορά ανάμεσα σε τοπική και κεντρική εξουσία.

Σε αντίθεση με το τι γίνεται σε άλλα ευρωπαϊκά κράτη, οι πολιτικές ενσωμάτωσης στην Ισπανία δεν χαρακτηρίζονται από τις απαιτήσεις να περαστούν οι δοκιμές στη γλώσσα ή την πολιτική γνώση. Η εγγραφή, είναι υποχρεωτική για όλους τους κατοίκους στο δήμο ανεξάρτητα από το νομικό καθεστώς τους. Με την καταχώρηση, όλοι οι μετανάστες λαμβάνουν μια κάρτα υγείας που τους εξουσιοδοτεί

στην πλήρης κάλυψη και στην πρόσβαση στους τομείς της υγείας και της εκπαίδευσης για τα παιδιά τους. Ακόμη και οι μη καταγεγραμμένοι μετανάστες που δεν έχουν μια κάρτα υγείας θεραπεύονται στα νοσοκομεία χωρίς υποβολή εκθέσεων στην αστυνομία. Αυτό είναι ένα εξαιρετικό χαρακτηριστικό γνώρισμα του ισπανικού συστήματος. Αυτό το ιδιαίτερο χαρακτηριστικό γνώρισμα θεωρείται από πολλούς ως ακρογωνιαίος λίθος του ισπανικού προτύπου ολοκλήρωσης. Τον Απρίλιο του 2012, υιοθετήθηκε από την κυβέρνηση, ένα νομοθετικό διάταγμα που τροποποίησε το νόμο και που περιορίζει, το ενδεχόμενο συμμετοχής των παράτυπων μεταναστών στο πρόγραμμα κοινωνικής ασφάλισης, την υγειονομική περίθαλψη για τους άτομα ηλικίας κάτω από 18, τις εγκύους γυναίκες, ή τους ανθρώπους σε καταστάσεις έκτακτης ανάγκης.

1.7.4 Η ΘΕΣΗ ΤΗΣ ΙΣΠΑΝΙΚΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΑΣ ΓΙΑ ΤΟ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟ ΤΗΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗΣ

Η ιστορία του φαινομένου της μετανάστευσης στην Ισπανία παραμένει σχετικά νέα. Εδώ, η δεύτερη γενιά των μεταναστών πρέπει να ενηλικιωθεί πλήρως ακόμα, όπως έχει κάνει σε άλλες ευρωπαϊκές χώρες. Επιπλέον, ο ευδιάκριτος πολιτικός πολιτισμός της Ισπανίας, που προέκυψε μετά το τέλος της δικτατορίας του Φράνκο, αποθαρρύνει τις δημόσιες δηλώσεις που θα μπορούσαν να γίνουν αντιληπτές ως υπονόμηση των δημοκρατικών τιμών της ισότητας και της ελευθερίας. Οι ομάδες υπέρ της μετανάστευσης είναι μεγάλες, ενεργές, και δηλώνουν έντονα την αντίθεσή τους σε οποιαδήποτε συναισθήματα θα μπορούσαν να εκδηλωθούν ως ρατσιστικά, ξενόφοβα, ή απλά εχθρικά στους μετανάστες. Υπάρχει μια διαδεδομένη πεποίθηση ότι οι μετανάστες έχουν δικαίωμα στα ίδια δικαιώματα με τα άλλα μέλη της κοινωνίας.

Συνολικά, ο βραχίονας της μετανάστευσης που βιώθηκε κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του 2000 δεν συνοδεύθηκε από ένα κύμα που έχει σχέση με δημόσιες αντιδράσεις, και το ζήτημα της μετανάστευσης στην Ισπανία δεν έχει πολιτικοποιηθεί σε σημαντικό βαθμό. Το 2003 η τότε συντηρητική κυβέρνηση στο Κοινοβούλιο επέτρεψε στην αστυνομία να χρησιμοποιήσει τις πληροφορίες που περιλήφθηκαν στους δημοτικούς καταλόγους για να ανιχνεύσουν τους παράτυπους μετανάστες, αλλά αυτό συνάντησε τη διαδεδομένη διαμαρτυρία και δεν υπάρχει κανένα στοιχείο ότι τελικά το σχέδιο εφαρμόστηκε. Δεν υπάρχει κανένα ισχυρό λαϊκιστικό, ξενοφοβικό κόμμα, που να υποστηρίζει, σε εθνικό ή περιφερειακό επίπεδο, θέσεις

εναντίον των μεταναστών με εξαίρεση ενός πολύ μικρού κόμματος, που ονομάζεται «Plataforma Catalunya» (πλατφόρμα για την Καταλονία).

1.8 Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΗΣ ΙΤΑΛΙΑΣ

Η Ιταλία είναι μια από τις σημαντικότερες χώρες προορισμού για τους μετανάστες στην Ευρώπη. Η μετανάστευση στην Ιταλία είναι ένα φαινόμενο το οποίο άρχισε να εξελίσσεται στο τέλος της δεκαετίας του 1970. Σταθμός για τη σταδιακή αλλαγή της χώρας από χώρα αποστολής μεταναστών σε χώρα υποδοχής αποτέλεσε η πετρελαϊκή κρίση του 1973. Συνέπεια της κρίσης ήταν οι χώρες της Δ. Ευρώπης να υιοθετήσουν το δόγμα της μηδενικής μετανάστευσης και να οδηγηθούν στο κλείσιμο των συνόρων τους για όποιον οικονομικό μετανάστη επιθυμούσε να περάσει στην επικράτειά τους, με αποτέλεσμα αυτοί να κατευθυνθούν προς άλλες χώρες μία εκ των οποίων ήταν η Ιταλία. Εκείνη την εποχή, η Ιταλία, έχοντας μικρό ρυθμό ανάπτυξης δεν αποτελούσε προορισμό για τους μετανάστες και ο πληθυσμός της εμφάνιζε έντονη αποδημητική τάση. Με την πτώση όμως του υπαρκτού σοσιαλισμού στις χώρες της Ανατολικής Ευρώπης, αυτό αλλάζει και η Ιταλία μετατρέπεται και καθιερώνεται σε χώρα υποδοχής μεταναστών. Την περίοδο αυτή σημειώθηκε η μεγαλύτερη αύξηση των μεταναστευτικών ροών προς τη χώρα με την εκτεταμένη παραοικονομία της να οδηγεί στην ανάπτυξη της παράτυπης μετανάστευσης. Κατά τα τέλη της δεκαετίας του 1980, η εισροή από τις εκτός Ευρωπαϊκής Ένωσης χώρες προς την Ιταλία, υπολογίστηκε σε περισσότερους από 100.000 ανθρώπους το χρόνο. Στη δεκαετία του 1990, η εισροή μεταναστών έγινε πιο αργή, έτσι ώστε ως το 1999 οι μετανάστες που ζούσαν στην Ιταλία, είτε νόμιμα είτε παράτυπα, υπολογίστηκαν κατά αριθμό μεταξύ 1.300.000 και 1.500.000 ανθρώπων, ή αλλιώς περίπου 2.3% του εσωτερικού πληθυσμού.

Ένα κρίσιμο πρόβλημα που αφορά τη μετανάστευση στην Ιταλία έχει σχέση με την παράτυπη μετανάστευση. Εντούτοις, δεν διατίθενται αξιόπιστα στοιχεία για τα πραγματικά ποσοστά των παράτυπων μεταναστών και τα δομικά χαρακτηριστικά του φαινομένου. Στα τέλη της δεκαετίας του 1980 δημοσιοποιήθηκαν οι πρώτες επίσημες εκτιμήσεις, που παρήχθησαν από το ISTAT (Εθνικό Ίδρυμα Στατιστικών) σχετικά με το φαινόμενο. Οι αριθμοί που αναφέρονται στους παράτυπους μετανάστες υπολογίστηκαν πως ήταν σχεδόν 500.000. Με άλλα λόγια, ο ένας στους δύο μετανάστες ήταν παράτυπος. Αυτός ο αριθμός μειώθηκε σημαντικά όταν μπήκε σε ισχύ ο πρώτος περιεκτικός νόμος σχετικά με τη μετανάστευση, Νόμος 39/90. 220.000

νέες άδειες διαμονής εκδόθηκαν ως αποτέλεσμα της συστηματοποίησης του 1990. Ο αριθμός αδειών που χορηγήθηκε στους ανθρώπους από τις ανατολικοευρωπαϊκές και αναπτυσσόμενες χώρες αυξήθηκε αισθητά (από το ένα τρίτο σε 40%) μετά από κάθε ένα από τα πέντε σχέδια συστηματοποίησης, που πραγματοποιήθηκαν το 1986, το 1990, το 1996, το 1998 και το 2002. Ο συνολικός αριθμός και τα χαρακτηριστικά του παράτυπου ξένου πληθυσμού μπορούν επομένως να περιγραφούν εκ των υστέρων βάσει του αριθμού αιτήσεων που υποβάλλονται επ' ευκαιρία των διαφορετικών νόμων συστηματοποίησης (που προφανώς δεν περιλαμβάνουν όλους τους παράτυπους μετανάστες, αλλά ένα σημαντικό μέρος τους).

Σύμφωνα με πρόσφατα στοιχεία και εκτιμήσεις που γίνονται από το ίδρυμα «ISMU-Iniziativa e studi sulla multiethnicità», ο ξένος πληθυσμός που βρισκόταν στην Ιταλία, μπορούσε την 1η Ιανουαρίου 2012, να υπολογιστεί σε 5.4 εκατομμύρια (περίπου 8 τοις εκατό του συνολικού πληθυσμού). Αλλά εάν λάβουμε υπόψη τα στοιχεία απογραφής του 2011 η εκτίμηση μπορεί να παρουσιάσει μια μικρή πτώση στον αριθμό αυτό, καθώς παρατηρείται επιστροφή στις χώρες αποστολής ή αποδημία σε άλλους προορισμούς από ένα σημαντικό αριθμό μεταναστών που βρίσκονται στην Ιταλία.

Η αλλαγή στη δομή του ξένου πληθυσμού επιβεβαιώνει σαφώς τη θέση της Ιταλίας ως χώρα υποδοχής. Η σύνθεση της ιταλικής κοινωνίας, σήμερα, αποτελείται από μετανάστες από τουλάχιστον 200 διαφορετικές εθνικότητες. Πολλές από τις χώρες καταγωγής των μεταναστών δεν είχαν ποτέ οικονομικές ή πολιτιστικές σχέσεις με την Ιταλία.

Ο σημαντικότερος ελκυστικός παράγοντας για την παράτυπη μετανάστευση είναι αναμφισβήτητα η παραοικονομία, ένα φαινόμενο που χαρακτηρίζει ολόκληρη τη χώρα, αλλά που έχει και ορισμένα ιδιαίτερα περιφερειακά και τομεακά χαρακτηριστικά γνωρίσματα. Οι βόρειες περιοχές, χάρη στην αφθονία ευκαιριών εργασίας, παίρνουν την μεγάλη πλειοψηφία των παράτυπων μεταναστών. Εν τούτοις, είναι στις νότιες περιοχές που η παράτυπη μετανάστευση μετατρέπεται σε πάγιο στοιχείο ενός λειτουργικού προτύπου που μπορούμε να ορίσουμε ως ένα «διαδεδομένο πρότυπο παρανομίας». Σε εκείνες τις περιοχές, οι παραβάσεις των κανονισμών εργασίας μπορούν ακόμη και να οδηγήσουν στη θέσπιση των «φανταστικών» επιχειρήσεων που βρίσκουν στην παράτυπη μετανάστευση μια ιδιαίτερα κερδοφόρα περιοχή στρατολόγησης.

1.8.1 Η ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΤΗΣ ΙΤΑΛΙΑΣ

Η Ιταλία σήμερα, εφαρμόζει έναν από τους πιο σκληρούς αντιμεταναστευτικούς νόμους, καθώς θεωρεί την παράτυπη είσοδο στη χώρα σε εγκληματική πράξη. Με σκοπό να ποινικοποιηθεί η παράτυπη μετανάστευση ο νόμος του 2009 που ισχύει έως σήμερα ορίζει την επιβολή προστίμου που μπορεί να ανέλθει ως και τις 10.000 ευρώ στους παράτυπους μετανάστες και ποινή φυλάκισης έως και 3 χρόνια σε όσους πολίτες τους προσφέρουν στέγη. Οι παράτυποι μετανάστες στους οποίους θα επιβληθούν αυτές οι ποινές έχουν τη δυνατότητα να μην πληρώσουν το πρόστιμο μόνο στην περίπτωση που αποφασίσουν να εγκαταλείψουν τη χώρα. Επιπλέον το διάστημα κράτησης των παράτυπων μεταναστών αυξήθηκε από δύο σε έξι μήνες και ενισχύθηκαν τα μέτρα φύλαξης των συνόρων.

Η Ιταλική πολιτεία με μια σειρά από νομοθετικές πράξεις προσπάθησε να αντιμετωπίσει το φαινόμενο της παράτυπης μετανάστευσης προς τη χώρα:

• **Νόμος 943/198683**

Το 1986 η Ιταλία εισήγαγε τον πρώτο ολοκληρωμένο μεταναστευτικό νόμο. Είναι η πρώτη φορά που καθιερώνεται ποσοστό εισόδου μεταναστών εργαζομένων στη χώρα, ανάλογα με τις ανάγκες της αγοράς εργασίας, ενώ όσοι μετανάστες ζούσαν και εργάζονταν στη χώρα παράτυπα, νομιμοποιούνται.

• **Νόμος 39/1990 Legge Martelli.**

Με το συγκεκριμένο νόμο η Ιταλική πολιτεία προσπαθεί να εναρμονίσει την μεταναστευτική πολιτική της χώρας με αυτή των άλλων κρατών-μελών της ΕΕ. Αντιμετωπίζει το ζήτημα της μετανάστευσης περιορίζοντας τη ροή του, δίνοντας ένα προκαθορισμένο αριθμό προσβάσεων (ποσόστωση) και συνδέει τους μετανάστες με την αγορά εργασίας. Η άδεια διαμονής (Visa), η οποία διαρκεί δύο χρόνια και μπορεί να ανανεωθεί, μπορεί να ληφθεί για την εργασία, τη μελέτη, την ιατρική περίθαλψη ή την οικογενειακή επανένωση. Εκείνοι που παίρνουν τακτικά έγγραφα αλλά παραμένουν μετά τη λήξη της άδειας, ή εκείνοι που υπερβαίνουν την ποσόστωση, θεωρούνται παράτυποι μετανάστες. Ορίζεται η απομάκρυνση των παράτυπων μεταναστών, καθώς και αυτών που δεν έχουν τα απαιτούμενα προσόντα. Οι απελαθέντες μετανάστες έχουν 15 ημέρες για να φύγουν από την Ιταλία, διαφορετικά θα απελαθούν από την αστυνομία. Ενισχύεται ο έλεγχος της παράτυπης μετανάστευσης στα σύνορα. Ο σκοπός αυτού του νόμου ήταν η νομιμοποίηση των μεταναστών εργαζομένων, οι οποίοι είχαν αξιοποιηθεί ως παράτυποι. Αυτός ο νόμος δεν είχε δημιουργήσει ένα οργανικό πρόγραμμα για το μέλλον, αλλά αντιπροσώπευε

μία στενά οικονομική προσέγγιση της μετανάστευσης, η οποία παραμένει σταθερή στην ιταλική νομοθεσία περί μετανάστευσης.

• **Νόμος 40/1998 Legge Turco-Napolitano**

Με το συγκεκριμένο νόμο, η Ιταλική πολιτεία προσπαθεί να κάνει ένα ακόμα θετικό βήμα προς την κατεύθυνση της ενσωμάτωσης των μεταναστών, με την παροχή των εξής δικαιωμάτων:

• ιατρική περίθαλψη σε όλους τους μετανάστες, ανεξάρτητα αν είναι νόμιμοι ή παράτυποι

- πρόσβαση στην υποχρεωτική παιδεία για όλους τους ανήλικους μετανάστες
- δικαστική υπεράσπιση σε όσους μετανάστες τη χρειάζονται
- οικογενειακή επανένωση όλων των μεταναστών
- απεριόριστη άδεια διαμονής για τους νόμιμους μετανάστες

Εκτός από τα παραπάνω ο συγκεκριμένος νόμος προβλέπει τον καθορισμό ετήσιων μεταναστευτικών ροών προς την Ιταλία σε τριετή βάση. Δικαίωμα εισόδου και διαμονής στη χώρα είχαν όσοι μετανάστες προοριζόταν να απασχοληθούν σε εποχιακές εργασίες ή είχαν δεχτεί πρόσκληση από Ιταλό εργοδότη.»Τα κέντρα προσωρινής κράτησης παράτυπων μεταναστών δημιουργήθηκαν από τον παρόντα νόμο.

• **Νόμος 189/2002 Legge Bossi-Fini**

Ο συγκεκριμένος νόμος είναι εκ διαμέτρου αντίθετος με τον προηγούμενο μεταναστευτικό νόμο. Ο νόμος προβλέπει ότι ο χρόνος της άδειας παραμονής για εξαρτημένη εργασία θα πρέπει να συμπίπτει με τη διάρκεια της σύμβασης εργασίας. Ο χρόνος παραμονής για τη χορήγηση της σχετικής κάρτας αυξάνεται από πέντε σε έξι χρόνια. Εργαζόμενοι από τρίτες χώρες μπορούν να εισέλθουν στη χώρα με την προϋπόθεση της σύναψης Συμβολαίου Διαμονής με τον εργοδότη τους. Αυτός από πλευράς του, οφείλει να τους παράσχει στέγαση υπό κατάλληλες συνθήκες και τα χρήματα που απαιτούνται για την επιστροφή στη χώρα προέλευσης τους. Δίνεται η δυνατότητα οικογενειακής επανένωσης μόνο στις περιπτώσεις για εξαρτημένα παιδιά άνω των 18 ετών τα οποία πάσχουν από ολική αναπηρία και για γονείς μεταναστών άνω των 65 ετών, χωρίς άλλη μορφή υποστήριξης στη χώρα τους.

• **Ασφάλεια Set 94/2009**

Η παράτυπη μετανάστευση αντιμετωπίζεται πλέον ως έγκλημα. Έτσι όλοι οι δημόσιοι λειτουργοί και δημόσιοι υπάλληλοι πρέπει να αναφέρουν την παρουσία ενός παράτυπου μετανάστη. Οι παράτυποι μετανάστες είναι υπόχρεοι να καταβάλουν

πρόστιμο και οι αρχές μπορούν να τους κρατούν για πάνω από μισό χρόνο. Κάθε αίτηση στη δημόσια διοίκηση, όπως για παράδειγμα αιτήσεις για μεταφορά χρημάτων, πρέπει πλέον να συνοδεύονται από μόνιμη άδεια παραμονής του ατόμου, με την εξαίρεση των αιτήσεων για την υγειονομική περίθαλψη, το σχολείο και τα πιστοποιητικά γέννησης.

Η βοήθεια προς την παράτυπη μετανάστευση και τους παράτυπους μετανάστες να εισέλθουν στην Ιταλία, ή η στέγαση μεταναστών χωρίς χαρτιά είναι τώρα αντικείμενο ποινικής δίωξης ως έγκλημα (έως 3 χρόνια στη φυλακή). Ιταλοί καθηγητές στα σχολεία οφείλουν να αναφέρουν τα παιδιά χωρίς χαρτιά. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα τα ποσοστά εγκατάλειψης του σχολείου από τα παιδιά χωρίς χαρτιά να αυξάνονται. Οι νόμιμοι μετανάστες παντρεμένοι με Ιταλό υπήκοο πρέπει να περιμένουν δύο χρόνια, προκειμένου να πάρουν την ιταλική υπηκοότητα.

Για πολλά χρόνια, μέχρι την έκρηξη της οικονομικής κρίσης, οι ερευνητές του φαινομένου της μετανάστευσης στην Ιταλία είχαν συμπεριστεί την άποψη σύμφωνα με την οποία η σημαντικότερη αιτία της παράτυπης μετανάστευσης είναι ένα «non-restrictive» σύστημα αποδοχής. Οι δυνατότητες νόμιμης μετανάστευσης στην Ιταλία φάνηκαν μικρών διαστάσεων όχι μόνο σε σχέση με την ασταμάτητη πίεση μετανάστευσης από το εξωτερικό, αλλά και σε σχέση με την πιθανή ζήτηση εργασίας. Στην πραγματικότητα, η κατάσταση έχει αλλάξει εντελώς από την αρχή της κρίσης, η οποία μείωσε έντονα την ανάγκη για την εισαγόμενη εργασία.

Η Ιταλία, με τις χώρες που παρουσιάζουν διάθεση για συνεργασία με σκοπό τον καλύτερο έλεγχο της μετανάστευσης, συνάπτει διμερείς συμφωνίες προκειμένου να επιτρέπεται η νόμιμη είσοδος στη χώρα των υπηκόων αυτών των χωρών, μέσω του συστήματος ποσοτώσεων, για εργασιακούς λόγους. Σχετικές συμφωνίες έχουν υπογραφεί με την Αλβανία, το Μαρόκο, την Τυνησία, την Αλγερία και την Αίγυπτο.

Μεγάλη σημασία, στην ομαλή διαχείριση των μεταναστευτικών ροών προς την Ιταλία, παρουσιάζουν οι σχέσεις με τη γειτονική Λιβύη. Τα τελευταία χρόνια οι δύο χώρες έχουν παραμερίσει τις όποιες διαφορές είχαν στο παρελθόν και συνεργάζονται σε διάφορους τομείς της οικονομίας, όπως τον τραπεζικό, το εμπόριο και την ενέργεια. Η Ιταλία θέλοντας να ελέγχει την μετανάστευση από την Αφρική προσέγγισε σταδιακά τη γειτονική χώρα. Το πρώτο βήμα έγινε το 2000, όταν οι δύο χώρες υπέγραψαν συμφωνία για την καταπολέμηση του εμπορίου ναρκωτικών, της τρομοκρατίας, του οργανωμένου εγκλήματος και της παράτυπης μετανάστευσης. Στο πλαίσιο αυτής της συμφωνίας η Ιταλία ανέλαβε τη χρηματοδότηση της κατασκευής

κέντρων κράτησης μεταναστών στη Λιβύη. Επίσης εκπαίδευσε και εξόπλισε τις δυνάμεις φύλαξης των συνόρων της Λιβύης. Τον Αύγουστο του 2008 υπογράφηκε η Συνθήκη της Φιλίας, στη Βεγγάζη. Από το δεύτερο εξάμηνο του 2009 περιπολικά σκάφη με Ιταλούς και Λίβυους συνοριοφύλακες πραγματοποιούν κοινές περιπολίες στις ακτές της Λιβύης.

1.9 Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΗΣ ΜΑΛΤΑΣ

Η γεωγραφική θέση της Μάλτας την έχει καταστήσει προορισμό για τους μετανάστες που κάνουν το ταξίδι από την Αφρική στην Ευρώπη αναζητώντας καλύτερες συνθήκες ζωής. Από τα τέλη του 20ού αιώνα, η Μάλτα έχει γίνει χώρα διέλευσης για τις διαδρομές μετανάστευσης από την Αφρική προς την Ευρώπη.

Το 2005, η Μάλτα μην μπορώντας να ανταπεξέλθει μόνη της στην αντιμετώπιση της παράτυπης μετανάστευσης ζήτησε βοήθεια από την ΕΕ σε θέματα που αφορούσαν τις περιπολίες στις ακτές της χώρας όπως επίσης και τον επαναπατρισμό όσων μεταναστών βρίσκονταν στη χώρα και δεν δικαιούνταν άσυλο. Σαν μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης και της συμφωνίας του Schengen, η Μάλτα δεσμεύεται από τον κανονισμό του Δουβλίνου να υποβληθούν σε επεξεργασία όλες οι αξιώσεις για το άσυλο από εκείνους τους αιτούντες άσυλο που πηγαίνουν προς το έδαφος της ΕΕ για πρώτη φορά μέσω της Μάλτας.

1.9.1 Η μεταναστευτική πολιτική της Μάλτας

Η Μάλτα στο παρελθόν έχει υιοθετήσει μια πολιτική «roll back» έναντι των μεταναστών που προσπαθούν να φθάσουν στη χώρα. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα οι μετανάστες να επιστρέφουν με τις βάρκες τους πίσω στη Λιβύη. Μια τέτοια πολιτική, είναι αντίθετη ως προς το διεθνές δίκαιο και έχει καταδικαστεί από το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων δεδομένου ότι δεν επιτρέπει στους ενδεχόμενους αιτούντες άσυλο να αρχειοθετήσουν τις αξιώσεις τους για διεθνή προστασία. Οι παράτυποι μετανάστες που φτάνουν στη Μάλτα υπόκεινται σε μια υποχρεωτική πολιτική κράτησης σε διάφορα στρατόπεδα που οργανώνονται από τις Ένοπλες Δυνάμεις της χώρας. Τα κέντρα υποδοχής μεταναστών στη Μάλτα έχουν δεχθεί δριμύτατη κριτική από την Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους πρόσφυγες, καθώς όπως σημειώνει γίνεται καταπάτηση των δικαιωμάτων των μεταναστών.

**1.10 ΝΟΜΟΘΕΤΗΜΑΤΑ, ΠΡΩΤΟΚΟΛΛΑ ΚΑΙ ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΑΠΟ
ΠΛΕΥΡΑΣ ΕΕ. ΙΔΙΑΙΤΕΡΗ ΑΝΑΦΟΡΑ ΣΤΟΝ ΚΑΝΟΝΙΣΜΟ «ΔΟΥΒΛΙΝΟ ΙΙ»
ΚΑΙ ΣΤΙΣ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΚΕΣ ΠΟΥ ΠΑΡΟΥΣΙΑΖΕΙ**

**1.10.1 ΝΟΜΟΘΕΤΗΜΑΤΑ, ΠΡΩΤΟΚΟΛΛΑ ΚΑΙ ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΑΠΟ
ΠΛΕΥΡΑΣ ΕΕ**

Στις αρχές του 21ου αιώνα, με τον αριθμό των μεταναστών που προσπαθούσαν να εισέλθουν είτε νόμιμα είτε παράτυπα στην ΕΕ να αυξάνεται, διαπιστώθηκε η ανάγκη εναρμόνισης των μεταναστευτικών πολιτικών με στόχο τη διαχείριση των μεταναστευτικών ροών προς την ΕΕ και την κοινωνική ένταξη των οικονομικών μεταναστών στις κοινωνίες. Το 2009, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο υιοθέτησε το πρόγραμμα της Στοκχόλμης, στο οποίο περιέχονται προτάσεις και αποφάσεις με σκοπό την ορθή αντιμετώπιση σε ζητήματα που αφορούν τη δικαιοσύνη, την ασφάλεια και την ελεύθερη διακίνηση στον χώρο Schengen. Στο κείμενο υπάρχει η πρόβλεψη για να συνδεθεί η δυνατότητα εργασίας από πλευράς μεταναστών με τις πολιτικές κοινωνικής ένταξης τους στη χώρα. Μέσα από το κείμενο, προκύπτει ότι το δικαίωμα στην εργασία θεωρείται το βασικό μέσο ένταξης των μεταναστών στις κοινωνίες των Ευρωπαϊκών χωρών ενώ ακολουθεί το δικαίωμα στην εκπαίδευση και το δικαίωμα στον μη κοινωνικό αποκλεισμό. Κατά τη διάρκεια των τελευταίων ετών, Ευρωπαϊκές χώρες, όπως η Ολλανδία, η Δανία και η Σουηδία που είναι οικονομικά ανεπτυγμένες και δεν έχουν επηρεαστεί σημαντικά από την οικονομική κρίση ως τώρα ενώ είχαν ακολουθήσει ένα «ανοιχτό» μοντέλο ένταξης πληθυσμών, αυστηροποίησαν τις διαδικασίες νόμιμης παραμονής μεταναστών στα εδάφη τους και το θεσμικό πλαίσιο κοινωνικής ένταξής τους.

Κατά καιρούς έχουν δημιουργηθεί διάφορα σύμφωνα, κανονισμοί και πρωτόκολλα στα πλαίσια της Ευρωπαϊκής Ένωσης αλλά και σε διμερές επίπεδο για τη διαχείριση των μεταναστευτικών ροών. Τα κυριότερα σημεία του κανονιστικού πλαισίου είναι:

A) ΟΙ ΕΥΡΩΠΑΪΚΕΣ ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΓΙΑ ΤΗ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ

Συνθήκη Schengen

Η συγκεκριμένη συνθήκη υπογράφηκε το 1985 και είχε ως περιεχόμενο την κατάργηση του ελέγχου στα κοινά σύνορα της ΕΕ τα οποία δημιουργούνταν μετά από

αυτή τη συνθήκη. Η Συνθήκη αυτή ουσιαστικά αποτελεί τη δημιουργία των εξωτερικών συνόρων της ΕΕ.

Συνθήκη Άμστερνταμ 97

Με τη συγκεκριμένη συνθήκη εφαρμόστηκαν στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα κοινές πολιτικές που αφορούν τον έλεγχο των συνόρων της ΕΕ, τη διαδικασία του ασύλου, τα δικαιώματα που έχουν οι υπήκοοι τρίτων χωρών που βρίσκονται σε μια χώρα όπως επίσης και τη διαχείριση των μεταναστευτικών ροών.

Συνθήκη της Λισσαβόνας 2007

Η Συνθήκη της Λισσαβόνας αποτελεί ένα σημαντικό βήμα προς την ευρωπαϊκή ολοκλήρωση. Στο θέμα της μετανάστευσης η Συνθήκη της Λισσαβόνας, προβλέπει την ανάγκη εφαρμογής πολιτικών που σχετίζονται με τους ελέγχους στα σύνορα και το άσυλο.

Το ευρωπαϊκό Σύμφωνο για την Μετανάστευση και το Άσυλο (2008)

Το Ευρωπαϊκό Σύμφωνο για την Μετανάστευση και το Άσυλο είναι μια προσπάθεια δέσμευσης όλων των κρατών της Ευρωπαϊκής Ένωσης θέτοντας σε πρώιμο ακόμη στάδιο μια κοινή μεταναστευτική πολιτική που στοχεύει:

- Στην οργάνωση της νόμιμης μετανάστευσης και την εξάλειψη της παράτυπης.
- Στην σύνθεση και προώθηση πολιτικών κοινωνικής ένταξης και κοινής πολιτικής ασύλου.
- Στην ενίσχυση των διασυνοριακών ελέγχων και στην ουσιαστική «εταιρική» σχέση ανάμεσα στις χώρες διέλευσης και κατάληξης.

Β) Τα Ευρωπαϊκά Συμβούλια για τη μετανάστευση

Συμβούλιο Τάμπερε (1999)

Με την υιοθέτηση του προγράμματος του Τάμπερε 1999-2004, αποφασίστηκε η διεύρυνση της συνεργασίας της ΕΕ με τις χώρες προέλευσης των μεταναστών, η δημιουργία ενός κοινού συστήματος απόδοσης ασύλου, η ορθή μεταχείριση των μεταναστών που εισέρχονται στην ΕΕ καθώς επίσης και των μεταναστευτικών ροών.

Συμβούλιο Λάακεν (2001)

Στο συμβούλιο του Λάακεν συζητήθηκε η ενίσχυση της συνεργασίας σε θέματα μετανάστευσης, καθώς η πρόοδος της υλοποίησης των στόχων που είχαν τεθεί με το συμβούλιο του Τάμπερε δεν ήταν η αναμενόμενη.

Συμβούλιο Σεβίλλης (2002)

Στο συμβούλιο της Σεβίλλης τέθηκε στο επίκεντρο η παράτυπη μετανάστευση. Δόθηκε σημασία στα προγράμματα επαναπατρισμού των παράτυπων μεταναστών προς τις χώρες τους, η σύναψη συμφωνιών επανεισδοχής τους και η καλύτερη και πιο αποτελεσματική φύλαξη των συνόρων της ΕΕ.

Συμβούλιο Θεσσαλονίκης (2003)

Στο πλαίσιο της ελληνικής προεδρίας το 2003, με το συμβούλιο της Θεσσαλονίκης διατυπώθηκε η πρόταση για τη σύσταση μιας ειδικής επιχειρησιακής δύναμης για τη φύλαξη των εξωτερικών συνόρων της ΕΕ. (Frontex).

Συμβούλιο της Χάγης (2004)

Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Χάγης έθεσε τις βάσεις για το πρόγραμμα της Χάγης (2004-2009). Στο Πρόγραμμα της Χάγης διατυπώνονται οι ακόλουθες προτεραιότητες για την ΕΕ με στόχο την εξασφάλιση της ασφάλειας, της δικαιοσύνης και της ελεύθερης μετακίνησης των πολιτών στην ΕΕ:

- η ενίσχυση των θεμελιωδών δικαιωμάτων και της ιθαγένειας και η καταπολέμηση της τρομοκρατίας.
- η επίτευξη ικανοποιητικής ισορροπίας μεταξύ της προστασίας του ιδιωτικού βίου και της ασφάλειας κατά τη διαβίβαση πληροφοριών.
- η διαμόρφωση στρατηγικής αντίληψης σχετικά με το οργανωμένο έγκλημα και την παράνομη μετανάστευση.
- η εγγύηση ευρωπαϊκού χώρου δικαιοσύνης και ο καθορισμός μιας ισόρροπης αντιμετώπισης της μετανάστευσης.
- η θέσπιση κοινής διαδικασίας σε θέματα ασύλου.
- η μεγιστοποίηση των θετικών συνεπειών της μετανάστευσης.
- η διαμόρφωση ολοκληρωμένης διαχείρισης των εξωτερικών συνόρων της Ένωσης και η κατανομή των αρμοδιοτήτων και μέριμνα για την αλληλεγγύη.

Συμβούλιο Βρυξελλών (2005)

Στο συμβούλιο των Βρυξελλών το 2005 ελήφθη η απόφαση για μια πιο «Σφαιρική Προσέγγιση της Μετανάστευσης». Αποφασίστηκε, όλες οι χώρες που

εμπλέκονται στο φαινόμενο της μετανάστευσης-προέλευσης, διέλευσης και προορισμού- να συνεργάζονται μεταξύ τους με σκοπό να αντιμετωπιστεί όσο το δυνατόν καλύτερα το φαινόμενο.

Συμβούλιο Βρυξελλών (2007)

Αποφασίστηκε, για την περίοδο 2007-2013 η σύσταση του ευρωπαϊκού Ταμείου Ένταξης Μεταναστών από τις τρίτες χώρες.

Συμβούλιο Βρυξελλών (2008)

Στο συμβούλιο του 2008, στις Βρυξέλλες εγκρίθηκε το Ευρωπαϊκό Σύμφωνο για τη Μετανάστευση και το Άσυλο.

Συμβούλιο Βρυξελλών (2009)

Στο συμβούλιο των Βρυξελλών το 2009 ψηφίστηκε το Πρόγραμμα της Στοκχόλμης (2010-2014) με βασικές προτεραιότητες:

- τη λειτουργία ενός μηχανισμού που θα αξιολογεί τις συμφωνίες επανεισδοχής.
- τη σύναψη συμφωνιών επανεισδοχής σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης με τις χώρες αποστολής μεταναστών.
- τη χρηματοδότηση από πλευράς ΕΕ υποδομών προς τις τρίτες χώρες με σκοπό την πρόληψη της παράτυπης μετανάστευσης.
- την ενίσχυση του διαλόγου με τρίτες χώρες για την αντιμετώπιση του μεταναστευτικού φαινομένου.

Γ) ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΙ ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΙ

Κανονισμός Eurodac

Με τον συγκεκριμένο κανονισμό δημιουργείται ένα σύστημα σύγκρισης δακτυλικών αποτυπωμάτων όσων αιτούνται άσυλο και ορισμένων κατηγοριών παράτυπων μεταναστών.

Κανονισμός «Δουβλίνο II»

Ο κανονισμός Δουβλίνο II (ή Κανονισμός 343/2002) «είναι ένα νομικό κείμενο που καθορίζει την χώρα η οποία θα είναι υπεύθυνη για την εξέταση αίτησης παροχής ασύλου. Σύμφωνα με τον Κανονισμό Δουβλίνο-II η πρώτη χώρα εισόδου

ενός αλλοδαπού σε έδαφος της Ε.Ε. είναι αυτή που έχει την υποχρέωση να εξετάσει το εάν ο αλλοδαπός δικαιούται άσυλο. Ο κανονισμός του Δουβλίνου II αντικαθιστά τη σύμβαση του Δουβλίνου του 1990 στην οποία ορίζονταν τα κριτήρια για τον προσδιορισμό του αρμόδιου κράτους που ήταν αρμόδιο για την εξέταση της αίτησης ασύλου.

Ο κανονισμός θέτει την αρχή ότι ένα μόνο κράτος είναι υπεύθυνο για την εξέταση μιας αίτησης ασύλου. Επομένως, ορίζονται αντικειμενικά και ιεραρχημένα κριτήρια, προκειμένου να προσφέρουν τη δυνατότητα προσδιορισμού, για κάθε αιτούντα άσυλο, του κράτους μέλους που είναι υπεύθυνο. Τα κριτήρια για τον προσδιορισμό του κράτους μέλους που είναι υπεύθυνο πρέπει να εφαρμόζονται σύμφωνα με τη σειρά παρουσίασής τους:

- **Αρχή της ενότητας των οικογενειών**

Εάν ο αιτών άσυλο είναι ασυνόδευτος ανήλικος, υπεύθυνο για την εξέταση της αίτησής του είναι το κράτος μέλος στο οποίο βρίσκεται νόμιμα ένα μέλος της οικογένειάς του. Εάν δεν υπάρχει κάποιο μέλος της οικογένειας, υπεύθυνο για την εξέταση της αίτησης είναι το κράτος μέλος στο οποίο ο ανήλικος υπέβαλε την αίτησή του για άσυλο. Για τους ενήλικους, εάν ένα μέλος της οικογένειας του αιτούντος έλαβε άδεια παραμονής σε κράτος μέλος ως πρόσφυγας ή εάν η αίτηση του εν λόγω ατόμου τελεί υπό εξέταση, αυτό το κράτος μέλος είναι υπεύθυνο για την αίτηση ασύλου υπό τον όρο ότι το επιθυμεί ο ενδιαφερόμενος. Επιπλέον, οι αιτήσεις ασύλου που υποβάλλονται ταυτόχρονα ή σε παραπλήσιες ημερομηνίες από πολλά μέλη μιας οικογένειας μπορούν να εξετάζονται από κοινού.

- **Έκδοση αδειών διαμονής ή θεωρήσεων**

Το κράτος μέλος που χορήγησε στον αιτούντα άσυλο τίτλο διαμονής ή έγκυρη θεώρηση θα είναι υπεύθυνο για την αίτηση ασύλου. Εάν ο αιτών είναι κάτοχος περισσότερων αδειών ή θεωρήσεων που εκδόθηκαν από διαφορετικά κράτη μέλη, υπεύθυνο για την εξέταση της αίτησης ασύλου θα είναι το κράτος που εξέδωσε το έγγραφο με την πιο πρόσφατη ημερομηνία λήξεως. Οι ίδιοι κανόνες ισχύουν εάν ο αιτών άσυλο είναι κάτοχος ενός ή περισσότερων τίτλων διαμονής που έχουν λήξει για διάστημα μικρότερο από δύο έτη ή μικρότερο από έξι μήνες.

- **Παράτυπη είσοδος ή διαμονή σε κράτος μέλος**

Εάν ο αιτών περάσει παράτυπα τα σύνορα ενός κράτους μέλους, αυτό το κράτος μέλος θα είναι υπεύθυνο να εξετάσει την αίτηση ασύλου. Η ευθύνη αυτή παύει να υφίσταται δώδεκα μήνες μετά την ημερομηνία κατά την οποία έλαβε χώρα η

παράτυπη διάβαση των συνόρων. Όταν ο αιτών άσυλο διέμεινε σε κράτος μέλος για μία συνεχή περίοδο τουλάχιστον πέντε μηνών πριν υποβάλει την αίτησή του, το κράτος μέλος αυτό είναι υπεύθυνο για την εξέταση της αίτησης. Εάν ο αιτών άσυλο διέμεινε για διάστημα τουλάχιστον πέντε μηνών σε περισσότερα του ενός κράτη μέλη, υπεύθυνο για την εξέταση της αίτησης ασύλου είναι το κράτος μέλος της τελευταίας διαμονής.

- **Νόμιμη είσοδος σε κράτος μέλος**

Εάν υποβάλλει αίτηση ασύλου υπήκοος τρίτης χώρας σε κράτος μέλος, που δεν υπόκειται σε υποχρέωση θεώρησης, υπεύθυνο είναι το κράτος μέλος υποβολής της αίτησης.

- **Αίτηση στο χώρο διεθνούς διέλευσης αερολιμένα**

Εάν υπήκοος τρίτης χώρας υποβάλλει αίτηση ασύλου στο χώρο διεθνούς διέλευσης αερολιμένα κράτους μέλους, αυτό το κράτος μέλος είναι υπεύθυνο για την εξέταση της αίτησης.

Εξαιρέσεις

Εάν δεν υπάρχει η δυνατότητα προσδιορισμού του κράτους μέλους το οποίο είναι υπεύθυνο τότε αρμόδιο για την εξέταση της αίτησης είναι το πρώτο κράτος μέλος στο οποίο υποβλήθηκε η αίτηση ασύλου.

Ύστερα από αίτηση ενός άλλου κράτους μέλους, κάθε κράτος μέλος μπορεί να δεχθεί να διαπραγματευθεί μια αίτηση ασύλου για την οποία δεν είναι υπεύθυνο, για λόγους ανθρωπιστικούς εφόσον οι ενδιαφερόμενοι συναινούν.

Αναδοχή του αιτούντος άσυλο

Το κράτος μέλος το οποίο είναι υπεύθυνο για την αίτηση ασύλου πρέπει να εξετάσει την αίτηση. Εάν ένα κράτος μέλος στο οποίο έχει υποβληθεί αίτηση ασύλου θεωρεί ότι κάποια άλλη χώρα της ΕΕ είναι υπεύθυνη, τότε έχει τη δυνατότητα να απευθύνει προς αυτήν αίτημα αναδοχής της αίτησης. Η αίτηση αναδοχής θα πρέπει να εμπεριέχει όλα εκείνα τα στοιχεία που θα επιτρέπουν στο κράτος προς το οποίο απευθύνεται το αίτημα να προσδιορίσει εάν είναι πράγματι υπεύθυνο.

Αναθεώρηση κανονισμού «Δουβλίνο II»

Στις αρχές του 2013, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή συνεδρίασε για την αναθεώρηση του Κανονισμού Δουβλίνο II. Έγινε όμως φανερό πως εκτός της Μάλτας, της Ελλάδας, της Κύπρου και της Ιταλίας καμία χώρα δεν συμφωνεί στην αλλαγή του

Κανονισμού Δουβλίνο II. Αυτό συμβαίνει διότι μόνο οι παραπάνω χώρες είναι πύλες εισόδου από την Ασία και την Αφρική περιοχές από τις οποίες προέρχονται τα μεγαλύτερα ρεύματα μεταναστών και προσφύγων.

Η αναθεώρηση του Κανονισμού περιέχει τέσσερις σημαντικές αλλαγές. Η πιο σημαντική είναι η διεύρυνση του δικαιώματος οικογενειακής επανένωσης. Μέχρι σήμερα, ο Κανονισμός έδινε το δικαίωμα οικογενειακής επανένωσης σε ανήλικους μετανάστες μόνο με τους γονείς τους. Πλέον θα έχουν τη δυνατότητα επανένωσης και με άλλα μέλη της οικογένειάς τους όπως θείοι/ες, αδέρφια, παππούδες. Το δικαίωμα αυτό εξακολουθεί πλέον να υφίσταται ακόμη κι όταν οι συγγενείς δεν είναι πρόσφυγες αλλά αιτούντες πολιτικό άσυλο. Στην περίπτωση που ο συγγενής είναι μετανάστης που πρέπει να απελαθεί, ο ανήλικος έχει τη δυνατότητα από μόνος του, να υποβάλει αίτημα για πολιτικό άσυλο. Αποφασίστηκε πως όταν ένα κράτος βρίσκεται σε κρίση, δεν θα γίνονται επιστροφές. Εάν, δηλαδή, κριθεί ότι σε ένα κράτος οι συνθήκες κράτησης και υποδοχής είναι ακατάλληλες και κινδυνεύει η ζωή του μετανάστη τότε δε θα επιστρέφεται πίσω στη χώρα του.

Η τρίτη σημαντική αλλαγή αφορά τον Μηχανισμό Έγκαιρης Προειδοποίησης. Μέσω του Μηχανισμού, τα κράτη-μέλη είναι υποχρεωμένα να ενημερώνουν σε τακτά χρονικά διαστήματα την Ευρωπαϊκή Επιτροπή για τον αριθμό των μεταναστών που έχουν αιτηθεί άσυλο, τις συνθήκες κράτησης κτλ. Η Επιτροπή θα εξετάζει τα δεδομένα και όταν θα κρίνει πως το κράτος πρόκειται να μπει σε κρίση, τότε θα ζητείται από το κράτος-μέλος να ενεργοποιήσει ένα σχέδιο για να διαχειριστεί την κρίση που θα διαρκεί τρεις μήνες.

Οδηγία για τις συνθήκες υποδοχής

Η αναθεωρημένη οδηγία περιλαμβάνει τους λόγους κράτησης όσων έχουν κάνει αίτηση χορήγησης ασύλου. Αυτοί είναι: ταυτοποίηση, επαλήθευση των στοιχείων που εμπεριέχονται στην αίτηση για άσυλο, εξέταση συμμετοχής σε εγκληματικές πράξεις, λόγοι εθνικής ασφάλειας, προετοιμασία επιστροφής στη χώρα προέλευσης εφόσον έχει εξακριβωθεί ότι δεν υπάρχουν βάσιμοι λόγοι για άσυλο, προετοιμασία για επιστροφή σε άλλο κράτος μέσω του Κανονισμού Δουβλίνου II. Τα κράτη-μέλη υποχρεούνται να κρατούν σε ειδικά κέντρα όσους έχουν κάνει αίτηση για άσυλο. Εάν δεν υπάρχουν, μπορούν να κρατούνται σε φυλακές, με την προϋπόθεση όμως ότι θα είναι σε χώρους διαφορετικούς από αυτούς που κρατούνται οι κοινοί κρατούμενοι. Οι αρχές του κράτους-μέλους είναι υποχρεωμένες να ενημερώνουν

τους αιτούντες άσυλο σχετικά με τη διαδικασία της αίτησης ασύλου σε γλώσσα που γνωρίζουν.

Οι ανήλικοι μπορούν να κρατηθούν μόνο για ένα μικρό χρονικό διάστημα χωρίς να προσδιορίζεται αυτό το διάστημα. Ειδικά οι ασυνόδευτοι ανήλικοι απαγορεύεται να κρατούνται σε φυλακές και μόνο αν υπάρχουν εξαιρετικές περιπτώσεις μπορούν να κρατηθούν σε ειδικούς χώρους.

Αποφάσεις Ευρωπαϊκών Οργάνων για τον κανονισμό «Δουβλίνο II»

Στις αρχές του 2013, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή αποφάσισε τη λήψη βελτιωτικών αποφάσεων για την προστασίας των αιτούντων πολιτικό άσυλο, περιλαμβάνοντας αναθεώρηση της σχετικής κοινοτικής νομοθεσίας. Τις αλλαγές αυτές τα κράτη μέλη θα πρέπει να τις συμπεριλάβουν στην εθνική τους νομοθεσία. Στις 6 Απριλίου 2011, η ολομέλεια του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου με ψήφισμά της ενέκρινε την κατάργηση της συμφωνίας «Δουβλίνο II». Στο ψήφισμα αποφασίζεται η μη εφαρμογή της βασικής αρχής του κανονισμού σχετικά με την επαναπροώθηση των αιτούντων άσυλο, στην πρώτη χώρα εισόδου τους στην Ευρώπη, ενώ κατοχυρώνεται η οικονομική βοήθεια από το Ευρωπαϊκό Ταμείο προς τα κράτη που δέχονται μεγάλο αριθμό αιτούντων ασύλου.

Η ολομέλεια του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου ενέκρινε αναθεώρηση της υπάρχουσας Κοινοτικής Οδηγίας στον τομέα της παροχής ασύλου, υποστηρίζοντας ότι *«πρέπει να καθιερωθεί μία ενιαία πανευρωπαϊκή διαδικασία χορήγησης και ανάκλησης του καθεστώτος του πρόσφυγα, συμπεριλαμβανομένων των κοινών διασφαλίσεων για τους αιτούντες άσυλο»*. Επίσης δήλωσε πως *«θα υπάρξουν πολλά οφέλη αν επενδύσουμε σε πρωτοβάθμιες διαδικασίες οι οποίες θα είναι ορθές και αποτελεσματικές»*.¹⁹ Επίσης στο ψήφισμα υπάρχει η προτροπή προς τα κράτη-μέλη να παρέχουν στους πρόσφυγες κάθε βοήθεια για να ξεκινήσουν τη διαδικασία ασύλου. Πρέπει, εντός έξι μηνών, να λαμβάνονται οι πρωτοβάθμιες αποφάσεις, καθώς και να ενισχυθούν οι εγγυήσεις για έγκυες πρόσφυγες, ασυνόδευτους ανήλικους και άτομα που έχουν υποστεί βασανιστήρια ή άλλες σοβαρές πράξεις βίας. Στο ψήφισμα γίνεται αποσαφήνιση των «ασφαλών τρίτων χωρών». Μέσω τροπολογιών που προστέθηκαν, στο τελικό ψήφισμα αναγνωρίζεται ότι στα κράτη μέλη που δέχονται “δυσανάλογα μεγάλο αριθμό αιτήσεων ασύλου” σε σχέση με τον πληθυσμό τους, θα πρέπει να

¹⁹ <http://www.enet.gr/?i=news.el.article&id=265719>

δέχονται άμεσα οικονομική αλλά και διοικητική/τεχνική υποστήριξης από το Ευρωπαϊκό Ταμείο, για τους Πρόσφυγες και την Ευρωπαϊκή Υπηρεσία Υποστήριξης για το Άσυλο.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση στον τομέα της μεταναστευτικής πολιτικής συνεργάζεται στενά με το Διεθνή Οργανισμό Μετανάστευσης (ΔΟΜ), ιδίως όσον αφορά την παγκόσμια προσέγγιση της μετανάστευσης.«Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή και τα κράτη μέλη της ΕΕ συνεισφέρουν σε μεγάλο βαθμό στον προϋπολογισμό του ΔΟΜ. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, έχει χρηματοδοτήσει σχέδια που υλοποιήθηκαν από τον ΔΟΜ στο πλαίσιο του προγράμματος για τη μετανάστευση και το άσυλο. Ο ΔΟΜ συμμετείχε επίσης σε πρωτοβουλία της Ευρωπαϊκής Ένωσης, για τη στήριξη του διαλόγου σχετικά με τη μετανάστευση μεταξύ των κρατών μελών της ΕΕ και της Λατινικής Αμερικής. Επιπλέον, ο ΔΟΜ συμμετέχει στα σχέδια εταιρικής σχέσης και κινητικότητας της ΕΕ και στην ανάπτυξη διαγραμμάτων των προοπτικών μετανάστευσης.

1.10.2 ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΟΥ ΔΟΥΒΛΙΝΟΥ ΙΙ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Τον Μάρτιο του 2011 τα αιτήματα ασύλου που εκκρεμούν στην Ελλάδα εκτιμάται ότι είναι περίπου 45.000. Λόγω της κακής λειτουργίας του συστήματος αιτήσεων και παροχής ασύλου στην Ελλάδα, η Γερμανία το 2010 αποφάσισε για ένα έτος να αναστείλει την εφαρμογή του κανονισμού Δουβλίνο ΙΙ, απόφαση την οποία πήραν και εφάρμοσαν επίσης η Σουηδία, η Μ. Βρετανία, η Ισλανδία, η Νορβηγία, η Αυστρία, η Φινλανδία και η Δανία. Σύμφωνα με τη μη κυβερνητική οργάνωση ECRE (European Council on Refugees and Exiles) η πιθανότητα κάποιος μετανάστης να αναγνωριστεί στην Ελλάδα ως πρόσφυγας (αν καταφέρει και αιτηθεί άσυλο) είναι πολύ μικρή. Σύμφωνα με στοιχεία της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους πρόσφυγες, το έτος 2009 ένας μετανάστης είχε ελάχιστες πιθανότητες να αναγνωριστεί ως πρόσφυγας στην Ελλάδα σε σύγκριση με τις υπόλοιπες ευρωπαϊκές χώρες. Σύμφωνα με την Ευρωπαϊκή Στατιστική Υπηρεσία (Eurostat) η Ελλάδα μαζί με την Δανία και την Ολλανδία κατατάσσεται σε έκτη θέση στις ευρωπαϊκές χώρες για τις περισσότερες αιτήσεις ασύλου σε σχέση με τον πληθυσμό (η Κύπρος κατατάσσεται πρώτη με 3.600 αιτήσεις ανά εκατομμύριο κατοίκων και ακολουθούν η

Σουηδία, το Βέλγιο, το Λουξεμβούργο και η Αυστρία). Σε απόλυτους αριθμούς το 2010 η Γαλλία δέχτηκε τις περισσότερες αιτήσεις για άσυλο (51.600 αιτήσεις) ενώ η Ελλάδα το 2010 δέχτηκε πάνω από 10.000 αιτήσεις ασύλου.

Στις 21 Ιανουαρίου 2011 το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων καταδίκασε τη στάση του Βελγίου και της Ελλάδας, με αφορμή την επιστροφή ενός Αφγανού μετανάστη από το Βέλγιο στην Ελλάδα. Ο μετανάστης ταξίδεψε μέσω του Ιράν και της Τουρκίας και εισήλθε στην Ευρωπαϊκή Ένωση μέσω της Ελλάδας στις 7 Δεκεμβρίου 2008 (από τη Μυτιλήνη). Στις 10 Φεβρουαρίου 2009 ο μετανάστης αυτός έφτασε χωρίς ταξιδιωτικά έγγραφα στο Γραφείο Αλλοδαπών του Βελγίου όπου αιτήθηκε άσυλο. Στις 15 Ιουνίου 2009 ο μετανάστης επιστράφηκε, χωρίς τη θέλησή του, στην Ελλάδα, σύμφωνα με τον κανονισμό Δουβλίνο II. Η απόφαση του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου αναφέρει ότι "η επιστροφή μεταναστών αιτούντων άσυλο πίσω στην Ελλάδα παραβιάζει την Ευρωπαϊκή Σύμβαση για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα". Η Ελλάδα καταδικάστηκε για απάνθρωπη-εξευτελιστική μεταχείριση αλλά και άθλιες συνθήκες κράτησης του πρόσφυγα (παραβίαση του άρθρου 3 της Σύμβασης Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων). Το Βέλγιο καταδικάστηκε για παραβίαση του δικαιώματος στη ζωή με την απόφασή του να απελαθεί ο πρόσφυγας στην Καμπούλ. Επίσης το Βέλγιο καταδικάστηκε γιατί παραβίασε και το δικαίωμα προσφυγής του μετανάστη σε δίκαιη και σύντομη δίκη. Σύμφωνα με μη κυβερνητικές οργανώσεις για τους πρόσφυγες (όπως η φλαμανδική Vluchtelingenwerk Vlaanderen, η Διεθνής Αμνηστία, η Ciré, η βελγική Jesuit Refugee Service Belgium, η European Council on Refugees and Exiles, η CRE και η Caritas International) οι αιτούντες άσυλο στην Ελλάδα κακοποιούνται ζώντας στους δρόμους ή σε υπερπλήρη κέντρα κράτησης και η διαδικασία χορήγησης ασύλου χαρακτηρίζεται προβληματική ενώ σχολιάζουν αρνητικά τη συνθήκη Δουβλίνο II. Ο Kathelijne Houben από τη Vluchtelingenwerk Vlaanderen υποστηρίζει ότι η Ευρωπαϊκή Ένωση θα πρέπει να υποστηρίζει την Ελλάδα σε νομοθετικές μεταρρυθμίσεις του συστήματος ασύλου.

Το 2011 θεσπίστηκε ο ελληνικός νόμος 3907/2011 «*Ίδρυση Υπηρεσίας Ασύλου και Υπηρεσίας Πρώτης Υποδοχής, προσαρμογή της ελληνικής νομοθεσίας προς τις διατάξεις της Οδηγίας 2008/115/EK "σχετικά με τους κοινούς κανόνες και διαδικασίες στα κράτη - μέλη για την επιστροφή των παρανόμως διαμενόντων υπηκόων τρίτων χωρών"* και λοιπές διατάξεις» για την αναδιάρθρωση των κρατικών λειτουργιών απονομής ασύλου. Με τον νόμο αυτό προβλέπεται η εθελούσια επιστροφή του

μετανάστη και αναφέρονται οι τεχνικοί λόγοι για τους οποίους αυτό δεν θα μπορούσε να εφαρμοστεί, όπως σε περιπτώσεις όπου δεν υπάρχει συνεργασία με τις πρεσβείες ή εξαιτίας κακών πολιτειακών συνθηκών στις χώρες των μεταναστών κλπ.

Από την Ελλάδα έχει προταθεί η ανακατανομή και μετεγκατάσταση των μεταναστών χωρίς ταξιδιωτικά έγγραφα, με δίκαιη αναλογία, σε όλα τα κράτη μέλη της Ευρώπης.

Σύμφωνα με καταγγελτική αναφορά 14 οργανώσεων που ασχολούνται με μεταναστευτικά ζητήματα, η Ελλάδα δεν τηρεί τις υποχρεώσεις της όσον αφορά στην πρόσβαση των αλλοδαπών στη διαδικασία χορήγησης ασύλου, καθώς η Διεύθυνση Αλλοδαπών Αττικής δέχεται μόνο 20 αιτήσεις χορήγησης ασύλου κάθε Σάββατο.

ΕΝΟΤΗΤΑ 2

2. Μη-Κυβερνητικές Οργανώσεις (ΜΚΟ)

"Είναι καιρός να συνειδητοποιήσει ο καθένας μας πως η Ευρώπη δεν διοικείται μόνο από ευρωπαϊκά θεσμικά όργανα, αλλά επίσης από εθνικές, περιφερειακές και τοπικές αρχές- και από την κοινωνία των πολιτών".

Romano Prodi, πρόεδρος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής

Είναι αναμφισβήτητο ότι η αλματώδης ανάπτυξη της τεχνολογίας μετέτρεψε τη γη σε ένα «παγκόσμιο χωριό». Αποτέλεσμα αυτού είναι να καθίσταται ευκολότερη η περιγραφή των χαρακτηριστικών της παγκόσμιας κοινωνίας και η εκτίμηση ότι στη νέα εποχή έχουν δημιουργηθεί σύνθετα προβλήματα των οποίων η επίλυση και η αντιμετώπιση απαιτεί τη συνεργασία σε παγκόσμιο επίπεδο.

Οι πολίτες των ανεπτυγμένων κυρίως χωρών, συνειδητοποιούν ολοένα και περισσότερο πως δεν πρέπει να έχουν την αξίωση να δίνονται όλες οι λύσεις στα σημαντικά προβλήματα που αντιμετωπίζει η κοινωνία από τις ενέργειες της εκάστοτε πολιτικής ηγεσίας, αλλά πως μπορούν παράλληλα να παράγουν και οι ίδιοι έργο στον τομέα που τους ενδιαφέρει και ανάλογα με τα ενδιαφέροντα του κάθε ατόμου. Συμβάλλουν με τον τρόπο αυτό στην κοινωνική ευημερία και πρόοδο σε όλους τους τομείς της ανθρώπινης δραστηριότητας, παρεμβαίνοντας σε όλους το φάσμα των θεμάτων. Τα παγκοσμιοποιημένα κινήματα, όλο και περισσότερο συγκλίνουν στο τρόπο δράσης τους έχοντας συνισταμένους στόχους. Το μέσο για την επίτευξη των παραπάνω είναι οι μη κυβερνητικές, μη-κερδοσκοπικές οργανώσεις που πολλαπλασιάζονται με γοργούς ρυθμούς και δραστηριοποιούνται σε όλους τους τομείς.

Η παρουσία των Μη-Κυβερνητικών Οργανώσεων (ΜΚΟ), οι οποίες αποτελούν την ίσως πιο δυναμική μορφή έκφρασης της Κοινωνίας των Πολιτών, είναι αναγνωρισμένη σε παγκόσμιο επίπεδο. Ειδικότερα, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή

αναγνωρίζει αυτή την αξία τους, όπως φαίνεται στο ακόλουθο απόσπασμα από την Λευκή Βίβλο για την Ευρωπαϊκή Διακυβέρνηση:

"Η κοινωνία των πολιτών διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στην προβολή των ανησυχιών του πολίτη και την παροχή υπηρεσιών που εξυπηρετούν τις ανάγκες του λαού. Η κοινωνία των πολιτών βλέπει όλο και περισσότερο την Ευρώπη σαν το ιδανικό βήμα για την αλλαγή των πολιτικών προσανατολισμών και της κοινωνίας. Πρόκειται για μια ευκαιρία να εμπλακούν πιο ενεργά οι πολίτες στην επίτευξη των στόχων της Ένωσης και να τους προσφερθεί ένα διαρθρωμένο πλαίσιο για ανάδραση, κριτική και διαμαρτυρία."

Τι εννοούμε με τον όρο "κοινωνία των πολιτών";

Δεν υπάρχει κάποιος κοινά αποδεκτός όρος για την 'κοινωνία των πολιτών', ούτε και μπορεί να κατοχυρωθεί νομικά- λόγω της ποικιλομορφίας των στοιχείων που την συνθέτουν. Ωστόσο, ο όρος αυτός μπορεί να αναφέρεται σε ένα σύνολο οργανώσεων στις οποίες περιλαμβάνονται: οι παράγοντες της αγοράς εργασίας (συνδικαλιστικές οργανώσεις και ομοσπονδίες εργοδοτών- δηλαδή οι κοινωνικοί εταίροι), ενώσεις που αντιπροσωπεύουν οικονομικούς και κοινωνικούς φορείς οι οποίοι δεν είναι κοινωνικοί εταίροι με την στενή έννοια του όρου (όπως οι οργανώσεις καταναλωτών), οι ΜΚΟ (μη-κυβερνητικές οργανώσεις) οι οποίες ενώνουν ανθρώπους γύρω από έναν κοινό σκοπό, όπως οι περιβαλλοντικές οργανώσεις, οι οργανώσεις για τα ανθρώπινα δικαιώματα, οι φιλανθρωπικές οργανώσεις, οι οργανώσεις στον τομέα της εκπαίδευσης και της κατάρτισης κλπ, οι οργανώσεις που βασίζονται στις τοπικές κοινωνίες (δηλαδή οι οργανώσεις που δημιουργούνται από την βάση της κοινωνίας και επιδιώκουν στόχους προσανατολισμένους στα μέλη τους), όπως οργανώσεις νέων, οικογενειακές ενώσεις και όλες οι οργανώσεις μέσω των οποίων οι πολίτες συμμετέχουν στην τοπική και δημοτική ζωή, και, οι θρησκευτικές κοινότητες.

2.1 ΟΡΙΣΜΟΣ ΜΚΟ

Οι αρχαίοι Έλληνες έλεγαν, πολύ εύστοχα, πως το να ορίσεις και να “δώσεις” όνομα σε κάτι, είναι πολλές φορές πιο δύσκολο και από το να το ανακαλύψεις ή να το εφευρέσεις. Δικαιώνοντας τους σοφούς προγόνους μας, η συζήτηση για τον ορισμό των λεγόμενων Μη-Κυβερνητικών Οργανώσεων (ΜΚΟ) καλά κρατεί.

Βασική αιτία στη διχογνωμία αλλά και στην ποικιλία των διαφορετικών ορισμών που έχουν δοθεί, είναι το εύρος της σημασίας και του περιεχομένου που μία ΜΚΟ περικλείει. Γι’ αυτόν ακριβώς το λόγο, επειδή η δραστηριότητα μιας ΜΚΟ ίσως διαφέρει κατά πολύ (σε θέματα λειτουργίας αλλά και σκοπών) από μία άλλη, το θέμα της οριοθέτησης, ταξινόμησης και ορισμού των ΜΚΟ τίθεται δυσχερές. Δεν είναι δυνατό να τις ορίσουμε ούτε από νομική σκοπιά, λόγω της πληθώρας των νόμων που εμπíπτουν στις δραστηριότητες των ΜΚΟ. Αρκεί να αναλογιστούμε πως η εκάστοτε οργάνωση μπορεί να έχει την νομική υπόσταση, για παράδειγμα, της φιλανθρωπικής οργάνωσης, του μη κερδοσκοπικού σωματείου ή του ιδρύματος.

Πλέον καμία διάσκεψη κορυφής ή διεθνής συνάντηση, δεν πραγματοποιείται χωρίς την ταυτόχρονη –και συχνά ανταγωνιστική- οργάνωση ενός φόρουμ των Μη-Κυβερνητικών Οργανώσεων (ΜΚΟ). Ωστόσο, αυτά τα αρχικά (ΜΚΟ) υποδηλώνουν μια έννοια, η οποία μπορεί να καλύπτει σχεδόν τα πάντα. Από μια τοπική περιβαλλοντική οργάνωση, έως μια διεθνή δομή που διαχειρίζεται δεκάδες εκατομμύρια ευρώ.

Ειδικότερα, δεν υπάρχει ακριβής νομικός ορισμός για τις Μη-Κυβερνητικές Οργανώσεις παρά το γεγονός ότι παρόμοιες δομές υφίστανται ήδη από το τέλος του 18^{ου}. Σύμφωνα με το Γαλλικό Συμβούλιο της Επικρατείας, πρέπει να ισχύει η εις άτοπον απαγωγή :

‘Πρόκειται για οντότητες του ιδιωτικού δικαίου, που δεν υπόκεινται στη βούληση των κυβερνήσεων.’

Σ' αυτές εντάσσονται σύλλογοι, οργανώσεις, ομάδες πολιτών, συνδικάτα, επιχειρήσεις, εκκλησίες, πανεπιστημιακά ερευνητικά κέντρα κ.α. Τις περισσότερες φορές ο όρος «Μη Κυβερνητική Οργάνωση» αφορά οργανώσεις που έχουν αναγνωριστεί από κρατικά μορφώματα ή διεθνείς οργανισμούς, που σε πολλές περιπτώσεις συνεργάζονται μ' αυτές ή απλά τις συμβουλευονται.

Η Παγκόσμια Τράπεζα δίνει τον εξής ορισμό για τις ΜΚΟ:

‘ιδιωτικές οργανώσεις που αναλαμβάνουν δράση σχετικά με την ανακούφιση όσων υποφέρουν, την προαγωγή των συμφερόντων των φτωχών, την προστασία του περιβάλλοντος, την παροχή βασικών κοινωνικών υπηρεσιών ή αναλαμβάνουν την προώθηση της κοινωνικής ανάπτυξης’

Στην αγγλική γλώσσα ο όρος «Government» είναι πιο κοντά στην έννοια του «Κράτους» παρά στην έννοια της «Κυβέρνησης» σύμφωνα με τα ελληνικά δεδομένα, δηλαδή το ανώτατο συλλογικό όργανο στο πλαίσιο της εκτελεστικής εξουσίας. Συνεπώς θα ήταν πιο σωστό να μεταφράζουμε τον όρο «non-governmental organizations» ως «μη-κρατικές οργανώσεις» και όχι ως «μη-κυβερνητικές οργανώσεις».

Η απόδοση του όρου στα ελληνικά ως «μη-κυβερνητικές οργανώσεις» είναι ευρέως διαδεδομένη, αν και εσφαλμένη. Στην ελληνική γλώσσα η «Κυβέρνηση» είναι το συνταγματικό όργανο που κατευθύνει τη γενική πολιτική της χώρας και απαρτίζεται από τον Πρωθυπουργό και τους Υπουργούς (άρθρα 82 και 81 Συντ.). Υπάρχουν συλλογικά κυβερνητικά όργανα (ν. 1558/1985), όχι όμως και «κυβερνητικές οργανώσεις», επομένως δεν έχει νόημα και ο όρος «μη-κυβερνητικές οργανώσεις».

Ο όρος «non-governmental organizations» έχει καταβολές στο διεθνές δίκαιο. Πρωτοεμφανίζεται στο άρθρο 71²⁰ του Καταστατικού Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών

²⁰ Άρθρο 71. Το Οικονομικό και Κοινωνικό Συμβούλιο μπορεί να αποφασίζει να συμβουλευεται μη κυβερνητικούς οργανισμούς που ασχολούνται με θέματα της αρμοδιότητάς του. Τέτοιες αποφάσεις μπορούν να αναφέρονται σε διεθνείς οργανισμούς και, όταν το απαιτούν οι περιστάσεις, σε εθνικούς οργανισμούς, ύστερα από συνεννόηση με το ενδιαφερόμενο Μέλος των Ηνωμένων Εθνών.

(1945), το οποίο προβλέπει τη δυνατότητα αναγνώρισης «συμβουλευτικού καθεστώτος» σε διεθνείς αλλά και εθνικές μη-κυβερνητικές οργανώσεις που ενεργοποιούνται στο πεδίο των δραστηριοτήτων του Οικονομικού και Κοινωνικού Συμβουλίου των Ηνωμένων Εθνών. Είναι χαρακτηριστικό ότι και στον ορισμό της έννοιας της μη-κυβερνητικής οργάνωσης που επιχείρησε να δώσει το Οικονομικό και Κοινωνικό Συμβούλιο των Ηνωμένων Εθνών το κυρίαρχο στοιχείο είναι η ιδιωτική νομική φύση, δηλαδή ο μη-κρατικός χαρακτήρας των οργανώσεων αυτών. Το άρθρο 71 του Καταστατικού Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών θεωρείται σήμερα ξεπερασμένο, αφού υπάρχουν χιλιάδες διεθνείς και εθνικές μη-κυβερνητικές οργανώσεις οι οποίες αναπτύσσουν δραστηριότητες στο πλαίσιο των Ηνωμένων Εθνών, χωρίς να διαθέτουν το συμβουλευτικό status του άρθρου 71.

Στον ευρωπαϊκό χώρο ο όρος μη-κυβερνητικές οργανώσεις τείνει πλέον να καλύψει το σύνολο των μη-κρατικών οργανώσεων που δεν έχουν κερδοσκοπικό χαρακτήρα και επιδιώκουν κοινωνικά ωφέλιμους σκοπούς, ιδίως δε σκοπούς που σχετίζονται με την προάσπιση και προώθηση των παλαιών και νέων θεμελιωδών δικαιωμάτων. Η επιδίωξη από τις μη-κυβερνητικές οργανώσεις σκοπών γενικότερου συμφέροντος είναι το στοιχείο που τις διαφοροποιεί από τις «οργανώσεις συμφερόντων» (π.χ. τις «επαγγελματικές οργανώσεις»), οι οποίες μεριμνούν αποκλειστικά για την προστασία και προώθηση των ιδιαίτερων οικονομικοκοινωνικών συμφερόντων των μελών τους.

Ο συσχετισμός των μη-κυβερνητικών οργανώσεων με την προστασία και προώθηση των θεμελιωδών δικαιωμάτων επιτρέπει ένα θετικό ορισμό τους, κάτι το οποίο δεν προσφέρει ο όρος «μη-κυβερνητικές οργανώσεις» που προσδιορίζει αρνητικά μόνο αυτές τις οντότητες. Έτσι καθίσταται δυνατή η διαφοροποίηση των μη-κυβερνητικών οργανώσεων από άλλες μη-κρατικές και μη-κερδοσκοπικές οργανώσεις, η δραστηριότητα των οποίων δεν χαρακτηρίζεται από κάποια ιδιαίτερη κοινωνική χρησιμότητα, και πολύ περισσότερο από άλλες μη-κρατικές και μη-κερδοσκοπικές οργανώσεις που επιδιώκουν ανελεύθερους και αντιδημοκρατικούς σκοπούς.

Στη γενική τρέχουσα ορολογία, τα αρχικά ΜΚΟ παραπέμπουν σε δύο μεγάλους τύπους οργανώσεων.

Πρώτον, σε ισχυρά πολυεθνικά δίκτυα οργανώσεων, τα οποία ειδικεύονται κυρίως στην ανθρωπιστική δράση (όπως το κίνημα του Ερυθρού Σταυρού, η Handicap International και οι Γιατροί του Κόσμου), στην προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων (όπως η Διεθνής Αμνηστία), στην προστασία του περιβάλλοντος (όπως η GREENPEACE). Αυτές οι δομές μπορεί να έχουν αρκετά εκατομμύρια μελών (4,67 για το WWF !!), των οποίων η συμμετοχή εξαντλείται κυρίως στο να πληρώνουν τη συνδρομή τους, χρηματοδοτώντας με αυτόν τον τρόπο την οργάνωση. Διοικούνται με απόλυτα επαγγελματικό τρόπο και μπορεί να διαθέτουν εκατοντάδες ή και χιλιάδες μόνιμα απασχολημένους μισθωτούς. Δρουν δε, τόσο σε επίπεδο βάσης, όσο και ως μέσο πίεσης των κυβερνήσεων, ενώ ‘χειρίζονται’ καλά τα μέσα ενημέρωσης, με αποτέλεσμα να εξασφαλίζουν σημαντική προβολή από αυτά.

Δεύτερον, σε πολυεθνικά κινήματα μεγαλύτερου ή μικρότερου μεγέθους, που έχουν ως στόχο την οργάνωση εκστρατειών ενάντια σε ορισμένες μορφές της νεοφιλελεύθερης παγκοσμιοποίησης, και τα οποία ασχολούνται λιγότερο με την εξασφάλιση χρηματικών πόρων και περισσότερο με τη συμμετοχή στις κινητοποιήσεις στους δρόμους.

Πρωτοέκαναν τη θεαματική εμφάνισή τους στο Seattle, και στη συνέχεια ακολούθησαν η Γένοβα, η Ουάσιγκτον, η Βαρκελώνη κ.α. Το Παγκόσμιο Κοινωνικό Φόρουμ του Πόρτο Αλέγκρε και οι τοπικές, εθνικές ή ηπειρωτικές εκδοχές του, αποτέλεσαν το χαρακτηριστικότερο παράδειγμα αυτού του φαινομένου.

Η οργάνωση ATTAC (Ένωση για τη φορολόγηση των χρηματοπιστωτικών συναλλαγών υπέρ των πολιτών), η οποία ιδρύθηκε το 1998 στη Γαλλία και είναι σήμερα παρούσα σε περισσότερες από πενήντα (50) χώρες, είναι χαρακτηριστικό πρότυπο μοντέλο που χρησίμευσε για την ανάπτυξη αυτών των κινήματων.

Η αύξηση της δύναμης των ΜΚΟ, οι οποίες είναι εξ ορισμού φορείς μιας διεθνιστικής λογικής, αποτελεί επίσης συνέπεια της εξασθένησης των εθνικών πολιτικών εξουσιών, που προώθησαν δραστήρια την απορύθμιση των αγορών, την

κατάληψη κάθε είδους εθνικής κυριαρχίας και την παράδοσή της στη λογική της αγοράς, που είναι πλέον απόλυτα παγκοσμιοποιημένη.

Η αναβίωση κατά τη δεκαετία του 1990 του επιστημονικού, πολιτικού, ακόμη και του δημοσιογραφικού ενδιαφέροντος για την έννοια της «κοινωνίας των πολιτών», δημιούργησε επίσης ένα ευνοϊκό κλίμα για τις μη-κυβερνητικές οργανώσεις, οι οποίες συχνά θεωρούνται ως ο πιο χαρακτηριστικός θεσμός της «κοινωνίας των πολιτών» και ο πιο αυθεντικός εκπρόσωπός της.

Στη διεθνή συζήτηση η σύνδεση των μη-κυβερνητικών οργανώσεων με την έννοια της «κοινωνίας των πολιτών» γίνεται με αναφορά κυρίως στο Τοκβιλιανό παράδειγμα, σύμφωνα με το οποίο η «κοινωνία των πολιτών» είναι ένας χώρος όπου οι οργανωμένοι πολίτες αξιοποιούν την ελευθερία του συνεταιρίζεσθαι ως θεσμικό αντίβαρο στον κρατικό αυταρχισμό, ως δύναμη εκδημοκρατισμού «από τα κάτω», ως «σχολείο δημοκρατίας», ως μέθοδο παραγωγής «κοινωνικού κεφαλαίου» και ακόμη ως όχημα για κοινωνικές δράσεις που συμβάλλουν στο «κοινό καλό».

Τα παραπάνω αποτελούν ένα καλό σημείο εκκίνησης περιγραφής του σύγχρονο Μη-Κυβερνητικού τοπίου (είναι, για παράδειγμα, τα Think-Tanks των πολιτικών κομμάτων Μη-Κυβερνητικές Οργανώσεις;). Ούτως ή άλλως, η συνεπής χρήση του όρου «Μη-Κυβερνητικές Οργανώσεις» (ΜΚΟ) ως προσδιοριστικού είναι *a priori* καταδικασμένη, καθώς πρόκειται για έναν αρνητικό ορισμό: στηρίζεται στην άρνηση της κρατικής ιδιότητας. Ακόμη και αν, χωρίς να αυθαιρετούμε ιδιαίτερα, συμπεριλάβουμε και το «μη-κερδοσκοπικό» στοιχείο στα χαρακτηριστικά των ΜΚΟ -διαφοροποιώντας τις έτσι από το χώρο της επιχειρηματικής δραστηριότητας- ο ορισμός παραμένει αρνητικός, με όλες τις αδυναμίες που αυτό συνεπάγεται.

Σε ευρύτερη χρήση ο όρος ΜΚΟ μπορεί να αποδοθεί σε κάθε μη-κερδοσκοπικό οργανισμό, που είναι ανεξάρτητος από την κυβέρνηση. Οι ΜΚΟ είναι οι τυπικοί οργανισμοί που βασίζονται σε συγκεκριμένες αξίες, και εξαρτώνται εξ' ολοκλήρου ή εν μέρει σε ανιδιοτελείς προσφορές και εθελοντική υπηρεσία. Παρόλο που ο παράγοντας ΜΚΟ συγκροτείται ολοένα και περισσότερο με στοιχεία επαγγελματισμού τις δύο τελευταίες δεκαετίες, οι αρχές του αλτρουισμού και του εθελοντισμού παραμένουν τα χαρακτηριστικά κλειδιά για τον ορισμό τους.

Πέρα από αυτά, είναι σκόπιμο να παρατεθούν κάποια από τα χαρακτηριστικά για τις ΜΚΟ που έχουν διατυπωθεί.

- Ένας ΜΚΟ είναι μία μη-κερδοσκοπική οργάνωση που προσανατολίζεται στην παροχή υπηρεσιών ή αναπτυξιακής βοήθειας, είτε προς όφελος των μελών της είτε άλλων ομάδων του πληθυσμού.

- Ένας ΜΚΟ είναι μία οργάνωση ιδιωτών ατόμων που πιστεύουν σε συγκεκριμένες βασικές κοινωνικές αρχές και δομούν έτσι τις δραστηριότητές τους προκειμένου να επιφέρουν ανάπτυξη στις κοινότητες που υπηρετούν.

- Ένας ΜΚΟ είναι μία κοινωνική οργάνωση ανάπτυξης που συμβάλλει στην ισχυροποίηση του ανθρώπου.

- Ένας ΜΚΟ είναι μία οργάνωση ή ομάδα ανθρώπων που εργάζονται ανεξάρτητα

- Ένας ΜΚΟ είναι μία ανεξάρτητη δημοκρατική οργάνωση που εργάζεται για την ενίσχυση οικονομικά ή κοινωνικά περιθωριοποιημένων ομάδων.

- Ένας ΜΚΟ είναι μία οργάνωση που δεν εξαρτάται από πολιτικές παρατάξεις, που γενικά εργάζεται για την παροχή βοήθειας, ανάπτυξης και ευημερίας στην κοινωνία.

- Ένας ΜΚΟ είναι μία οργάνωση αφοσιωμένη στις βασικές αιτίες των προβλημάτων και προσπαθεί να βελτιώσει την ποιότητα της ζωής των φτωχών των καταπιεσμένων και γενικά των περιθωριοποιημένων σε επαρχιακές ή και αστικές περιοχές.

- Ένας ΜΚΟ είναι μία οργάνωση που ιδρύθηκε από και για την κοινωνία χωρίς ή με μικρή παρέμβαση από την κυβέρνηση. Δεν είναι μόνο φιλανθρωπικοί οργανισμοί αλλά εμπλέκονται επίσης με κοινωνικές οικονομικές και πολιτιστικές δραστηριότητες.
- Ένας ΜΚΟ είναι μία οργάνωση ευέλικτη και δημοκρατική στη δομή της που σκοπεύει να υπηρετήσει τον άνθρωπο χωρίς να έχει κέρδος για την ίδια.
- "Μη-Κυβερνητικός Οργανισμός" είναι οποιοσδήποτε οργανισμός ή ίδρυμα που έχει οργανωθεί για να αναλάβει μία ή περισσότερες από τις παρακάτω δραστηριότητες: ανθρωπιστική βοήθεια ή αποστολές ανακούφισης του ανθρώπινου πόνου, υπεράσπιση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και συνειδητοποίηση, κοινωνική επανένταξη και επανακατοίκηση, φιλανθρωπικό έργο, δραστηριότητες εκπαιδευτικές, υγείας και πολιτιστικές, προστασία του περιβάλλοντος, οικονομική αναδόμηση και ανάπτυξη, προώθηση των δημοκρατικών πρακτικών, κοινωνική ανάπτυξη, προώθηση της ισότητας των φύλων ή οποιαδήποτε άλλη μη-κερδοσκοπική δραστηριότητα που υπηρετεί το κοινό συμφέρον.

2.2 Κατηγοριοποίηση

Όπως προκύπτει από τα παραπάνω, ο όρος μη-κυβερνητικοί οργανισμοί είναι πολύ γενικός, ευρύς και εμπεριέχει στους κόλπους του πολλούς διαφορετικούς τύπους οργανώσεων. Τα κριτήρια για την διαφοροποίηση τους ποικίλουν ως προς:

1. την ύλη τους και το αντικείμενο τους
2. τον τρόπο λειτουργίας τους
3. το μέγεθος τους (οικονομικοί γίγαντες και μικρές τοπικές οργανώσεις με λίγα μέλη και πολύ εθελοντική εργασία)
4. τον τόπο δράσης (εθνικό, ευρωπαϊκό, παγκόσμιο επίπεδο)
5. τον γενικό προσανατολισμό και τους στόχους τους

1. Όσον αφορά την καθ' ύλην κατηγοριοποίηση των μη-κυβερνητικών οργανώσεων απαντούμε μεγάλη ποικιλία. Έτσι λοιπόν εδώ αναφέρονται ορισμένες από τις μεγαλύτερες κατηγορίες:

α. Υγεία

Σ' αυτόν τον τομέα η δραστηριότητα των ΜΚΟ αφορά κυρίως την ενημέρωση και χρηματοδότηση για την πρόληψη ασθενειών όπως ο καρκίνος ή το AIDS καθώς και χρόνιων νοσημάτων όπως το άσθμα. Παραδείγματα τέτοιων οργανώσεων είναι η 'AIDS-Προστασία', το 'Ελληνικό Ίδρυμα Οστεοπόρωσης' και η 'Πανελλήνια Κίνηση για την Μεσογειακή Αναιμία'. Επιπλέον, υπάρχουν σύλλογοι αποτελούμενοι από εθελοντές αιμοδότες και δωρητές οργάνων καθώς επίσης και οργανικού υλικού πάσης φύσεως που μπορεί να χρησιμεύσει για ιατρικούς σκοπούς. Τέτοιες οργανώσεις είναι η 'Δεξαμενή δοτών Μυελού των Οστών' και η 'Ένωση Δωρητών Αίματος Σώματος'. Ακόμη υπάρχουν οργανώσεις στον τομέα της υγείας που ασχολούνται με την βελτίωση των συνθηκών ζωής ατόμων που πάσχουν από ανίατες ασθένειες και ατόμων τρίτης ηλικίας όπως η 'Ελληνική Γεροντολογική και

Γηριατρική Εταιρία’ και η ‘Ελληνική Εταιρία Παρηγορητικής και Συμπτωματικής Φροντίδας Καρκινοπαθών’. Τέλος μεγάλες οργανώσεις καταπιάνονται με την αντιμετώπιση επιδημιών και την αναβάθμιση των συνθηκών ζωής και υγιεινής σε χώρες του τρίτου κόσμου. Τέτοιες είναι η ‘ACTIONAID HELLAS’, οι ‘Γιατροί του Κόσμου’ και οι ‘Φαρμακοποιοί του Κόσμου’. Οι οργανώσεις αυτές είναι στελεχωμένες ως επί το πλείστον από επαγγελματίες και ειδικούς επιστήμονες.

β. Πρόνοια

Σε αυτόν τον τομέα συναντούμε ΜΚΟ που στόχο έχουν την ψυχολογική υποστήριξη των ευπαθών κοινωνικά ομάδων (‘Αντιμετώπιση Παιδικού Τραύματος’), την εθελοντική βοήθεια σε κοινωνικές ομάδες σε καταστάσεις κρίσεως (‘Κοινωνικές Συνεταιριστικές Δράσεις Ευπαθών Ομάδων’), τη διοργάνωση συσσιτίων και την παροχή ειδών πρώτης ανάγκης (‘Αλληλεγγύη της Εκκλησίας της Ελλάδος’).

γ. Παιδιά

Όσες ΜΚΟ δραστηριοποιούνται σ’ αυτόν τον τομέα μάχονται κατά της παιδικής εκμετάλλευσης και κακοποίησης (‘Το χαμόγελο του παιδιού’), κατά της παιδικής εργασίας και της έλλειψης εκπαίδευσης των παιδιών του τρίτου κόσμου (‘Unicef’) και υπέρ της βελτίωσης των συνθηκών ζωής των παιδιών με ειδικές ανάγκες (‘Βοήθεια και υποστήριξη παιδιών με ειδικές ανάγκες’)

δ. Πρόσφυγες-Μετανάστες

Όσες οργανώσεις ασχολούνται με αυτόν τον τομέα στοχεύουν στην ενίσχυση των διεθντικών σχέσεων μεταξύ κοινοτήτων μεταναστών-προσφύγων και Ελλήνων πολιτών (‘Ελληνο-πολωνικός Σύλλογος Φιλίας και Συνεργασίας’) στην διεκδίκηση των ατομικών δικαιωμάτων των προσφύγων (‘Φόρουμ Αλβανών Μεταναστών στην Ελλάδα’) καθώς και στην προβολή του πολιτισμού και της κουλτούρας των διαφόρων εθνικών μεταναστευτικών κοινοτήτων (‘Armenia Public Cultural Center’).

ε. Περιβάλλον-Οικολογία

Όσες ΜΚΟ αναπτύσσουν τις δραστηριότητες τους στον τομέα αυτόν ασχολούνται κυρίως με την προστασία του περιβάλλοντος και την διαφύλαξη του φυσικού πλούτου (‘Μεσογειακός Σύλλογος για την Σωτηρία των Θαλασσιών Χελωνών’) την φροντίδα ζώων που βρίσκονται υπό εξαφάνιση (‘Αρκτούρος’) ή είναι τραυματισμένα (‘Ελληνικό κέντρο περίθαλψης άγριων ζώων’), την ψυχαγωγία με εκπαιδευτικές ή αθλητικές δραστηριότητες στην εξοχή (‘διάφοροι ορειβατικοί σύλλογοι, περιβαλλοντολογικές ομάδες’), την άσκηση πίεσης καθώς και την ενημέρωση για την αποφυγή μόλυνσης και ρύπανσης του περιβάλλοντος (‘Οικολογική Εταιρία Ανακύκλωσης’).

στ. Ανθρώπινα δικαιώματα

Εδώ συναντούμε οργανισμούς οι οποίοι επιδιώκουν την προάσπιση των ανθρώπινων δικαιωμάτων (‘Κέντρο Προάσπισης Ανθρωπίνων δικαιωμάτων’), ευπαθών κοινωνικά ομάδων (γυναίκες ,παιδιά , πρόσφυγες ,άτομα με ειδικές ανάγκες), των πολιτικών δικαιωμάτων (‘Διεθνής Αμνηστία’) και στοχεύουν στην αφύπνιση της κοινής γνώμης πάνω στο θέμα του δικαιώματος και της διεκδίκησής του (‘Ελληνικό Κοινωνικό Φόρουμ’). Υπάρχουν επίσης και νομικοί όμιλοι που γνωμοδοτούν όσον αφορά το επίπεδο και την πρόοδο ενός κράτους στα δικαιώματα των πολιτών του διαφόρων μειονοτήτων κ.λ.π.

ζ. Αθλητισμός

Αυτές οι οργανώσεις είναι συνήθως τοπικού ή περιφερειακού χαρακτήρα και σαν κύριο σκοπό τους έχουν ως επί το πλείστον την μύηση νέων ή και μεγαλύτερων στον ερασιτεχνικό αθλητισμό καθώς και στις εναλλακτικές μορφές του (‘Ελληνικός Ορειβατικός Σύλλογος Νιγηρίας’, ‘Γυμναστική Ένωση Βέροιας’).

η. Τέχνες και πολιτισμός

Σε αυτή την θεματική ενότητα δραστηριοποιούνται ΜΚΟ, οι οποίες στοχεύουν είτε στον εκπολιτισμό εξωραϊσμό μιας συγκεκριμένης περιοχής (π. χ. διάφοροι τοπικοί εξωραϊστικοί σύλλογοι) είτε στην γενική πολιτισμική ανάπτυξη

μίας κοινωνίας ('UNESCO') είτε τέλος στην προβολή μίας συγκεκριμένης κουλτούρας και στην προώθηση της ('Όμιλος Διάδοσης Αρχαίου Ελληνικού Πολιτισμού')

2. Όσον αφορά τον στόχο τον τρόπο λειτουργίας και οργάνωσης μπορούμε να κατηγοριοποιήσουμε τις ΜΚΟ σε τρία βασικά μοντέλα χωρίς όμως ο προσδιορισμός τους να είναι απόλυτος.

α. Τα μεγαθήρια τα οποία είναι ΜΚΟ με τεραστία έσοδα και με μεγάλες και ταυτόχρονα ικανότατες επιχειρησιακές δυνατότητες. Αυτές οι οργανώσεις έχουν συνήθως αυστηρώς ιεραρχική δομή. Βάση της πυραμίδας είναι η τα απλά μέλη χρηματοδότες της οργάνωσης και κορυφή μια ελίτ επαγγελματιών. Τέτοιες είναι οι UNICEF, το WWF, ο Ερυθρός σταυρός, CARE INTERNATIONAL κ .α. Αυτές οι οργανώσεις προσπαθούν παγκοσμίως και ιδιαίτερα στον τρίτο κόσμο όπου το φαινόμενο είναι πιο έντονο να αμβλύνουν και να μειώσουν τις συνέπειες τις νεοφιλελεύθερης παγκοσμιοποίησης χωρίς όμως να αναφέρονται στην ρίζα των προβλημάτων.

β. Από την άλλη πλευρά υπάρχουν τα κοινωνικά φόρα πολιτών τα οποία έχουν πενιχρά έσοδα και βασίζονται κυρίως στην εθελοντική δράση των μαλών τους και την αυθόρμητη συμμετοχή των πολιτών σ' αυτά. Δύναμή τους είναι η κινητοποίηση των λαϊκών μαζών η απόλυτη ισότητα ανάμεσα στα μέλη και η συμμετοχικότητα. Αυτά εναντιώνονται απευθείας στην ρίζα του κακού την νεοφιλελεύθερη παγκοσμιοποίηση και απαιτούν συμμετοχή στις αποφάσεις διεκδικώντας μια εναλλακτικής μορφή παγκοσμιοποίησης.

γ. Τέλος υπάρχουν οι μικρές ομάδες τοπικής εμβέλειας απαρτιζόμενες συνήθως από εθελοντές και στοχεύουν στην λύση τοπικών προβλημάτων (π. χ. μεταφορά χωματελής) στηριζόμενες σε ιδίους χρηματικούς πόρους. (Le MONDE diplomatique, 2003)

3. Ως προς το μέγεθος η διάκριση των ΜΚΟ μπορεί να γίνει σε τέσσερα μέρη:

α. Μικρές κοινωνικά βασιζόμενες ομάδες. Αυτές στηρίζονται στην ατομική πρωτοβουλία και είναι συνήθως τοπικού-συνοικιακού επιπέδου. Τέτοιες είναι οι αθλητικές λέσχες εκκλησιαστικά ιδρύματα σε επίπεδο ενοριακό κ.α.

β. Οργανώσεις περιφερειακές συνήθως με φιλανθρωπικούς σκοπούς. Αυτές χρηματοδοτούνται συνήθως από τον εκάστοτε δήμο ή την εκάστοτε νομαρχία καθώς και από μεγαλύτερες ΜΚΟ εθνικού επιπέδου που έχουν τον ίδιο σκοπό.

γ. ΜΚΟ εθνικού επιπέδου όπως το χαμόγελο του παιδιού οι οποίες έχουν αρκετά μεγάλα έσοδα και πολλές φορές χρηματοδοτούν τοπικές Οργανώσεις με αντίστοιχους σκοπούς.

δ. Διεθνείς ΜΚΟ όπως η OXFAM και CARE με μεγάλη και συνήθως παγκοσμίου επιπέδου επιχειρησιακή ικανότητα. Συχνά για μεγαλύτερη αποτελεσματικότητα συνεργάζονται με τοπικές και εθνικές οργανώσεις.

4. Όσον αφορά την γεωγραφική σκοπιά υπάρχουν οι τοπικής δράσης και οι παγκόσμιας δράσης ΜΚΟ. Έτσι από την μία πλευρά έχουμε την GREENPEACE η οποία μπορεί να δράσει οπουδήποτε στον κόσμο και την ενδιαφέρουν θέματα σε όλη την υδρόγειο, και από την άλλη πλευρά έχουμε ευρωπαϊκές ΜΚΟ που τους απασχολούν μόνο συγκεκριμένα θέματα όπως π. χ. οι εθνοκαθάρσεις στο ανατολικό Τιμόρ.

5. Όσον αφορά τον τρόπο δράσης μπορούμε να διακρίνουμε πολλά είδη ΜΚΟ τα κυριότερα όμως είναι τα εξής:

α. Αυτά που διεκπεραιώνουν τον σκοπό τους χρηματοδοτώντας και κάνοντας δωρεές όπως το ίδρυμα FORD & ROCKEFELLER FOUNDATIONS.

β. Αυτά που στηρίζονται κυρίως στην παροχή υπηρεσιών με τα μέσα που τα ίδια διαθέτουν (π. χ. GREENPEACE)

γ. Αυτά που στηρίζονται στην προσπάθεια τους να αφυπνίσουν και να κινητοποιήσουν την κοινή γνώμη (π. χ. Κοινωνικό φόρουμ).

ΡΟΛΟΣ – ΣΤΟΧΟΣ – ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ

2.3 ΡΟΛΟΣ

Κοινωνική οικονομία και ΜΚΟ

Σε ότι αφορά το ρόλο των ΜΚΟ, απαραίτητο θα ήταν να επισημανθεί ότι οι οργανώσεις αυτές αποτελούν ή τουλάχιστον θα μπορούσαν να αποτελέσουν, το σημαντικότερο διαμεσολαβητικό στοιχείο μεταξύ κοινωνίας και κράτους και εμπεριέχονται στον ορισμό της «κοινωνίας των πολιτών», της κοινωνικής οικονομίας και του κοινοτισμού.

Στο σημείο αυτό κρίνεται απαραίτητο να γίνει ιδιαίτερη αναφορά στον όρο «κοινωνική οικονομία» καθώς στο εύρος αυτής της έννοιας μπορούν να ενταχθούν και οι ΜΚΟ. Συγκεκριμένα, σύμφωνα με τον Jan Olsson, Πρόεδρο του τμήματος Ευρωπαϊκών Υποθέσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, «αν αποφύγουμε τη θεωρητική σύγκλιση για έναν ακριβή ορισμό της κοινωνικής οικονομίας και αναζητήσουμε το περιεχόμενό της, τότε στην πράξη ο όρος περιλαμβάνει τις διάφορες μορφές συνεταιρισμών, οργανισμούς αλληλοβοήθειας μελών, εταιρείες κοινωφελούς χαρακτήρα και κοινωφελή ιδρύματα». Όπως επίσης γράφει, «το ζητούμενο για το μέλλον δεν είναι τόσο πρόβλημα ορισμού, όσο είναι πρόβλημα ανθρωποκεντρικής-κοινωνικής δράσης και αξιών. Ο ορισμός της κοινωνικής οικονομίας πρέπει να είναι όσο το δυνατόν ευρύτερος, προκειμένου να περιλαμβάνει και να προσελκύει όσο το δυνατόν ευρύτερο φάσμα από φορείς και ευαισθησίες...»

«Παρά τα προβλήματα ορισμού και κοινής ταυτότητας, ο όρος και οι δράσεις της κοινωνικής οικονομίας κατακτούν καθημερινά ευρύτερο χώρο σ' ολόκληρη την Ευρώπη». Αυτό συμβαίνει γιατί «φορείς οικονομικής δραστηριότητας αποδέχονται τον όρο για τον εαυτό τους, αυτοπροσδιορίζονται ως φορείς κοινωνικής οικονομίας, όταν νιώθουν ότι η ταυτότητα των υπηρεσιών τους εντάσσει σ' αυτό το ρεύμα, σ' αυτό το κίνημα». Ακόμη, οι κυβερνήσεις και τα πολιτικά κόμματα αναγνωρίζουν τη σημασία της κοινωνικής οικονομίας αλλά και «η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχει καταστεί κύριος πρωταγωνιστής προώθησης της ιδέας της κοινωνικής οικονομίας». Τέλος, «σημαντικοί φορείς της οργανωμένης κοινωνίας των πολιτών, όπως Εργατικά Συνδικάτα και Πανευρωπαϊκές Συνομοσπονδίες, στηρίζουν την ιδέα και την προώθηση της κοινωνικής οικονομίας σε διάφορα επίπεδα, όπως στο επίπεδο των καλών πρακτικών και της κοινωνικής ευθύνης των επιχειρήσεων» .

Επιπλέον, ως κοινωνική οικονομία ορίζεται η οικονομική δραστηριότητα που δεν ανήκει στον ιδιωτικό ή τον δημόσιο τομέα» και συνεχίζει γράφοντας πως σήμερα, στο χώρο της κοινωνικής οικονομίας προστίθενται οι οικονομικές δραστηριότητες των μη-κυβερνητικών, μη-κερδοσκοπικών οργανισμών, που αναλαμβάνουν να υπηρετήσουν την κοινωνική συνοχή, την αντιμετώπιση του κοινωνικού αποκλεισμού, την εργασιακή ένταξη, την επαγγελματική αποκατάσταση ατόμων ειδικών αναγκών, όπως επίσης και μη-κερδοσκοπικών οργανισμών, που δραστηριοποιούνται στην κατεύθυνση της βιώσιμης ανάπτυξης.

Με βάση τους παραπάνω ορισμούς, οι ΜΚΟ μπορούν να ενταχθούν στα πλαίσια της κοινωνικής οικονομίας. Εξετάζοντας το ρόλο των ΜΚΟ από αυτή τη σκοπιά, η κοινωνική οικονομία:

Ενισχύει τη δημοκρατία

Η δημοκρατία, με όποια οργανωτικά σχήματα κι αν εκφράζεται, δεν είναι δυνατό να επιβιώσει και να ενδυναμωθεί χωρίς την ουσιαστική συμμετοχή των πολιτών, χωρίς την εδραίωση θεσμών οργανωμένης κοινωνίας πολιτών και καθοριστική συμμετοχή τους στη λήψη αποφάσεων. Η συμμετοχική δημοκρατία, όπως αυτή εκφράζεται και αναπτύσσεται στο πλαίσιο της κοινωνικής οικονομίας, αποτελεί αναγκαία και συμπληρωματική λειτουργία της αντιπροσωπευτικής δημοκρατίας.

- Υποστηρίζει το κυρίαρχο μοντέλο κοινωνικοοικονομικής οργάνωσης

Η κοινωνική οικονομία λειτουργεί υπηρετικά, υποστηρικτικά ως προς το κυρίαρχο μοντέλο οικονομικής ανάπτυξης. Λειτουργεί ως βαλβίδα ασφαλείας και ως διαδικασία εξουδετέρωσης συνθηκών που θα μπορούσαν να διαμορφώσουν συνθήκες υπολογίσιμης κοινωνικής αντίδρασης.

- Εναρμονίζει το ατομικό και το κοινωνικό συμφέρον.
- Περιορίζει τα αίτια που δημιουργούν και αναπαράγουν τον κοινωνικό αποκλεισμό, την κοινωνική εξαθλίωση.

2.4 ΜΚΟ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΈΝΩΣΗ

Είναι γεγονός πως η Ευρωπαϊκή Ένωση πάσχει από το γνωστό "δημοκρατικό έλλειμμα" και ο μέσος Ευρωπαίος πολίτης αισθάνεται πως οι θεσμοί της ΕΕ είναι αδιαφανείς και δυσπρόσιτοι. Βρισκόμαστε μπροστά σε ένα παράδοξο: ενώ το "ευρωπαϊκό πείραμα" έχει φτάσει στο απόγειο της επιτυχίας του και ενώ η Ένωση έχει διεισδύσει σε κάθε πτυχή της ζωής των πολιτών των κρατών μελών, οι τελευταίοι αισθάνονται όλο και περισσότερο αποστασιοποιημένοι από αυτήν. Αυτό έχει να κάνει σε μεγάλο βαθμό με το ότι οι πολίτες αισθάνονται πως δεν μπορούν να επηρεάσουν τους μηχανισμούς λήψης αποφάσεων και να εξασκήσουν κάποιου είδους επιρροή.

Επομένως, αυτό που χρειάζεται, είναι να μπορέσουν οι πολίτες της ΕΕ να συμμετάσχουν ενεργά στη διαδικασία λήψης αποφάσεων. Η οργανωμένη κοινωνία των πολιτών μπορεί να αποτελέσει το μέσον δια του οποίου οι πολίτες μπορούν να συμμετάσχουν στον πολιτικό διάλογο, να επηρεάσουν την κατεύθυνση αυτού του διαλόγου και, σε τελική ανάλυση, να ταυτιστούν με τους καρπούς αυτού του διαλόγου

Οι Μη-Κυβερνητικές Οργανώσεις, με τη δυναμικότητα που τις χαρακτηρίζει, αποτελούν τον πλέον κατάλληλο μηχανισμό που μπορεί να φέρει τους πολίτες κοντά στην θεσμοθετημένη κεντρική εξουσία. Θα αρκεστούμε στο να ονομάσουμε τρεις πτυχές του έργου που επιτελούν οι ΜΚΟ:

- Ευαισθητοποίηση

Οι ΜΚΟ μπορούν να επιστήσουν την προσοχή των πολιτών στα θέματα που απασχολούν την διεθνή κοινότητα και να ενθαρρύνουν τον διάλογο, δημιουργώντας ένα δημόσιο "τόπο" και ενθαρρύνοντας τους υποστηρικτές τους να συμμετάσχουν ενεργά στη διαδικασία λήψης αποφάσεων.

- Αντιπροσώπευση- Συμμετοχή

Οι ίδιες οι οργανωμένες ομάδες της κοινωνίας των πολιτών μπορούν να λειτουργήσουν ως δίοδοι αντιπροσώπευσης, μέσα από τις οποίες οι πολίτες μπορούν να επηρεάσουν την πολιτική διαδικασία.

- Δημιουργία οικουμενικού "δήμου"

Μακροπρόθεσμα, η συμμετοχή σε τέτοιου είδους σχήματα, μπορεί να συμβάλλει στην δημιουργία ενός οικουμενικού "δήμου", βασισμένου όχι στην κοινή ιστορία και πολιτισμό, αλλά σε διακρατική ταύτιση γύρω από κοινές προτεραιότητες και αξίες, οι οποίες υπερβαίνουν τα σύνορα των κρατών μελών. Η κατάσταση αυτή θα σηματοδοτήσει την μετάβαση σε μια "μετα-εθνική δημοκρατία" στην οποία η αλληλεγγύη θα είναι έκφραση ταύτισης με κοινές αξίες και στόχους.

Ο συμβουλευτικός ρόλος των ΜΚΟ

Με βάση το άρθρο 71 του καταστατικού χάρτη των Ηνωμένων Εθνών «το Οικονομικό και Κοινωνικό Συμβούλιο μπορεί να αποφασίζει να συμβουλευτεί μη-κυβερνητικούς οργανισμούς που ασχολούνται με θέματα της αρμοδιότητάς του. Τέτοιες αποφάσεις μπορούν να αναφέρονται σε διεθνείς οργανισμούς και, όταν το απαιτούν οι περιστάσεις, σε εθνικούς οργανισμούς, ύστερα από συνεννόηση με το ενδιαφερόμενο Μέλος των Ηνωμένων Εθνών». Με βάση τα παραπάνω αποδεικνύεται πως οι ΜΚΟ έχουν συμβουλευτικό χαρακτήρα.

ΜΚΟ ως τρίτος τομέας παροχής υπηρεσιών

Περιγράφοντας την κατάσταση που επικρατεί στη σημερινή πραγματικότητα, εκτός από τον δημόσιο και τον ιδιωτικό τομέα, διαβλέπετε και έναν τρίτο. Ο τρίτος τομέας ήδη διατέμνει την κοινωνία με μια φαρδιά λωρίδα εδάφους. Οι κοινοτικές δραστηριότητες καλύπτουν όλο το φάσμα, από τις κοινωνικές υπηρεσίες μέχρι τη φροντίδα για την υγεία, την παιδεία και τις έρευνες, τις καλές τέχνες, τη θρησκεία και την παροχή νομικής υποστήριξης. Οργανισμοί κοινοτικών υπηρεσιών βοηθούν τους ηλικιωμένους και ανήμπορους, τους διανοητικά ανάπηρους, τους προβληματικούς νέους, τους άστεγους και άπορους. Εθελοντές ανακαινίζουν ερειπωμένα διαμερίσματα και χτίζουν καινούργια σπίτια για οικογένειες με χαμηλά εισοδήματα. Δεκάδες χιλιάδες Αμερικανοί προσφέρουν εθελοντικά τις υπηρεσίες τους σε κρατικά νοσοκομεία και κλινικές για τη φροντίδα των ασθενών, συμπεριλαμβανομένων και των θυμάτων του AIDS. Χιλιάδες άλλοι αναλαμβάνουν ρόλους θετών γονέων ή μεγάλων αδελφών για μικρά ορφανά παιδιά.

ΜΚΟ ως εμπόδιο στην προσπάθεια κυριαρχίας του Κράτους στους πολίτες

Το Κράτος, πράγματι, μπορεί να παίξει τον ρόλο του εγγυητή της ειρήνης και του διαιτητού των μεγάλων συμφερόντων. Όμως, επειδή υπάρχει περίπτωση το

Κράτος, το οποίο κινείται μεταξύ αυτών των μεγάλων συμφερόντων, να κυριαρχήσει απέναντι στους πολίτες, γι' αυτό είναι ανάγκη να αναπτυχθούν οι «κοινωνίες των πολιτών», που είναι διάφορες μη-κυβερνητικές οργανώσεις, σύλλογοι, πολιτιστικές οργανώσεις, οι οποίες θα αποτελούν ένα φρένο στην προσπάθεια απόλυτης κυριαρχίας του Κράτους πάνω στις αδύναμες μάζες του λαού. Η Ευρωπαϊκή Ένωση, αν και κατηγορείται από πολλούς σε μερικά σημεία, εν τούτοις προωθεί την ανάπτυξη αυτής της «κοινωνίας των πολιτών», γιατί διαφορετικά διακυβεύεται αυτό το ίδιο το μέλλον της Ευρώπης.

ΜΚΟ ως έκφραση του εθελοντισμού

Τα τελευταία χρόνια και κυρίως την τελευταία οκταετία, παρατηρείται στη χώρα μας μεγάλη αύξηση των μη-κυβερνητικών οργανώσεων. Παράλληλα, παρατηρείται και αύξηση των πολιτών γύρω από τις οργανώσεις αυτές. Οι νεοέλληνες, δείχνουν όλο και περισσότερο ενδιαφέρον να ενταχθούν σε κάποια οργάνωση που να τους εκφράζει και να ταυτίζονται οι δραστηριότητές της με τα ενδιαφέροντά τους. Ενδεικτικά αναφέρουμε τα Προγράμματα Εθελοντικής Εργασίας για το Περιβάλλον (ΠΕΕΠ), την SCI Hellas, το Χαμόγελο του παιδιού και τόσες άλλες που προσελκύουν όλο και περισσότερα μέλη που είναι πρόθυμα να προσφέρουν εθελοντική εργασία. Ο συνεχώς αυξανόμενος αριθμός των οργανώσεων αυτών, μας κάνει να αισιοδοξούμε ότι όλο και περισσότεροι άνθρωποι θα αισθανθούν τη μεγίστη σημασία της εθελοντικής εργασίας.

ΜΚΟ και ουδετερότητα

Ένας σημαντικός ρόλος που διαδραματίζουν οι ΜΚΟ είναι η στάση ουδετερότητας που τηρούν, σε περιοχές που πλήττονται από εμφύλιο πόλεμο, εκεί όπου ακόμα και οι οργανώσεις του ΟΗΕ αλλά και ο Ερυθρός Σταυρός, δεν επιτρέπεται να έχουν πρόσβαση. Εκεί όπου κυριαρχεί ο πόλεμος, είναι πολύ δύσκολο να βρεθεί ισορροπία μεταξύ κρατών, κυβερνήσεων και πολιτικών κομμάτων πράγμα το οποίο συνεπάγεται πως είναι πολύ δύσκολο να είναι κανείς «ουδέτερος» και

«αντικειμενικός». Όπου υπάρχει κρίση στον πλανήτη, οι ΜΚΟ είναι πάντα εκεί για να βοηθήσουν μετά την εκτόνωσή της και να καλύψουν τις ανάγκες των ανθρώπων της περιοχής αλλά και πριν από τις στρατιωτικές επεμβάσεις, σε πολλές περιπτώσεις, οι ΜΚΟ είναι εκεί.

Συμβολή των ΜΚΟ στη δημιουργία μιας νέας μορφής ανθρώπου

Τα άτομα που ανήκουν σε κάποια ΜΚΟ σε οποιοδήποτε τομέα και αν δραστηριοποιείται, χαρακτηρίζονται από θάρρος και αποφασιστικότητα προκειμένου να προασπίσουν τα «πιστεύω» τους. Θυσιάζουν γι' αυτό τον ελεύθερό τους χρόνο και σε πολλές περιπτώσεις, θέτουν σε κίνδυνο ακόμα και τη σωματική τους ακεραιότητα, όπως συμβαίνει με τις ΜΚΟ που δραστηριοποιούνται σε περιοχές κρίσεων. Μια μορφή ανθρώπου, που αποτελεί πρότυπο, απαραίτητη για την κοινωνία μας.

2.5 ΣΤΟΧΟΣ

Στόχος είναι η ενσυνείδητη επιδίωξη κάποιου αποτελέσματος. Όταν κάποιο αποτέλεσμα δεν προκύπτει από τυχαίους όρους αλλά από ενσυνείδητη ενέργεια του ανθρώπου ο οποίος μάλιστα διαλέγει και τα κατάλληλα μέσα για να φτάσει σ' αυτό τότε λέμε ότι ο άνθρωπος πέτυχε το σκοπό του. Για την επιτυχία απαιτείται η γνώση των μέσων αλλά και κάθε στοιχείου ή δρόμου που οδηγεί στο επιθυμητό τέρμα. Οι σκοποί μπορεί να είναι ατομικοί ή συλλογικοί. Κάθε σκοπός πρέπει να είναι εφικτός, ηθικός αλλά και τα μέσα που οδηγούν σ' αυτό, ηθικά.

Εναισθητοποίηση του πολίτη

Εξετάζοντας τους στόχους που θέτουν οι μη-κυβερνητικές οργανώσεις μέσα στα πλαίσια των δραστηριοτήτων τους είναι αναμφισβήτητο ότι έχουν ως βασικό και πρωταρχικό τους στόχο, την ενεργοποίηση του απλού πολίτη και την εναισθητοποίηση του σε ότι αφορά τα προβλήματα που απασχολούν το σύγχρονο άνθρωπο. Μέσα από τη δράση των οργανώσεων αυτών διαφαίνεται η επιθυμία τους να ωθήσουν τους πολίτες να συνειδητοποιήσουν ότι μπορούν να προσφέρουν εθελοντικά σε όποιο τομέα επιθυμούν. Διαμορφώνουν μια διαφορετική κοινωνία σε σχέση με παλαιότερες εποχές. Ίσως να μην ήταν υπερβολή να ισχυριστούμε ότι οι μη-κυβερνητικές οργανώσεις είναι η «απάντηση» των λαών στα πρότυπα της καταναλωτικής κοινωνίας. Οι διαπροσωπικές σχέσεις δε θα βελτιωθούν και η ειρήνη στον κόσμο δεν πρόκειται να εδραιωθεί αν οι άνθρωποι ενδιαφέρονται μόνο για το πώς θα καταναλώσουν όσο το δυνατόν περισσότερο, απαλλαγμένοι από κάθε είδους ιδανικά και αξίες. Η πρόοδος της κοινωνίας θα επέλθει μέσω της προσφοράς, της ενεργοποίησης, του εθελοντισμού. Η αίσθηση της ανιδιοτελούς προσφοράς και το ειλικρινές ενδιαφέρον για το συνάνθρωπο εξυψώνει την κοινωνία και τους πολίτες της σε ένα επίπεδο ζωής που διακατέχεται από αξίες και ιδανικά και τότε ο άνθρωπος μπορεί πραγματικά να μεγαλουργήσει! Εκεί όπου οι πολιτικές ηγεσίες αδυνατούν να βρουν λύσεις σε πολιτικά θέματα που διχάζουν λαούς και προξενούν πολέμους, έρχονται οι μη-κυβερνητικές οργανώσεις και φέρνουν μήνυμα ελπίδας για το μέλλον της ανθρωπότητας. Έρχονται οι άνθρωποι κοντά μέσα από τις κοινές τους δραστηριότητες για την ειρήνη ή ακόμα και για παγκόσμια προβλήματα και συνειδητοποιούν πως αυτά που τους χωρίζουν είναι πολύ λιγότερα από εκείνα που μπορούν να τους ενώσουν.

Με τη συμμετοχή σε κάποια ΜΚΟ ο πολίτης νιώθει ότι παράγει έργο, ότι συμβάλλει στην ευημερία και την πρόοδο της κοινωνίας της οποίας αποτελεί μέλος και ότι κατά κάποιο τρόπο αναλαμβάνει πρωτοβουλίες και δράσεις πάνω σε σημαντικά ζητήματα που απασχολούν την τοπική ή και παγκόσμια κοινωνία γενικότερα, συμβάλλοντας στην επίλυσή τους. Από απαθής μετατρέπεται σε ενεργό μέλος που έχει άποψη, που «παλεύει» για έναν καλύτερο κόσμο και ζει οραματιζόμενος αυτόν τον κόσμο για τη γενιά του αλλά και τις ερχόμενες γενιές.

Αντιμετώπιση κοινωνικών αναγκών.

Ακόμη, όπως φάνηκε και από την κατηγοριοποίηση, οι ΜΚΟ έχουν ως στόχο την αντιμετώπιση των κοινωνικών αναγκών των ανθρώπων. Οι δραστηριότητές τους καλύπτουν όλους τους τομείς και τις ανάγκες της κοινωνίας, από τις κοινωνικές υπηρεσίες, μέχρι τη φροντίδα για την υγεία, την παιδεία, την προστασία του περιβάλλοντος, τη θρησκεία, τις τέχνες, μέχρι και την παροχή νομικής υποστήριξης. Εκεί όπου το κράτος σταματά, οι ΜΚΟ δραστηριοποιούνται περαιτέρω.

Με βάση τα παραπάνω, έγινε μια προσπάθεια να προσδιοριστεί ο ρόλος των ΜΚΟ καθώς και ο σκοπός τους, μέσα από τις γνώμες των επιστημόνων και των άλλων προσώπων που παραθέσαμε. Το αν υλοποιούν τους στόχους τους ή τουλάχιστον τους περισσότερους από αυτούς που θέτουν εξαρτάται και από τη χρηματοδότη των οργανισμών αυτών και από το κατά πόσο προσανατολίζουν τους στόχους τους με βάση τη χρηματοδότηση που παίρνουν. Χρήσιμο όμως, εκτός από τα παραπάνω είναι να εξετάσουμε και τη στρατηγική τους.

2.6 ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ

Στρατηγική είναι «το σύνολο συντονισμένων ενεργειών και χειρισμών για την επίτευξη στόχου, η τακτική.» ή με βάση κάποιον άλλο ορισμό «είναι η κατεύθυνση και το πεδίο δράσεως μιας επιχείρησης ή ενός οργανισμού για μεγάλο χρονικό διάστημα.») Ακόμη, η στρατηγική αποτελεί τη γενική πορεία που ακολουθεί η επιχείρηση ή ο οργανισμός για να ανταποκριθεί στην αποστολή και να φτάσει στο όραμα. Επίσης στρατηγική είναι «ο καθορισμός των βασικών μακροπρόθεσμων στόχων της οργάνωσης, η υιοθέτηση πορείας δράσης και κατανομή των πόρων που απαιτούνται για την επίτευξη των στόχων αυτών.»

Με βάση τους ορισμούς μπορούμε να «δούμε» τη στρατηγική συγκεκριμένων ΜΚΟ σε συνδυασμό πάντα με τους στόχους που θέτουν. Για παράδειγμα, μια από τις πιο γνωστές οργανώσεις είναι η « Διεθνής Αμνηστία». Η οργάνωση αυτή συσπειρώνει τους πολίτες ανά τον κόσμο σε μια συνωμοσία ελπίδας για την προστασία των αδικημένων του κόσμου. Κύριο και πάγιο αίτημά της είναι ο σεβασμός των διεθνών συμβάσεων για τα ανθρώπινα δικαιώματα όταν αυτά παραβιάζονται από τα ίδια τα κράτη που επίσημα τις έχουν αποδεχτεί..

Ένα ακόμη παράδειγμα αποτελεί η οργάνωση SCI HELLAS που είναι ένα διεθνές κίνημα ειρήνης που υφίσταται από το 1920 και προωθεί την ειρήνη και τη διεθνή συνεργασία μέσα από διεθνή προγράμματα εθελοντικής εργασίας.

Γενικότερα, κάθε μη-κυβερνητική οργάνωση, από εκείνες που στοχεύουν στην προστασία του περιβάλλοντος, μέχρι και τις φοιτητικές οργανώσεις για την ανταλλαγή των νέων και τη συναδέλφωση μεταξύ των λαών αλλά και σε οποιαδήποτε τομέα και αν δραστηριοποιείται, έχει χαράξει τη δική της στρατηγική με βάση τους στόχους της αλλά και τη χρηματοδότηση που μπορεί να επιτύχει.. Το σίγουρο είναι πως θα πρέπει να ερευνηθεί κατά πόσο θα πρέπει να ενισχυθεί η δράση κάποιων ΜΚΟ , να γίνει διαχωρισμός εκείνων των ΜΚΟ που έχουν συσταθεί με μόνο στόχο το κοινωνικό συμφέρον και την ανιδιοτελή προσφορά του ανθρώπου προς τον άνθρωπο, με σκοπό να ενισχυθεί η δράση τους αλλά και να προωθηθεί συνεργασία μεταξύ τους για πιο δραστικές πρωτοβουλίες και καλύτερα αποτελέσματα.

2.7 ΤΡΟΠΟΙ ΟΡΓΑΝΩΣΗΣ

Πριν θίξουμε το πράγματι σημαντικό θέμα των εσωτερικών μηχανισμών διοίκησης των διαφόρων ΜΚΟ, ενδιαφέρει να δούμε ποιες μορφές ιεραρχίας συναντά κανείς στις Μη-Κυβερνητικές Οργανώσεις γενικότερα. Η μειοψηφία των ΜΚΟ λειτουργεί με βάση το μοντέλο της παγκόσμιας δημοκρατικής ιεραρχίας, σύμφωνα με την οποία ο καθένας μπορεί να γίνει μέλος.

Η πλειοψηφία των ΜΚΟ ακολουθεί μία από τις ακόλουθες αποκλίσεις από το μοντέλο αυτό: σύμφωνα με την πρώτη από αυτές, η ΜΚΟ έχει συνδρομητές, οι οποίοι είναι πηγή πόρων, λαμβάνουν ενημερωτικά δελτία και ανταποκρίνονται όταν καλούνται να δραστηριοποιηθούν, χωρίς ωστόσο να έχουν δημοκρατικό έλεγχο ούτε όσον αφορά την κατανομή των πόρων αλλά ούτε και στην διατύπωση στόχων της οργάνωσης. Αυτή η προσέγγιση συναντάται συχνά στις λεγόμενες "αλτρουιστικές" ΜΚΟ, οι οποίες προωθούν την κοινωνική πρόνοια και την καταπολέμηση της φτώχειας, καθώς και σε περιβαλλοντικές ΜΚΟ.

Σύμφωνα με μια άλλη προσέγγιση η προϋπόθεση για να γίνει κανείς μέλος είναι συνδεδεμένη με την συγκεκριμένη θέση ή την συμμετοχή σε κάποια συγκεκριμένη δραστηριότητα. Για παράδειγμα, στα εμπορικά σωματεία μπορεί να γίνει κανείς μέλος μόνο εφόσον εργάζεται σε έναν συγκεκριμένο κλάδο. Κατά τον ίδιο τρόπο, επαγγελματικά ή επιστημονικά σωματεία δέχονται μόνο μέλη που τηρούν συγκεκριμένες προδιαγραφές. Η τελευταία απόκλιση από το μοντέλο της παγκόσμιας δημοκρατικής ιεραρχίας στις ΜΚΟ συνίσταται στην περίπτωση των θρησκευτικών οργανώσεων, στις οποίες δεν μπορεί να γίνει μέλος ο καθένας και οι οποίες διατηρούν μια συγκεκριμένη ιεραρχία

Έχοντας αναφέρει τα παραπάνω, έχει σημασία να δούμε ποιες είναι **οι εσωτερικές δομές λήψης αποφάσεων** των ΜΚΟ, μια παράμετρος που σχετίζεται άμεσα με την εσωτερική τους διοίκηση και επηρεάζει τον βαθμό δημοκρατικότητάς τους.

Τα καταστατικά των διεθνών ΜΚΟ προβλέπουν την ύπαρξη Διοικητικών Συμβουλίων, τα οποία απαρτίζονται από πρόεδρο, αντιπροέδρους, ταμίες και μέλη. Τα Δ.Σ. των ΜΚΟ συνέρχονται σε Γενικές Συνελεύσεις, στις οποίες λαμβάνονται αποφάσεις για την πολιτική, τους στόχους και τους τρόπους δράσης που θα

ακολουθηθούν. Τα μέλη των Δ.Σ. εκλέγονται μέσω εκλογικής διαδικασίας, στην οποία συμμετέχουν τα μέλη των ΜΚΟ με την ψήφο τους.

Όσον αφορά την οργάνωση και την εξάπλωση των ΜΚΟ διεθνώς, γίνεται μέσω ενός δικτύου εθνικών παραρτημάτων και τοπικών γραφείων (π. χ. οι 270 Αντένες της AEGEE, τα 158 τοπικά γραφεία της Unicef ανά την υφήλιο κ.α.). Αυτά προωθούν το έργο των ΜΚΟ και προσεγγίζουν ή έρχονται σε επαφή με άτομα, τα οποία θέλουν να βοηθήσουν στην προσπάθεια των ΜΚΟ ως μέλη, δημιουργώντας ομάδες εργασίας (π.χ. στη Διεθνή Αμνηστία, στην AEGEE κτλ.). Οι διεθνείς ΜΚΟ έχουν συνήθως κάποιο κεντρικό σημείο, από το οποίο ασκείται η διοίκηση στα γραφεία των άλλων πόλεων ανά τον κόσμο (π. χ. τα κεντρικά της Unicef βρίσκονται στη Νέα Υόρκη, του WWF στην Ελβετία).

Σχετικά με την εκπροσώπηση των ΜΚΟ στις διάφορες χώρες, αυτή επιτυγχάνεται είτε με τοπικές ομάδες προγραμμάτων (π. χ. AEGEE), είτε με κάποιους επιτρόπους, οι οποίοι έχουν ως αρμοδιότητα να προωθούν μέσω διοργάνωσης εκδηλώσεων σε τοπικό επίπεδο το έργο των ΜΚΟ και τις επαφές με τα ήδη ενεργά ή μελλοντικά μέλη. Σε άλλες περιπτώσεις, όπως αυτή της Unicef, ενεργοποιούνται και κάποια ‘επώνυμα’ άτομα, ως πρεσβευτές καλής θελήσεως, τα οποία, ανεξάρτητα από το Δ.Σ. των ΜΚΟ, προωθούν την ανάπτυξη και ενισχύουν τη δημόσια εικόνα των ΜΚΟ.

Η λειτουργία κάποιων ΜΚΟ οργανώνεται μέσω της προσφοράς επαγγελματικών υπηρεσιών των μελών του, όπως στην περίπτωση των ‘Γιατρών Χωρίς Σύνορα’ και των ‘Γιατρών του Κόσμου’, ενώ σε άλλες περιπτώσεις ΜΚΟ, όπως της GREENPEACE, τα μέλη απλά προβάλλουν και διακηρύττουν τους σκοπούς και το έργο της οργάνωσης, ενώ παράλληλα δεν αποκλείεται και η έμμισθη παροχή υπηρεσιών, όπως για παράδειγμα οι 366 έμμισθοι υπάλληλοι στους ‘Γιατρούς Χωρίς Σύνορα’.

Όσον αφορά τις ΜΚΟ σε εθνικό επίπεδο, είτε αποτελούν παράρτημα διεθνούς οργανισμού, είτε ΜΚΟ που δρα αποκλειστικά σε εθνικό επίπεδο, έχουν δικό τους Διοικητικό Συμβούλιο και Γενική Συνέλευση, τα οποία αποτελούν τα όργανα λήψης αποφάσεων στο επίπεδο της χώρας.

Η λήψη αποφάσεων γίνεται σχεδόν αποκλειστικά από τα κεντρικά όργανα, και οι αποφάσεις λαμβάνονται κατά κανόνα από τους αρμόδιους υπαλλήλους, αν και οι μεγαλύτερες ΜΚΟ φροντίζουν να ενημερώνουν όλο το αρμόδιο προσωπικό και να ενθαρρύνουν τη συνεισφορά του.

2.8 ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ

Η χρηματοδότηση των Μη-Κυβερνητικών Οργανώσεων (ΜΚΟ) αποτελεί ένα ιδιαίτερα σημαντικό, αλλά και αμφιλεγόμενο θέμα, αφού αποτελεί παράγοντα που επηρεάζει τη βιωσιμότητα και τη λειτουργία τους. Ολοένα και περισσότεροι κρατικοί και μη φορείς εκδηλώνουν ενδιαφέρον να στηρίξουν οικονομικά τους ΜΚΟ, ενισχύοντας έτσι τη δυναμική τους και το ρόλο που διαδραματίζουν στην πολιτική και κοινωνική ζωή.

Το ζήτημα των πηγών χρηματοδότησης συνδέεται ευθέως με το επίπεδο οργάνωσης των ΜΚΟ, εφ' όσον οι οργανώσεις με ευρύτερη εμβέλεια εξασφαλίζουν πόρους για τη λειτουργία τους και αναπτύσσουν νέες δραστηριότητες υιοθετώντας σταδιακά μια μορφή επαγγελματισμού. Αντιθέτως οι οργανώσεις με χαλαρή σύνδεση και ασυνεχή λειτουργία αντιμετωπίζουν δυσεπίλυτα προβλήματα χρηματοδότησης, που επιδρούν ανασχετικά στην ανάπτυξη δραστηριοτήτων, με αποτέλεσμα την αναπαραγωγή ενός φαύλου κύκλου.

Πηγές Χρηματοδότησης

Εισφορές μελών: Αποτελεί την συνηθέστερη πηγή χρηματοδότησης. Οι οργανώσεις των οποίων το υψηλότερο ποσοστό των εσόδων τους προέρχεται απ' αυτήν την πηγή, διακρίνονται μεταξύ τους αφενός στις μικρές ομάδες ερασιτεχνικής δομής (με αντίστοιχα χαμηλά οικονομικά μεγέθη ως απόλυτο αριθμό) και αφετέρου στις ευρείας εμβέλειας οργανώσεις, των οποίων το σύστημα συνδρομών και έκτακτων ενισχύσεων λειτουργεί αποδοτικά και απλώνεται σε ευρύ κοινωνικό φάσμα.

Χορηγίες: Από αρκετές ΜΚΟ γίνεται συστηματική προσπάθεια εύρεσης χορηγών, είτε στο χώρο των μεγάλων ιδιωτικών επιχειρήσεων, είτε στο χώρο των διεθνών και ελληνικών ιδρυμάτων. Πιο συγκεκριμένα, παρατηρείται μια σταθερά αυξητική τάση στον αριθμό των οργανώσεων, που ένα τμήμα των εσόδων τους προέρχεται από χορηγίες.

Η ανάπτυξη του συστήματος χορηγιών σχετίζεται με τις εκάστοτε φορολογικές ρυθμίσεις που χρηματοδοτούν πολιτιστικές περιβαλλοντικές και άλλες δραστηριότητες. Η περιστολή ισχύος της σχετικής ευνοϊκής ρύθμισης που περιορίζει τις φοροαπαλλαγές μόνο στις περιπτώσεις που αφορούν κοινωφελείς οργανισμούς επέδρασε ανασχετικά στην ανάπτυξη του συστήματος χορηγιών. Έτσι εξηγείται η προσπάθεια των ΜΚΟ να επεκταθεί ο χαρακτηρισμός του κοινωφελούς στα μη κερδοσκοπικά σωματεία και εταιρείες, ως κίνητρο για τις επιχειρήσεις που προτίθενται να ενισχύσουν τις δραστηριότητες των ΜΚΟ.

Εισπράξεις από εκδηλώσεις: Μια άλλη πιθανή πηγή χρηματοοικονομικών εισροών για τις ΜΚΟ είναι η οργάνωση και διεξαγωγή εκδηλώσεων με περιεχόμενο σχετικό με τον τομέα που καθεμία δραστηριοποιείται. Τέτοιες εκδηλώσεις είναι συνήθως συναυλίες, εκθέσεις έντυπου και οπτικού υλικού, εκδρομές και ξεναγήσεις, πώληση προπαγανδιστικού υλικού κτλ.

Εισφορές από την Κεντρική Διοίκηση: Κατά τα τελευταία έτη έχει αρχίσει η συνεργασία και κατ' επέκταση η χρηματοδότηση των ΜΚΟ από δημόσιους φορείς και από προγράμματα των κατά τόπους Νομαρχιακών Αυτοδιοικήσεων.

Εισφορές από την ΕΕ: Κατά τις δυο τελευταίες δεκαετίες η εταιρική σχέση μεταξύ των οργάνων της Ευρωπαϊκής Ένωσης και των ΜΚΟ έχει επεκταθεί σε όλους τους τομείς. Αυτή η διαδικασία προκύπτει από σειρά συνυφασμένων παραγόντων που έχουν σχέση με τις αλλαγές και τις εξελίξεις στο εσωτερικό των ίδιων των οργάνων της ΕΕ και με τις εξελίξεις στο σύνολο των ΜΚΟ

Στο θέμα της χρηματοδότησης τα όργανα της ΕΕ παρέχουν ήδη σημαντικά ποσά βασικής χρηματοδότησης για τα τρέχοντα έξοδα πολλών ΜΚΟ. Για παράδειγμα υπολογίζεται ότι πάνω από 1000 εκ. Ευρω ανά έτος χορηγείται σε σχέδια ΜΚΟ απευθείας από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, το μεγαλύτερο μέρος στον τομέα των εξωτερικών σχέσεων για την ανάπτυξη και τη συνεργασία, των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, των προγραμμάτων εκδημοκρατισμού, και ιδιαίτερα της ανθρωπιστικής βοήθειας. Πολλές εκατοντάδες ΜΚΟ στην Ευρώπη και παγκοσμίως λαμβάνουν χρηματοδότηση από την ΕΕ.

Παρόλο που θα ήταν ιδιαίτερα χρήσιμο στην παραπάνω ανάλυση η αναφορά συγκεντρωτικών στατιστικών στοιχείων που να δείχνουν με τι ποσοστό συμμετέχει

καθεμία πηγή χρηματοδότησης, κάτι τέτοιο δεν είναι εφικτό. Οι λόγοι αφορούν θέματα που έχουν να κάνουν με τον αριθμό των ΜΚΟ, τόσο σε διεθνές όσο και σε εθνικό επίπεδο, την πιθανή απροθυμία εκ μέρους των ΜΚΟ να δώσουν πραγματικά στοιχεία κ.α.

Κατανομή χρηματοοικονομικών πόρων

Στο θέμα της κατανομής των πόρων το διεθνές σκηνικό έχει αλλάξει τελευταία. Ενώ μέχρι πριν λίγα χρόνια οι ΜΚΟ των βόρειων χωρών θεωρούνταν πιο αποτελεσματικοί στην αντιμετώπιση τόσο των εθνικών όσο και των παγκόσμιων αιτημάτων-προβλημάτων, απορροφώντας την πλειοψηφία της παρεχόμενης οικονομικής βοήθειας, τώρα πια τη σκυτάλη φαίνεται να παίρνουν και οι Νότιοι, αφού όλο και περισσότεροι ξένοι χρηματοδότες τους παρέχουν οικονομική στήριξη είτε άμεσα, κατευθύνοντας δηλαδή κονδύλια απευθείας σ' αυτούς, είτε έμμεσα, παροτρύνοντας τους ΜΚΟ της χώρας από όπου προέρχονται οι πόροι να συνεργαστούν με αυτούς της χώρας που είναι σε ανάγκη.

Με αφορμή τα παραπάνω, ένα σημαντικό θέμα που τίθεται στα πλαίσια της χρηματοδότησης των ΜΚΟ είναι αυτό της διαφάνειας στην κατανομή των πόρων τόσο από την πλευρά των χρηματοδοτών, όσο και απ' την πλευρά των ΜΚΟ

Από την πλευρά των χρηματοδοτών το ζήτημα είναι ποιοι και ποιες διαδικασίες ακολουθούν προκειμένου να αποφασίσουν σε ποιες ΜΚΟ θα διατεθούν οι διαθέσιμοι πόροι. Η επιλογή γίνεται με βάση αντικειμενικά κριτήρια ή παρασκηνιακά το σημαντικότερο ρόλο παίζουν άλλοι παράγοντες; Το συγκεκριμένο πρόβλημα της διαφάνειας αναγνωρίζεται και σε έγγραφο εργασίας της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (2002) όπου γίνεται λόγος για τη δυσκολία διαχειρίσεις των κονδυλίων και την αναγκαιότητα ύπαρξης πιο αυστηρά καθορισμένων προϋποθέσεων χρηματοδότησης.

Από την άλλη πλευρά, οι ΜΚΟ διαχειρίζονται με συνετό και διαφανή τρόπο τους πόρους που τους χορηγούνται; Ποιοι και με ποιο γνώμονα αποφασίζουν για ποιους σκοπούς θα διατεθούν οι πόροι των χρηματοδοτήσεων; Εδώ τίθενται θέματα που αφορούν τόσο την οργανωτική δομή των ΜΚΟ, αλλά και τον τρόπο επιλογής των συγκεκριμένων ΜΚΟ από τους χρηματοδότες τους (θέματα εξάρτησης δηλαδή,

που αναλύονται παρακάτω), όπως επίσης θέματα κακοδιαχειρίσεις και σπάταλης ή και υπεξαιρέσεων.

Σχέση των ΜΚΟ με τον κρατικό μηχανισμό και τους χρηματοδότες τους

Στο θέμα της χρηματοδότησης εστιάζουμε σε δυο αλληλένδετα θέματα: την σχέση των ΜΚΟ με τον κρατικό μηχανισμό και τη σχέση των ΜΚΟ με τους χρηματοδότες τους.

Σε σχέση με το πρώτο θέμα το εύλογο ερώτημα είναι κατά πόσο οι ΜΚΟ πρέπει να αντιπαρατίθενται ή να συνεργάζονται με τον κρατικό μηχανισμό. Με αλλά λόγια κατά πόσο οι ΜΚΟ οφείλουν να τηρούν αποστάσεις από τις θέσεις του κράτους ή να συμπλέουν με αυτές.

Είναι γεγονός ότι αυτή η ραγδαία αύξηση του αριθμού των ΜΚΟ τα τελευταία χρόνια δεν είναι τυχαία, όπως επίσης δεν αμφισβητείται το γεγονός ότι αποτελούν ή θα μπορούσαν να αποτελέσουν έναν εναλλακτικό, ίσως και πιο αποτελεσματικό, τρόπο συμμετοχής και αντιπροσώπευσης των πολιτών, αναδεικνύοντας και προωθώντας έτσι την «κοινωνία των πολιτών. Από την άλλη η συνεργασία τους με το κράτος με τη μορφή παροχής υποστηρικτικών και συμβουλευτικών υπηρεσιών θα ήταν ενδιαφέρουσα, υπό κάποιους όρους βέβαια, αφού έχει αποδειχθεί ότι οι ΜΚΟ είναι πιο ευέλικτοι και αποτελεσματικοί στην κατανόηση και αντιμετώπιση των παγκόσμιων αιτημάτων.

Σύμφωνα με τα σημερινά δεδομένα οι ΜΚΟ εξαρτώνται επί της ουσίας από τους πόρους που τους χορηγούν οι δημόσιες αρχές και οφείλουν να ευθυγραμμίζονται με την «πολιτική ορθότητα» ή, τουλάχιστον, με τις προτεραιότητες των πολιτικών αρχών. Με βάση τα παραπάνω, και καθώς οι ΜΚΟ καθίστανται «υπεργολάβοι» των κυβερνήσεων, το ερώτημα είναι πως θα μπορούσαν να θεωρούνται ως αυτόνομο και ανεξάρτητο από το κράτος κομμάτι της «κοινωνίας των πολιτών» για να μπορούν έτσι να αποτελούν εναλλακτική αρένα δημόσιας έκφρασης.

Σε σχέση με το δεύτερο ζήτημα, η έμφαση δίνεται στην ανεξαρτησία τους αυτή καθ' αυτή, και κατά πόσο η υπερβολική στήριξη στους χρηματοδότες επηρεάζει τον τρόπο λειτουργίας των ΜΚΟ. Τα επιμέρους ερωτήματα είναι το κατά πόσο οι ΜΚΟ «χαρίζονται» στους χρηματοδότες τους, εάν οι γραφειοκρατικές διαδικασίες και οι απαιτήσεις των χρηματοδοτών έχουν αρνητική επιρροή στην αποτελεσματικότητα των ΜΚΟ, αλλά και σε ποιους τελικά είναι υπόλογοι οι ΜΚΟ, σ' αυτούς που υπηρετούν ή στους χρηματοδότες τους.

Τα κίνητρα των χρηματοδοτών είναι λογικό να μην αποτελούν απλά εκδηλώσεις ανθρωπιστικού ενδιαφέροντος ή ενίσχυσης της δημοκρατίας και του πλουραλισμού στα πλαίσια της «κοινωνίας των πολιτών». Είναι κοινό μυστικό ότι μέσω της χρηματοδότησης οι εκάστοτε χρηματοδότες προσπαθούν να εξυπηρετήσουν τα προσωπικά τους συμφέροντα, να επηρεάσουν πολιτικές, κοινωνικές ή οικονομικές καταστάσεις. Από την άλλη η χρηματοδότηση που παρέχουν έχει τη μορφή συμβάσεων και αφορά συγκεκριμένους σκοπούς και προγράμματα, σύμφωνα με τις ανάγκες και τις προτεραιότητες τους.

Σε μια ελεύθερη οικονομία όλα τα παραπάνω είναι θεμιτά. Το πρόβλημα δημιουργείται όταν οι επιδιώξεις και τα συμφέροντα των χρηματοδοτών αναγκάζουν τους ΜΚΟ να αποκλίνουν ή και να έρχονται σε αντίθεση με τους στόχους και το έργο τους, σε βάρος πάντα του κοινού καλού. Αν λάβουμε υπόψη μας και την ανάγκη βιωσιμότητας των ΜΚΟ, σε συνδυασμό με τον μεταξύ τους ανταγωνισμό για απόκτηση χρηματοδότησης από τις ίδιες πηγές μπορούμε να κατανοήσουμε τι συμβαίνει τελικά.

Το πρόβλημα της εξάρτησης είναι πιο έντονο στις μικρότερες ΜΚΟ, όπου η ανάγκη για χρηματοδότηση τις αναγκάζει να συμφωνήσουν με τις προϋποθέσεις των φορέων που τις χρηματοδοτούν, πράγμα που, όπως προαναφέρθηκε, επηρεάζει τον βαθμό ανεξαρτησίας της δράσης τους. Αντίθετα, οι ΜΚΟ με μεγαλύτερη εμβέλεια δεν αντιμετωπίζουν το πρόβλημα στον ίδιο βαθμό, διότι συχνά δωρεές από μέλη και δραστηριότητες προσέλκυσης πόρων όπως οι κατάλογοι προϊόντων αποτελούν σημαντικό μέρος των εσόδων τους.

Συμπερασματικά, οι ΜΚΟ θα μπορέσουν να διαδραματίσουν το ρόλο τους μόνο αν είναι πραγματικά ανεξάρτητες από τις δημόσιες αρχές. Η οικονομική ανεξαρτησία τους θα μπορέσει να εξασφαλιστεί μόνο με μία ανεξάρτητη χρηματοδότηση, την *άμεση* δηλαδή χρηματοδότηση από τον πολίτη.

Παρόλα αυτά η χρηματοδότηση αποκλειστικά από τον πολίτη δεν είναι πλέον εύκολη υπόθεση αφού η εμπιστοσύνη των πολιτών προς τις ΜΚΟ έχει κλονιστεί ανεπανόρθωτα από φήμες για συμπεριφορές-σκάνδαλα κάποιων ΜΚΟ αναφορικά με την παροχή προστασίας και εξυπηρέτηση των, όχι και τόσο αθώων, συμφερόντων των χρηματοδοτών τους. Γι' αυτό το λόγο οι ΜΚΟ θα πρέπει να στρέψουν την προσοχή τους στο να ανακτήσουν την εμπιστοσύνη του πολίτη, προκειμένου να απαγκιστρωθούν ολικά ή τουλάχιστον σε κάποιο βαθμό από την ανάγκη κρατικής ή άλλης χρηματοδότησης, να επαναπροσδιορίσουν το ρόλο τους, και να μπορούν πλέον ελεύθερα τους υπηρετήσουν τους στόχους τους. Αλλά τελικά είναι αυτό το ζητούμενο τους;

ΕΝΟΤΗΤΑ 3

3.Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΩΝ ΜΚΟ ΣΤΟ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΤΙΚΟ ΖΗΤΗΜΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

Τον Φεβρουάριο του 2015 ο εμφύλιος πόλεμος στη Συρία συμπλήρωνε ήδη τέσσερα χρόνια, ενώ οι δυνάμεις του Ισλαμικού Κράτους έδιναν μια λυσσαλέα μάχη για να διατηρήσουν τα εδάφη που για λίγο μόνο είχαν κερδίσει στα βόρεια της χώρας. Οι Κούρδοι μαχητές του γίνονταν σύμβολο αντίστασης κατά του Χαλιφάτου αλλά χιλιάδες γυναίκες παιδιά, ηλικιωμένοι και άτομα με ειδικές ανάγκες είχαν αναγκαστεί να εγκαταλείψουν τις πατρογονικές τους εστίες αναζητώντας καταφύγιο στα σύνορα με την Τουρκία. Οι χιλιάδες πρόσφυγες που τότε βρίσκονταν επί τουρκικού εδάφους, έγιναν εκατομμύρια. Πρόσφυγες από όλη τη Συρία (αλλά και από άλλες πληγείσες χώρες όπως το Ιράκ και το Αφγανιστάν) πλέον, ακολουθώντας τα ίδια μονοπάτια, φτάνοντας στα ίδια σύνορα, κρατώντας στα χέρια εξίσου λιγοστά πράγματα, άφηναν πίσω τους ήχους του πολέμου και ξεκινούσαν για ένα ταξίδι επιβίωσης. Την ίδια περίοδο οι ροές προσφύγων προς τα ελληνικά νησιά είχαν πολλαπλασιαστεί αλλά ακόμη το «πρόβλημα» επικεντρωνόταν κυρίως στο θαλάσσιο πέρασμα από χώρες της Βορείου Αφρικής προς την Ιταλία. Όσοι βέβαια παρακολουθούσαν στενά τις εξελίξεις έκαναν ήδη λόγο για την μεγαλύτερη προσφυγική κρίση από την περίοδο του Β' Παγκοσμίου Πολέμου. Η Ελλάδα, πύλη της Ανατολής προς τη Δύση και αντιστρόφως, με τα σύνορα της να ταυτίζονται με αυτά της ΕΕ έγινε εν μέσω και της σφοδρής πολιτικής και οικονομικής κρίσης που βίωνε, η πρώτη ευρωπαϊκή χώρα tranzit στο διάβα των εξαθλιωμένων αλλά όλο ελπίδα προσφύγων.

Τα μέσα αρωγής μηδαμινά για τις κολοσσιαίες ανάγκες, ο κρατικός μηχανισμός απών ή αργότερα πανικόβλητος έτρεχε ασθμαίνοντας πίσω από τις εξελίξεις για να σώσει ότι μπορούσε. Με σωστούς και λάθους τρόπους. Μπροστά στο ποτάμι των ξεριζωμένων που φούσκωνε, η αλληλεγγύη του κόσμου ήρθε να ανθίσει και να υπερκαλύψει τα όποια ρατσιστικά ξεσπάσματα για «τους ξένους που έρχονται». ΜΚΟ, «μεγάλες» και «μικρές», ομάδες εθελοντών από όλο τον κόσμο κατέφθαναν στην Ελλάδα για να βοηθήσουν όπως και όσο μπορούσαν.

Βλέπουμε λοιπόν ΜΚΟ και οργανώσεις που ειδικεύονται στη συνδρομή προς τους πρόσφυγες σε συγκεκριμένους τομείς (πχ ιατρική περίθαλψη, παροχή συσσιτίων

ή διανομή ρουχισμού και ειδών πρώτης ανάγκης), ενώ κάποιες άλλες προσπαθούν να συνδράμουν και με πρόσθετους τρόπους (διάθεση διερμηνέων, ψυχολογική υποστήριξη έως και τρόπους ψυχαγωγίας κα). Επίσης, υπάρχουν οργανώσεις που αρχικά εστίασαν σε έναν συγκεκριμένο τομέα (π.χ. πρώτη υποδοχή) κυρίως στα νησιά, όμως η μείωση των προσφυγικών ροών μετά τη συμφωνία ΕΕ - Τουρκίας οδήγησε σε επαναπροσδιορισμό τόσο του αντικειμένου της προσφερόμενης βοήθειας όσο και των γεωγραφικών περιοχών δράσης τους. Πλέον, αρκετές έχουν μετακινηθεί κυρίως στους προσφυγικούς καταυλισμούς της ηπειρωτικής Ελλάδας, ενώ ένας μικρός πυρήνας μελών τους παραμένει στα νησιά, παρακολουθώντας την εξέλιξη των προσφυγικών ροών από την Τουρκία.

Κάποιες από τις οργανώσεις που συνδράμουν στο προσφυγικό στην Ελλάδα είναι παραρτήματα παγκόσμιων δικτύων με πολύχρονη και διεθνή παρουσία σε δεκάδες χώρες. Κάποιες άλλες όμως είναι καθαρά «γέννημα» της προσφυγικής κρίσης της τελευταίας περιόδου και ιδρύθηκαν το καλοκαίρι/ φθινόπωρο του 2015. Οι αποστολές που ανέλαβαν στην Ελλάδα ήταν οι πρώτες τους δράσεις ενώ αρκετές από αυτές ιδρύθηκαν από αλλοδαπούς με στόχο την ανακούφιση των προσφύγων που διέρχονταν της χώρας μας.

Υπάρχουν επίσης ΜΚΟ οι οποίες ασχολούνται με την παροχή υπηρεσιών διερμηνείας. Οι διερμηνείς παρέχουν τις υπηρεσίες τους, είτε μέσω φυσικής παρουσίας (μέσω τοπικής εγκατάστασης σε σημεία εισόδου/ εξόδου ή μέσω πραγματοποίησης αποστολών σε σημεία της περιφέρειας) είτε εξ αποστάσεως, μέσω συστήματος τηλεδιάσκεψης. Καλύπτοντας τις ανάγκες διερμηνείας όλων των αρμόδιων αρχών για την εξέταση αιτημάτων ασύλου σε πρώτο και δεύτερο βαθμό. Επίσης παρέχεται νομική υποστήριξη σε δικαιούχους διεθνούς προστασίας, μέσω τοπικά εγκατεστημένων δικηγόρων. συγκεκριμένα οι δικηγόροι παρέχουν εξειδικευμένες νομικές υπηρεσίες στους χώρους κράτησης και παραμονής των ατόμων της ομάδας-στόχου (κρατητήρια, κέντρα κράτησης/ταυτοποίησης/ΚΕΠΥ, χώρους προσωρινής διαμονής), ενημερώνουν τους νεοεισερχόμενους σχετικά με το δικαίωμά τους για την υποβολή αιτήματος ασύλου, για τη διαδικασία του κανονισμού Δουβλίνο III και για τη διαδικασία της Μετεγκατάστασης (Relocation), παρέχουν νομική συνδρομή σε όλα τα στάδια της διαδικασίας ασύλου, εντοπίζουν και

στηρίζουν ευάλωτες περιπτώσεις και σε περιπτώσεις κράτησης, προβαίνουν σε ενημερώσεις και παρεμβάσεις κατά περίπτωση.

Όσον αφορά ένα από τα σημαντικότερα θέματα επίλυσης είναι αυτό των ασυνόδευτων ανηλίκων, έχει δημιουργηθεί ένα δίκτυο συνοδών σε όλη την Ελλάδα, το οποίο συγκροτείται και ενεργοποιείται ανάλογα με τις ανάγκες της εκάστοτε συνοδείας. Η ευέλικτη ομάδα συνοδών αποτελείται από κοινωνικό επιστήμονα, διερμηνέα/είς ανάλογα με την γλώσσα ή τις γλώσσες που κατανοούν τα παιδιά και ενίοτε υπεύθυνο ασφαλείας.

Κατά τη διάρκεια των συνοδειών, τα παιδιά προστατεύονται από τους διακινητές και ενημερώνονται για τους κινδύνους που μπορεί να αντιμετωπίσουν (κακοποίηση, βιασμός, εμπορία οργάνων κ.α.), για το πού μπορούν να αποταθούν αν βρεθούν σε κίνδυνο, για τα δικαιώματά τους και τις παροχές των κέντρων φιλοξενίας στα οποία τα συνοδεύουμε (μαθήματα ελληνικών, αθλητικές δραστηριότητες κ.α.)

Βλέπουμε λοιπόν τον ανθρωποκεντρικό χαρακτήρα και την αρωγή των ΜΚΟ σε μια περίοδο όπου η Ελληνική κοινωνία δεν ήταν έτοιμη να δεχτεί αυτό το κύμα μετανάστευσης κι ούτε φαίνεται να κάνει σημαντικά βήματα προς την επίλυση του ζητήματος. γίνεται επίσης αντιληπτό πως οι δράσεις των ΜΚΟ αντιμετωπίζονται συχνά με ισχυρές δόσεις σκεπτικισμού και δεν λείπουν οι επικρίσεις ή η ανοιχτή αμφισβήτηση. Ωστόσο αυτό οφείλεται σε σημαντικό βαθμό στην αποκάλυψη κάποιου «σκανδάλου» συγκεκριμένων ΜΚΟ αλλά, όπως συχνά συμβαίνει, μια συγκεκριμένο περίπτωση, ένα μεμονωμένο περιστατικό οδηγεί σε βιαστικές και αβάσιμες γενικεύσεις στιγματίζοντας συνολικά τις ΜΚΟ και το έργο τους.

3.1 ΟΙ ΜΚΟ ΚΑΙ ΤΟ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

Η δράση των ΜΚΟ απαιτεί κεφάλαιο, προσωπικό, πληροφορίες, εγκαταστάσεις, εξοπλισμό, φήμη. Η αύξηση του αριθμού των ΜΚΟ έχει οδηγήσει στον έντονο ανταγωνισμό τους. Κατά συνέπεια παρατηρούνται τάσεις που δεν σχετίζονται με τον εθελοντικό και ακτιβιστικό χαρακτήρα των ΜΚΟ, αλλά μάλλον παραπέμπουν σε οργανώσεις που στηρίζονται στην επαγγελματοποίηση του προσωπικού και το μάρκετινγκ. Παραδοσιακά αποτελούσε πάγια θέση ότι η χρήση επαγγελματιών και τεχνικών μάρκετινγκ ήταν ασυμβίβαστη με την λειτουργία των ΜΚΟ. Σήμερα αυτή η λογική έχει αλλάξει και δυστυχώς πολλές μη κυβερνητικές οργανώσεις ενεργούν σαν εμπορικές επιχειρήσεις.²¹

Εκπρόσωποι του επιχειρηματικού κόσμου συμμετέχουν επίσης, στα διοικητικά όργανα των μη κυβερνητικών οργανώσεων προκειμένου να προσφέρουν ειδικευμένες συμβουλευτικές υπηρεσίες ‘όπως εμπορικές σχέσεις με τα ΜΜΕ και επαφές για εξασφάλιση χρηματοδοτήσεων και δωρε΄ψν. Επίσης οι Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις προκειμένου να αναδειχθούν συνάπτουν στρατηγικές σχέσεις με τον επιχειρηματικό κόσμο. Για παράδειγμα η ΜΚΟ Global Exchange και η εταιρία Starbucks, συνεργάζονται για να προσφέρουν στους καταναλωτές καφέ από σπόρους που καλλιεργήθηκαν υπό πιο ανθρώπινες συνθήκες και αγοράστηκαν σε καλύτερες τιμές για τους φτωχούς καλλιεργητές.²² Αυτή η συνεργασία έχει ως αποτέλεσμα οι ΜΚΟ όχι μόνο να αυξάνουν τα έσοδά τους αλλά και να εμφυσούν τις αξίες τους στον κόσμο των επιχειρήσεων. Επομένως θα μπορούσε να πει κάποιος πως οι μη κυβερνητικές οργανώσεις που εφαρμόζουν αυτό το σύστημα συνεργασίας συμβάλουν ουσιαστικά στην άσκηση δημοσίων σχέσεων όπου οι καλές πράξεις κρύβουν τις πραγματικές προθέσεις των εταιριών.²³

²¹ Φραγκόνικολοπουλος Χρήστος (2007) Ο παγκόσμιος ρόλος των Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων Δυναμική και Αδυναμίες στην παγκόσμια διακυβέρνηση. εκδ: Σιδέρης, Αθήνα

²² Φραγκόνικολοπουλος Χρήστος (2007) Ο παγκόσμιος ρόλος των Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων Δυναμική και Αδυναμίες στην παγκόσμια διακυβέρνηση. εκδ: Σιδέρης, Αθήνα

²³ Φραγκόνικολοπουλος Χρήστος (2007) Ο παγκόσμιος ρόλος των Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων Δυναμική και Αδυναμίες στην παγκόσμια διακυβέρνηση. εκδ: Σιδέρης, Αθήνα

Πολλές φορές οι ΜΚΟ παρίστανται στα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης με σκοπό όχι να αναζητήσουν στήριξη και χρηματοδότηση αλλά αναζητούν την προβολή τους, όπως για παράδειγμα η Διεθνής Αμνηστία η οποία γνωρίζει καλά τι ενδιαφέρει τα ΜΜΕ και ανταποκρίνεται αναλόγως.

Οι υποστηρικτές αυτής της τακτικής θεωρούν πως η αποδοχή της χρηματοδότησης και η ανάπτυξη δεξιοτήτων μάρκετινγκ και προβολής βοηθούν τις Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις σε ένα παγκόσμιο και ανταγωνιστικό πλαίσιο καθώς δεν χρειάζεται η επιρροή του μάρκετινγκ να έχει απαραίτητα αρνητικές επιπτώσεις στις αξίες και τις προτεραιότητες που πρεσβεύει η κάθε ΜΚΟ.

Από μια άλλη άποψη, αυτή η προοπτική μπορεί να φέρει μια μη κυβερνητική οργάνωση αντιμέτωπη με σοβαρά ηθικά διλλήματα. Δυο από τις βασικές δεξιότητες μάρκετινγκ είναι η ευελιξία στις αλλαγές του εξωτερικού περιβάλλοντος και η αντίληψη αυτού που θέλει η «αγορά». Τι συμβαίνει όμως αν αυτό που θέλει η «αγορά» αντιτίθεται στις αξίες και την αποστολή της Μη Κυβερνητικής Οργάνωσης ;

Για παράδειγμα, τα ΜΜΕ μπορεί να χρειάζονται «θορυβώδεις» και επείγουσες κρίσεις για να κινητοποιηθούν, ενώ οι δωρητές και οι κυβερνήσεις μπορεί να θέλουν οικονομικά αποδοτικά προγράμματα που εξυπηρετούν την γεωπολιτική αντζέτα τους.²⁴ Σε αυτήν την περίπτωση όμως οι απαιτήσεις της αγοράς υπονομεύουν την ηθική υπόσταση πάνω στην οποία στηρίζεται η οργάνωση.

Η αύξηση της χρηματοδότησης και η εισβολή των ΜΚΟ στο κόσμο του μάρκετινγκ προκειμένου να επιβιώσουν σ' αυτό το ανταγωνιστικό περιβάλλον είναι αναπόφευκτα, έτσι λοιπόν κινδυνεύουν να αλλάξουν από τον κόσμο που επιχειρούν να αλλάξουν.

Παρόλο που η τάση αυτή είναι εμφανής σε ανησυχητικό βαθμό, δεν είναι τίποτα μοιραίο ή αναπότρεπτο. Οι κυβερνητικές οργανώσεις έχουν την δυνατότητα της επιλογής, μπορούν να μειώσουν τον ανταγωνισμό τους για την προσέλευση χρηματοδότησης και δημοσιότητας και να επενδύσουν στην δική τους δύναμη αναζητώντας νέες μορφές επιχειρησιακής αυτονομίας και οργανωτικής αλληλεγγύης.

²⁴ Φραγκόνικολοπουλος Χρήστος (2007) Ο παγκόσμιος ρόλος των Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων Δυναμική και Αδυναμίες στην παγκόσμια διακυβέρνηση. εκδ: Σιδέρης, Αθήνα

Σε αντίθετη περίπτωση δεν θα μπορέσουν να ενθαρρύνουν τη συνεργασία και τη λογοδοσία σε άλλους θεσμούς υπονομεύοντας έτσι την ηθική αξιοπιστία που τους είναι απαραίτητη στην προσπάθεια να διαδραματίσουν ουσιώδη ρόλο στην παγκόσμια διακυβέρνηση.²⁵

²⁵ Φραγκόνικολοπουλος Χρήστος (2007) Ο παγκόσμιος ρόλος των Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων Δυναμική και Αδυναμίες στην παγκόσμια διακυβέρνηση. εκδ: Σιδέρης, Αθήνα

3.2 ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΟΥ ΣΤΗΝ ΜΚΟ ΜΕ ΟΝΟΜΑ ΙΑΤΡΙΚΗ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗ MEDIN

Η ιατρική παρέμβαση ιδρύθηκε στην Αθήνα 8 Μαρτίου 2004. Είναι αστική εταιρεία με διακριτικό τίτλο "Ιατρική Παρέμβαση - Medical Intervention (Medin)" και αποτελεί Νομικό Πρόσωπο Ιδιωτικού Δικαίου, με χαρακτήρα μη κερδοσκοπικό. Παρέχει επείγουσα ανθρωπιστική βοήθεια στο εξωτερικό, αλλά και στο εσωτερικό της χώρας.

Κεντρικός στόχος της είναι να συνδράμει ώστε να αντιμετωπιστούν βασικά προβλήματα επιβίωσης όπως φαγητό, στέγη, ιατροφαρμακευτική περίθαλψη. Πρόσφυγες, μετανάστες, αλλά και θύματα διακρίσεων και κοινωνικών αποκλεισμών, μπορούν να βοηθηθούν από την οργάνωσή, για να διεκδικήσουν το αυτονόητο: Το Δικαίωμα στη Ζωή και την Αξιοπρέπεια

Τα μέλη είναι γιατροί, νοσηλευτές και πολίτες με διάθεση εθελοντικής προσφοράς. Όλοι που στηρίζουν αυτή την οργάνωση πιστεύουν στην προσφορά. Πιστεύουν ότι τα πράγματα μπορούν να γίνουν καλύτερα.

Κύριο αντικείμενο της «Ιατρικής Παρέμβασης» είναι η παροχή επείγουσας ανθρωπιστικής καθώς και αναπτυξιακής βοήθειας προς τους πληθυσμούς των αναπτυσσομένων ή υπό μετάβαση χωρών, αλλά και μέσα στην χώρα προκειμένου να αντιμετωπισθούν οξεία προβλήματα, να υποστηριχθεί η κοινωνική και οικονομική ανάπτυξη και η μείωση της φτώχειας. Η προσφορά ιατρικού, κοινωνικού, επιμορφωτικού έργου, σε πληθυσμούς ή κοινωνικές ομάδες ανεξαρτήτως φυλής, θρησκευματος ή πολιτικών πεποιθήσεων, που οι ανάγκες τους δεν καλύπτονται από τις υπάρχουσες δομές. Η έρευνα και ο εντοπισμός των κοινωνικών και λειτουργικών προβλημάτων που επηρεάζουν δυσμενώς την σωματική και ψυχική υγεία των πληθυσμών, ή κοινωνικών ομάδων και η παρέμβαση με κατεύθυνση τη λύση τους, είτε σε πρακτικό επίπεδο προσφοράς υπηρεσιών και εκπαίδευσης, είτε σε θεσμικό επίπεδο.

Πρόγραμμα της Οργάνωσης

Ξενώνας Ίριδα

Στην Αχαρνών, σε μια από τις πιο κοινωνικά αποκλεισμένες περιοχές της Αθήνας, ένα παλιό νεοκλασικό κτίριο λειτουργεί σαν ξενώνας φιλοξενίας και υποστήριξης ασυνόδευτων ανηλίκων προσφύγων και μεταναστών με στόχο την ένταξη τους στην Ελληνική κοινωνία, την μετεγκατάσταση και την οικογενειακή επανένωση. Εκεί βρίσκουν έναν ασφαλή χώρο, τον οποίο χρειάζονται και δεν έχουν, ψυχολογική, κοινωνική υποστήριξη, εκπαίδευση σε διαπροσωπικές, κοινωνικές δεξιότητες. Τους παρέχονται όλα τα απαραίτητα για να συνεχίσει το κάθε παιδί μία κανονική, ανάλογη των συνομηλίκων του ζωή. Καλύπτοντας με τον τρόπο αυτό την έλλειψη του συγγενικού περιβάλλοντος αμβλύνοντας, όσο είναι δυνατόν, τις συνέπειες του αποχωρισμού και της στέρησης της φυσικής οικογένειας.

Ο Ξενώνας στοχεύει στην παροχή μιας ολοκληρωμένης-ολιστικής παροχής υπηρεσιών προς τους ασυνόδευτους ανηλίκους που θα διαμένουν στον ξενώνα καθώς και στην ολοκληρωμένη και εξατομικευμένη αντιμετώπιση των αναγκών στέγασης, σίτισης, υγείας, εκπαίδευσης, πληροφόρησης, ψυχολογικής υποστήριξης, κοινωνικοποίησης και κοινωνικής ένταξης, ανάπτυξης ενδιαφερόντων, ψυχαγωγίας, άθλησης και δημιουργικής απασχόλησης για τα 18 φιλοξενούμενα ασυνόδευτα ανήλικα αγόρια εξυπηρετούμενους της Ιατρικής Παρέμβασης.

Ειδικότερα, στον τομέα της υγείας ο βασικός σκοπός είναι η εξατομικευμένη κάλυψη όλων των θεμάτων, σε επίπεδο πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας φροντίδας. Βασικό εργαλείο αποτελεί η διαπροσωπική σταθερή σχέση παιδιού-επαγγελματιών, που εγγυάται τη διασφάλιση των βασικών δικαιωμάτων, αλλά και την προσομοίωση με συνθήκες φροντίδας οικογένειας. Μέσω του ολοκληρωμένου και εξατομικευμένου αυτού προγράμματος που στοχεύει την αύξηση της παροχής υπηρεσιών κοινωνικής πρόνοιας, θα δημιουργηθούν οι βάσεις και θα παρασχεθούν τα κατάλληλα εφόδια στους ανήλικους, και παράλληλα, η κοινότητα θα ευαισθητοποιηθεί σε θέματα που αφορούν τους ανήλικους και τη διαφορετικότητα, με επακόλουθη την καλύτερη κοινωνική ενσωμάτωση των τελευταίων. Επιπλέον, αυτή θα ενισχυθεί με την έκθεση των ανηλίκων σε περισσότερα ερεθίσματα και την εμπλοκή τους σε περισσότερο ασφαλείς σχέσεις, μέσω της ανταλλαγής υπηρεσιών των δυο υπηρεσιών. Θα συμβάλλει στην καταπολέμηση του ρατσισμού και της

ξενοφοβίας, των κοινωνικών ανισοτήτων και του κοινωνικού αποκλεισμού, μέσω της προώθησης του διαπολιτισμικού διαλόγου και του σεβασμού των ανθρωπίνων δικαιωμάτων χωρίς κανενός είδους διακρίσεις. Αναφορικά με την ένταξη των μεταναστών και ιδιαίτερα των ανηλίκων που ενηλικιώνονται, τονίζει ως υποχρεωτική ανάγκη τη συμμετοχή των παιδιών σε δραστηριότητες που συμβάλλουν στην κοινωνικοποίησή τους και την ένταξή τους στην κοινωνία.

Όλοι ανεξαιρέτως οι φιλοξενούμενοι στον ξενώνα θα εγγραφούν σε εκπαιδευτικά ιδρύματα (αμιγώς ελληνικά ή διαπολιτισμικά), ανάλογα με την ηλικία τους, τα χρόνια φοίτησης στη χώρα καταγωγής και το επίπεδο κατανόησης της Ελληνικής γλώσσας.

Giving for Greece

Το Ίδρυμα Μποδοσάκη προκειμένου να ενισχύσει ακόμα περισσότερο έργα και δράσεις που απαντούν σε άμεσες κοινωνικές ανάγκες, αφ' ενός, καθώς και να δώσει πνοή σε πρωτοβουλίες που μπορούν να οδηγήσουν την Ελλάδα και όλους μας σε ένα καλύτερο μέλλον, το Ίδρυμα προχωρά στη σύσταση και λειτουργία του Giving Centre. Πρόκειται για το ιδανικό σημείο συνάντησης για όσους επιθυμούν να προσφέρουν. Η Ιατρική Παρέμβαση, μέσω της λειτουργίας του Giving Centre, σε συνεργασία με το Ίδρυμα Μποδοσάκη θέτει ως στόχο την υποστήριξη των δράσεων που αφορούν τους ασυνόδευτους ανήλικους που φιλοξενοούνται στο Κέντρο Ταυτοποίησης μεταναστών και προσφύγων στο Βαθύ της Σάμου.

Μέσω της λειτουργίας του Giving Centre, το Ίδρυμα Μποδοσάκη έρχεται να προτείνει συγκεκριμένα και στοχευμένα θεματικά προγράμματα παρέμβασης στο πεδίο (thematic funds), εκεί που υπάρχουν άμεσες και επείγουσες κοινωνικές ανάγκες, επιδιώκοντας τη συγκέντρωση δωρεών για συγκεκριμένους σκοπούς. Τα χρήματα φθάνουν απευθείας στο πεδίο, στις Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις που βρίσκονται εκεί και υλοποιούν σημαντικό έργο.

Ως πρώτο τέτοιο θεματικό πρόγραμμα, το Giving Centre του Ιδρύματος Μποδοσάκη ανακοινώνει το πρόγραμμα υποστήριξης ασυνόδευτων παιδιών προσφύγων που φθάνουν στην Ελλάδα. Τα ασυνόδευτα παιδιά πρόσφυγες αποτελούν την πιο ευάλωτη ομάδα των μεταναστευτικών ροών που φθάνουν καθημερινά στη

χώρα μας. Πρόκειται για ανήλικα παιδιά που έχουν χάσει τις οικογένειές τους κατά τη διάρκεια του ταξιδιού, ή έχουν φύγει μόνα τους από τις εστίες τους αναζητώντας ένα καλύτερο μέλλον στην Ευρώπη. Φθάνουν στην Ελλάδα μόνα τους και επιθυμούν να συνεχίσουν το ταξίδι τους προς την Κεντρική Ευρώπη, απειλούμενα σε όλα τα στάδια του ταξιδιού αυτού από διακινητές και άλλα παράνομα κυκλώματα.

Στόχος είναι τα ασυνόδευτα παιδιά πρόσφυγες που φθάνουν στην Ελλάδα να συνεχίσουν το ταξίδι τους με ασφάλεια και να ξαναβρούν ένα πλαίσιο προστασίας και υποστήριξης το συντομότερο δυνατό

Η Σάμος αποτελεί το τρίτο σημείο εισόδου (14%) με τον πιο μεγάλο αριθμό προσφύγων το 2015. Σημειώνοντας κατακόρυφη αύξηση αφίξεων κατά 700% σε σύγκριση με τις αφίξεις του 2014. Τα ασυνόδευτα παιδιά αυτή τη στιγμή αναγκάζονται να συγκατοικήσουν με τους ενήλικες σε συνθήκες κράτησης στο Κέντρο Ταυτοποίησης μεταναστών και προσφύγων.

Η Ιατρική Παρέμβαση, από το 2006 και έως σήμερα, δραστηριοποιείται μέσα σε χώρους κράτησης αλλοδαπών, με ομάδες παρέμβασης αποτελούμενες από ιατρούς, νοσηλευτές, κοινωνικούς επιστήμονες και ψυχολόγους, με προγράμματα ιατρικής, κοινωνικής, ψυχολογικής υποστήριξης. Επιπλέον, στο χώρο κράτησης ασυνόδευτων ανήλικων Αμυγδαλέζας, η οργάνωση παρείχε υπηρεσίες δημιουργικής απασχόλησης και εκμάθησης ελληνικών. Από τον Μάρτιο του 2013, αντίστοιχη ομάδα παρέχει υπηρεσίες στο Κέντρο Ταυτοποίησης μεταναστών και προσφύγων στο Βαθύ της Σάμου.

Τα αναμενόμενα αποτελέσματα της υποστήριξη της δράσης θα είναι: Η Δημιουργική απασχόληση των παιδιών. Βοηθάει στην συναισθηματική αποφόρτιση και στην έκφραση των συναισθημάτων. Η Επιπλέον Διερεύνηση του ταξιδιού και της κατεύθυνσης κάθε παιδιού ξεχωριστά. Η Παροχή πρωινού και βραδινού φαγητού. Η Συνοδεία των παιδιών στο νοσοκομείο για τον άμεσο ιατρικό έλεγχο. Συνεργασία με τον επιμελητή ανηλίκων για την μεταφορά των παιδιών σε ξενώνα φιλοξενίας. Διευκόλυνση της επικοινωνίας με την συμμετοχή Διερμηνείας. Συντονισμός της δράσης και συνεργασία με την υπάρχουσα δομή. Κύρια και βασική ευθύνη του προσωπικού που θα ασχοληθεί με την Κοινωνική Στήριξη των Ασυνόδευτων Ανηλίκων, θα είναι η ομαλή διαμονή τους, ο σεβασμός της

μοναδικότητας τους και των δικαιωμάτων τους καθώς και η τήρηση απορρήτου των προσωπικών δεδομένων τους.

Στην συνέχεια δίδεται η ηχογραφημένη συνέντευξη εργαζομένου της Medin.

Αποδέχεσαι να απομαγνητοφωνηθεί η συνέντευξη ;

Ναι φυσικά, δεν έχω κανένα πρόβλημα.

Ποια είναι η αρμοδιότητά σου μέσα στην οργάνωση ;

Εγώ είμαι υπάλληλος στην medin, είμαι κοινωνικός επιστήμονας, έχω προσληφθεί ως κοινωνικός επιστήμονας στην κοινωνική υπηρεσία του hot spot, ελληνικά λέγεται κέντρο υποδοχής και ταυτοποίησης στην Σάμο.

Πόσο καιρό συνεργάζεσαι με την medin?

Από 23 Αυγούστου αποκλειστικά στο κομμάτι εδώ εντάσσοντας στις αρμοδιότητές μου την λήψη ιστορικού, η αποπομπή, η διερεύνηση ευαλωτότητας και η εισήγηση στην πρώτη υποδοχή που ανήκει ως κλιμάκιο του υπουργείου μεταναστευτικής πολιτικής που στην ουσία αποτελούμε το κλιμάκιο της πρώτης υποδοχής που διερευνά αυτά τα ζητήματα και η παράδοση γραπτών εισηγήσεων και ευαλωτότητας σύμφωνα με τις λύσεις που ορίζει το υπουργείο.

Γενικά γνωρίζεις πόσα άτομα απασχολεί η οργάνωση ;

Αυτή την στιγμή απασχολεί επτά κοινωνικούς επιστήμονες, τέσσερις ψυχολόγους στο κομμάτι το ψυχοκοινωνικό που λέμε, απασχολεί τρεις γιατρούς, έξι νοσηλευτές στο ιατρικό κομμάτι, παρέχονται και τέτοιες υπηρεσίες από την οργάνωση , υπάρχει επίσης η διαχείριση της αποθήκης με δύο αποθηκάρχους αυτά όλα στην Σάμο. Μετά στην

Αθήνα η οργάνωση διαθέτει ένα ξενώνα ασυνόδευτων ανηλίκων και έναν καινούργιο ξενώνα ασυνόδευτων ανηλίκων κοριτσιών , ένας αγοριών και ένας κοριτσιών και με τον τρόπο αυτό υπάρχει διασύνδεση με το κέντρο υποδοχής και ταυτοποίησης όπου γίνονται και παραπομπές μέσω ΕΚΑ κυρίως για τα περιστατικά που αφορούν τους ασυνόδευτους ανήλικους.

Είναι όλοι εθελοντές ή υπάρχει και μόνιμο προσωπικό ;

Δεν υπάρχουν εθελοντές υπήρχε συνεργασία των εθελοντών οι οποίοι λέγονται SAMOS VOLUNTEERS με το κομμάτι της αποθήκης της οργάνωσης και στην ουσία αυτή την στιγμή στην ψυχοκοινωνική υπηρεσία απασχολούνται αποκλειστικά εργαζόμενοι δεν υπάρχουν εθελοντές που να ανακατεύονται με αυτό το κομμάτι γενικά η περίπτωση των εθελοντών γενικά επειδή είναι ένα κομμάτι το κέντρο παλαιά, εδώ στο hot spot ήταν κλειστό δεν υπήρχε και πρόσβαση εύκολα στους εθελοντές όταν το κέντρο άνοιξε και δεν ήταν μόνο για κράτηση μπόρεσαν ας πούμε διάφορες οργανώσεις να έχουν δράση με εθελοντές , στην ουσία όμως στην medin στο κομμάτι που εργάζομαι εγώ αυτή την στιγμή και στο κομμάτι του ιατρείου αλλά και στο κομμάτι της αποθήκης δεν υπάρχουν εθελοντές.

Τι ακριβώς παρέχει η medin στον μεταναστευτικό πληθυσμό ;

Όπως είπα και πριν βρίσκεται για την ψυχοκοινωνική στήριξη των ατόμων αν προκύψει ευαλωτότητα οφείλουμε εμείς να ενημερώσουμε την πρώτη υποδοχή με ένα έγγραφο που μοιάζει με μια μορφή εισήγησης ενδοϋπηρεσιακά έτσι ώστε να δοθεί η δικιά μας εισήγηση σχετικά με την ευαλωτότητα των περιστατικών ασχολούμαστε με τις παραπομπές απλά ο κόσμος επειδή δεν είναι εξοικειωμένος με αυτή την διαδικασία μπορεί να έρθει στην κοινωνική υπηρεσία και να ζητήσει τα πάντα από ένα μπουκάλι νερό μέχρι ψυχοκοινωνική στήριξη σε περιστατικά βαριά ας πούμε.

Τους δίνεται και κατάλυμα;

Όχι επειδή η κοινωνική υπηρεσία ας πούμε είναι μια πόρτα ανοιχτή πάντα για τα άτομα αυτά έρχονται πολλές φορές σε εμάς προκειμένου να λύσουν άλλα ζητήματα που αφορούν άλλες υπηρεσίες. Με τα καταλύματα εκτός από τους ξενώνες στην Αθήνα που είπα των ασυνόδευτων ανηλίκων αγοριών και κοριτσιών, με τα καταλύματα ασχολείται αποκλειστικά η πρώτη υποδοχή από την στιγμή που είναι υπεύθυνη γενικά για τους χώρους που διαμένουν εκεί υπάρχει κατανομή είτε σε κοντέινερ είτε σε σκηνές μεγάλου τύπου είτε σε κάποιες περιπτώσεις που υπάρχει μεγάλη ιατρική βαλιτοτητα ή μιλάμε για γυναίκες με πολύ μικρά μωράκια είτε μιλάμε για έγκυες κτλ υπάρχουν οργανώσεις που φροντίζουν να φιλοξενούν τις οικογένειες αυτές σε χώρους εκτός από το camp πάλι εντός Σάμου ωστόσο.

Ποια είναι τα προβλήματα που αντιμετωπίζεται ;

Τα προβλήματα είναι πάρα πολλά διότι όπως σου είπα ο πληθυσμός αυτός παραμένει για πάρα πολύ καιρό εδώ στο νησί ως εργασιακό πλαίσιο είναι πάρα πολύ πιεστικό σε κάποια στιγμή φτάνουν να αγανακτούν οι ίδιοι και όπως είπα και πριν η κοινωνική υπηρεσία είναι μια πόρτα ανοιχτεί πολλές φορές θα απαιτήσουν πράγματα με κάπως οξύμωρο τρόπο ας πούμε και θα το απαιτήσουν από την κοινωνική υπηρεσία το πλαίσιο από μόνο του είναι ιδιαίτερα πιεστικό καθώς θα πρέπει εσύ ας πούμε να κατηγοριοποιήσεις τις ανάγκες να δω ας πούμε εγώ μια οικογένεια από το να δω έναν άνθρωπο άντρα μόνο του θα πρέπει να μπει σε μια διαδικασία κατηγοριοποίησης ποιος έχει την μεγαλύτερη ανάγκη και ίσως είναι λίγο πιεστικό για τον επαγγελματία πολλές φορές προκύπτουν και προστριβές με τις άλλες οργανώσεις αλλά εντάξει στα πλαίσια που υπάρχει μια καλή συνεργασία αυτά ξεπερνιούνται το γεγονός ότι οι άνθρωποι δεν γνωρίζουν καλά τις διαδικασίες και απαιτούν από σένα, να τους εξηγήσεις αυτό επίσης γίνεται πιεστικό διότι όλοι επιζητούν την είσοδό τους στην ενδοχώρα ώστε να αφήσουν πίσω το νησί και αυτό δεν είναι πάντα εφικτό και στις περιπτώσεις ας πούμε που υπάρχει έντονο το προσφυγικό προφίλ γενικώς είναι ένα πάρα πολύ δυναμικό πλαίσιο το οποίο δεν λύνει τα προβλήματα φυσικά από όλους τους χώρους και με άλλους συναδέλφους που μιλάω και εργάζονται σε άλλα αντίστοιχα πλαίσια hot spot είναι ιδιαίτερα πιεστικό το κλίμα.

Η χρηματοδότηση γνωρίζεται γενικά από πού προέρχεται ;

*Είναι ένα ταμείο το οποίο λέγεται *Emergency assistance for the effective management of immigration flows in the Greek Territory* η μετάφραση αυτού είναι **επείγουσα** βοήθεια για την αποτελεσματική διαχείριση των μεταναστευτικών εισροών στην ελληνική **επικράτεια** αυτό το ταμείο είναι **ευρωπαϊκό** , είναι **ευρωπαϊκή** χρηματοδότηση η επιχείρηση γίνεται από την υπηρεσία υποδοχής και ταυτοποίησης και στην ουσία η χρηματοδότηση καλύπτει έκτακτες ανάγκες όπως αυτή τώρα με το μεταναστευτικό, προσφυγικό, αυτό το ταμείο έχει σκοπό ας πούμε να καλύπτει και να διαχειριστεί την ακραία άνοδο των μεταναστευτικών ροών στην ελληνική και ευρωπαϊκή επικράτεια και από εκεί δίνονται τα κονδύλια για πάρα πολλές οργανώσεις όχι μόνο για αυτή που βρίσκομαι εγώ.*

Θεωρείς πως είναι επαρκής ;

*Δεν ασχολούμαι με το οικονομικό κομμάτι βλέποντας ότι υπάρχουν άτομα ας πούμε που μένουν σε κοντέινερ, αυτή η χρηματοδότηση γενικά αφορά και την πρώτη υποδοχή και το υπουργείο μεταναστευτικής πολιτικής, αυτό που έχω να πω εγώ είναι ότι βλέποντας άτομα να μένουν σε κοντέινερ και σε συνθήκες όχι καλές όπως εκεί στο *hot spot* γιατί εκεί, πέρα από τις δυσκολίες έχεις να παλέψεις και με φυσικές συνθήκες ας πούμε δυσκολίας, να μένουν εκεί σε κοντέινερ ή σε σκηνές θεωρώ ότι η χρηματοδότηση όχι, ή η χρηματοδότηση δεν είναι επαρκής ή δεν έχει γίνει καλή διαχείριση αυτής.*

Η στάση της πολιτείας απέναντι στην δράση της οργάνωσης πως είναι ;

Όπως είναι πάντα υπάρχουν άτομα τα οποία θα ενδιαφερθούν και θα φροντίσουν ώστε να διευκολύνουν το έργο σου και να ανακαλύψουν τις δράσεις που κάνεις και να προσπαθήσουν να βοηθήσουν αν υπάρχουν κενά σε αυτές, όπως κάνουν οι υπό ενεργοί πολίτες όπως τους λέμε, υπάρχουν κι άλλοι οι οποίοι από εδώ από την τοπική κοινωνία ας πούμε πολλές φορές γνωρίζοντας τι δουλειά κάνεις δεν θέλουν καν

να έχουν πολλά πάρε δώσε μαζί σου, δεν θέλουν να κάθεται στα μαγαζιά τους δεν θέλουν να έχουν γενικά πάρε δώσε, επαφές.

Και γενικά η δική σου άποψη όσον αφορά την δράση της medin θεωρείς πως είναι ολοκληρωμένη ή ότι επιδέχεται κάποια βελτίωση ;

Θεωρώ πως πάντα υπάρχουν τρόποι να βελτιώσεις την δουλειά ο τρόπος που είπα επειδή είναι δυναμικό το πλαίσιο για αυτό γίνονται προσπάθειες καθημερινά δηλαδή δεν είναι κάτι, είναι κατάσταση η οποία επιδέχεται σχεδιασμό αλλά δεν είναι απαραίτητο ότι ο σχεδιασμός αυτός θα υλοποιηθεί από την άποψη ότι είναι τόσο δυναμικό το πλαίσιο που τα πράγματα και οι νομοθεσίες επίσης αλλάζουν κάθε μέρα και η διαχείριση καταστάσεων επομένως μπορεί να σχεδιάζεις προκειμένου να βελτιώσεις την δράση σου και την επόμενη μέρα να ανατραπούν όλα αυτά επομένως η ευελιξία είναι ένα στοιχείο που πρέπει να έχεις προκειμένου να βελτιώσεις ας πούμε την δουλειά, θεωρώ ότι υπάρχουν περιθώρια βελτίωσης όπως θα το θεωρούσα αυτό σε κάθε οργάνωση, αλίμονο. Απλά αυτή την στιγμή οι ΜΚΟ έχουν το know how ή την γνώση και καλύπτουν τα κενά που δεν θα μπορούσε να διαχειρίζεται η πολιτεία μόνη της, απλώς η πολιτεία δεν έχει την ειδικευμένη εμπειρία.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Το μεγάλο μεταναστευτικό κύμα, που κατευθύνεται κυρίως στις χώρες της Ευρώπης είναι μια παγκόσμια πραγματικότητα που σχετίζεται με ζητήματα οικονομικής, πολιτικής και κοινωνικής φύσεως. Οι συμφωνίες στήριξης με τις χώρες από τις οποίες προέρχεται το μεταναστευτικό κύμα, καθώς και οι συμφωνίες επανεισδοχής με όμορες χώρες ή χώρες προέλευσης, μπορούν να το περιορίσουν όχι όμως και να το εξαλείψουν. Όσον αφορά την Ελλάδα, είναι αδύνατο να «σφραγιστούν» τα σύνορά της. Σε περίπτωση που κάτι τέτοιο συμβεί το μόνο που θα προκληθεί είναι αλλαγή στους δρόμους διέλευσης και εισόδου. Το «σφράγισμα» των συνόρων μιας χώρας, με την έννοια του αποκλεισμού δυνατότητας εισόδου σε οποιονδήποτε προσπαθεί να εισέλθει παράτυπα, προσκρούει στο Διεθνές Δίκαιο (αλλά και στην ελληνική νομοθεσία που έχει υιοθετήσει τις διεθνείς συμβάσεις), στις περιπτώσεις που οδηγεί σε επαναπροώθηση των προσφύγων. Αντί λοιπόν για «σφράγισμα» και αδιάκριτο αποκλεισμό, θα πρέπει να χαραχθεί μια πολιτική ορθής διαχείρισης των αφίξεων, καθώς και να ληφθούν μέτρα αυστηρότερου ελέγχου των συνόρων. Παράλληλα, θα πρέπει η ΕΕ και τα κράτη μέλη της, να θεσπίσουν μηχανισμούς που θα λαμβάνουν υπόψη τις ανάγκες όσων προσπαθούν να εισέλθουν σε μια χώρα παράτυπα και χρήζουν διεθνούς προστασίας.

Όσον αφορά τον ρόλο των Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων τα τελευταία χρόνια έχουν δράσει καταλυτικά σε μια Ελλάδα όπου το κοινωνικό περιβάλλον συνεχώς μεταβάλλεται και δεν φαίνεται να είναι έτοιμη να επιλύσει το πρόβλημα της μετανάστευσης. Θα μπορέσουν να διαδραματίσουν το ρόλο τους όμως μόνο αν είναι πραγματικά ανεξάρτητες από τις δημόσιες αρχές. Η οικονομική ανεξαρτησία τους θα μπορέσει να εξασφαλιστεί μόνο με μία ανεξάρτητη χρηματοδότηση, την *άμεση* δηλαδή χρηματοδότηση από τον πολίτη.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Γαβριήλ Αμίτσης, Γαβριέλλα Λαζαρίδη, (2001) Νομικές και κοινωνικοπολιτικές διαστάσεις της μετανάστευσης στην Ελλάδα εκδ: Παπαζήσης, Αθήνα

Καλοφολιάς Κωνσταντίνος Π (2011) Τα ο Μεταναστευτικό ζήτημα στην Μεσόγειο: Ισπανία, Ιταλία, Ελλάδα. εκδ: Σιδέρης, Αθήνα

Καρύδης Βασίλης χ. (1996) Η εγκληματικότητα των μεταναστών στην Ελλάδα : ζητήματα θεωρίας και αντεγκληματικής πολιτικής. εκδ: Παπαζήσης, Αθήνα

Κασίμης Χαράλαμπος- Απόστολος Γ. Παπαδόπουλος (2012) Μετανάστες στην Ελλάδα: απασχόληση και ένταξη στις τοπικές κοινωνίες. εκδ: Αλεξάνδρεια, Αθήνα

Κτιστάκης Γιάννης, (2001) Μετανάστες ρατσισμός, ξενοφοβία : Από την θεωρία στην πράξη. Πρόλογος : Νίκος Φραγκάκης: με συμβουλές των Γιώργο Σταυρόπουλου, Κτιστάκης Γιάννης. εκδ: Σάκκουλας, Αθήνα

Μουσούρου Λουκία Μ. (1991) Μετανάστευση και Μεταναστευτική Πολιτική στην Ελλάδα και στην Ευρώπη. εκδ: Gutenberg, Αθήνα

Παπαμιχαήλ Γιάννης (2005) Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις και κυρίαρχη πολιτική. εκδ: The Monthly Review Imprint, Αθήνα

Περράκης Στέλιος, (2005) Άσυλο, πρόσφυγες: νομοθετική πολιτική διεθνών οργανισμών (Υπατη Αρμοστεία ΗΕ για τους πρόσφυγες - ΕΕ - Συμβούλιο της Ευρώπης κ.α.). εκδ: Σάκκουλας, Αθήνα

Προκοπάκη Καίτη (2008) Μετανάστευση στην Ελλάδα: εμπειρίες, πολιτικές, προοπτικές. εκδ: ΙΜΕΠΟ, Αθήνα

Ρήγα Α (2007) Οικονομικές Μετανάστριες στην Ελλάδα. Διαπολιτισμικότητα και εκπαίδευση. εκδ: Gutenberg, Αθήνα

Τσουκαλά Αναστασία, (2001) Μετανάστευση και Εγκληματικότητα στην Ευρώπη. εκδ: Σάκκουλας, Αθήνα

Τριανταφυλλίδου Άννα, Θάνος Μαρούκης, (2010) Η μετανάστευση στην Ελλάδα του 21ου αιώνα. εκδ: Κριτική, Αθήνα

Φραγκόνικολοπουλος Χρήστος (2007) Ο παγκόσμιος ρόλος των Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων Δυναμική και Αδυναμίες στην παγκόσμια διακυβέρνηση. εκδ: Σιδέρης, Αθήνα

ΔΙΑΔΙΚΤΥΑΚΕΣ ΠΗΓΕΣ

<http://foreignaffairs.gr/articles/68783/ioannis-kotoylas/apla-mathimata-metanasteytikis-politikis?page=show>

<http://www.et.gr/index.php/2013-01-28-14-06-23/search-laws>

<http://www.gcr.gr/index.php/en/>

<http://www.protagon.gr/apopseis/ideas/to-sxedio-pou-den-gnwrizoume-gia-to-metanasteftiko-14866000000>

https://ec.europa.eu/home-affairs/sites/homeaffairs/files/what-we-do/networks/european_migration_network/reports/docs/emn-studies/irregular-migration/gr_20120314_irregularmigration_gr_version_final_el.pdf

http://www.unhcr.gr/fileadmin/Greece/News/2012/positions/2012_Migration_Asym_Gr.pdf

<https://ec.europa.eu/migrant-integration/home>

<http://www.migrationpolicy.org/research/TCM-irregular-migration-europe>

<http://foreignaffairs.gr/articles/68783/ioannis-kotoylas/apla-mathimata-metanasteytikis-politikis?page=show>

http://www.astynomia.gr/index.php?option=ozo_content&perform=view&id=1846&Itemid=400&lang

<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=URISERV:133216>

https://europa.eu/european-union/topics_en

<http://www.tovima.gr/opinions/article/?aid=535153>

<http://www.migrationpolicy.org/research/TCM-irregular-migration-europe>

<http://www.ipex.eu>

<https://walk2geographies.wordpress.com/2013/02/11/global-and-south-european-immigration-immigration-mondiale-et-europeenne-du-sud/>

<http://www.unhcr.gr/fileadmin/Greece/Extras/RESCUEATSEACOLLECTIONOFTEXTS.pdf>

<http://bookshop.europa.eu/el/-2011-pbBZAB12001/?CatalogCategoryID=luYKABst3IwAAAEjxJEY4e5L>

http://www.ekke.gr/open_books/EntaxiMetanaston.pdf

<http://www.migrationeducation.org/48.0.html>

<http://www.migrationeducation.org/38.0.html>

<http://www.tovima.gr/world/article/?aid=535873>

<http://www.idea6fp.uw.edu.pl/>

<http://www.idea6fp.uw.edu.pl/>

<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=URISERV:133020>

<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=URISERV:jl0038>

<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=URISERV:116002>

<http://www.consilium.europa.eu/en/splash/?requested=%2f>

<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=URISERV:133081>

<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=URISERV:133153>

<http://www.kathimerini.gr/27173/article/epikairothta/kosmos/ee-allazei-to-doyvlino-ii-paramenei-h-provleyh-gia-thn-prwth-xwra-eisodoy>

<http://www.enet.gr/?i=news.el.article&id=340283>

<http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P7-TA-2011-0129+0+DOC+XML+V0//EL>

<http://www.enet.gr/?i=news.el.article&id=265719>

ΙΣΤΟΣΕΛΙΔΕΣ ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΩΝ

https://www.google.gr/search?q=%CE%BC%CE%B5%CF%84%CE%B1%CE%BD%CE%B1%CF%83%CF%84%CE%B5%CF%85%CF%84%CE%B9%CE%BA%CE%BF+%CE%B6%CE%B7%CF%84%CE%B7%CE%BC%CE%B1&espv=2&source=lnms&tbm=isch&sa=X&ved=0ahUKEwiq6J-m99PSAhWsD8AKHea4AVwQ_AUICCGD&biw=1600&bih=794#tbm=isch&q=%CE%BC%CE%B5%CF%84%CE%B1%CE%BD%CE%B1%CF%83%CF%84%CE%B5%CF%85%CF%83%CE%B7+%CE%BA%CE%B5%CE%BD%CF%84%CF%81%CE%B1+%CE%BA%CF%81%CE%B1%CF%84%CE%B7%CF%83%CE%B7%CF%82&*&imgrc=V8vRNx1E31dF7M:

https://www.google.gr/search?q=%CE%BC%CE%B5%CF%84%CE%B1%CE%BD%CE%B1%CF%83%CF%84%CE%B5%CF%85%CF%84%CE%B9%CE%BA%CE%BF+%CE%B6%CE%B7%CF%84%CE%B7%CE%BC%CE%B1&espv=2&source=lnms&tbm=isch&sa=X&ved=0ahUKEwiq6J-m99PSAhWsD8AKHea4AVwQ_AUICCGD&biw=1600&bih=794#tbm=isch&q=%CE%BC%CE%B5%CF%84%CE%B1%CE%BD%CE%B1%CF%83%CF%84%CE%B5%CF%85%CF%83%CE%B7+%CE%BA%CF%81%CE%B1%CF%84%CE%B7%CF%83%CE%B7%CF%82&*&imgrc=XYcAAxizInrSTM: